

LA PARTICIPACIÓ DEL PSICOMOTRICISTA EN EL JOC DE L'INFANT

Treball de recerca que presenta: Núria Franc Batlle

Directora de la recerca: Dra. Núria Simó Gil

Universitat de Vic

Programa de Doctorat sobre Comprensivitat i Educació

Bienni 2001-2003

Curs acadèmic 2002-2003

DEPARTAMENT DE PEDAGOGIA

FACULTAT D'EDUCACIÓ

UNIVERSITAT DE VIC

9 de setembre de 2003

Agraïments

Agraeixo de tot cor l'ajuda i col.laboració que m'han ofert les persones que anomeno a continuació, algunes durant tota la recerca i altres de manera puntual:

A Núria Simó, directora del treball, que m'ha acompanyat d'aprop i de lluny, llegint i rellegint la feina perquè jo pogués escriure i reescriure.

A Montse Castellà, la psicomotricista observada, i Marta Armengol, mestra tutora dels infants observats, que han fet possibles les meves observacions obrint-me les portes de la seva feina.

A Montse Costa, Cèsar Comas i Josep Rota, experts en psicomotricitat i psicomotricistes en actiu, que s'han avingut a deixar-se entrevistar i m'han facilitat la recerca.

Als nens i nenes que han jugat amb tota l'espontaneïtat davant meu, i m'han deixat "mirar" i aprendre.

Espero i desitjo que gaudim amb aquestes paraules del *Llibre d'amic* de Joan Vinyoli que bé podem compartir:

IX

*Cercàvem or i vam baixar a la mina.
I la foscor s'il.luminà de sobte
Perquè érem dos a contradir la nit.*

X

*Ens dèiem l'un a l'altre:
La diferència entre nosaltres i el buscador sapient
està en el fet que ell sap conèixer l'or
en el reflex de les aigües
i nosaltres el perseguim pels laberints de la pedra
Però perdent-nos ens hi acostem.*

<i>Introducció</i>	1
<i>L'ORDIT</i>	3
1. Presentació del tema de la recerca	5
Puc jugar? Recorregut teòric cap a la pregunta d'investigació	8
Conceptes clau de la pregunta de recerca	15
Joc	15
Participació	24
Relació	25
Model d'anàlisi inicial	27
Dimensions, components i indicadors del joc	27
Dimensions, components i indicadors de la participació	31
Dimensions, components i indicadors de la relació	32
LA TRAMA	35
2. Decisions sobre el procés metodològic	37
Per què una perspectiva interpretativa?	38
Per què un estudi de cas?	40
Treball de camp	41
Les entrevistes	42
Les observacions	44
Negociació i entrada a l'aula	46
Estada a l'aula	46
Retirada de l'aula	47
3. El procés de construcció de les categories d'anàlisi	49
La informació de les entrevistes	51
Triangulació de les categories emergents entre les entrevistes dels diferents informants ...	56
Informació de la primera observació i triangulació amb les categories emergents	60
Triangulació de les categories emergents amb la revisió teòrica	63
Triangulació de les categories emergents amb el model d'anàlisi inicial i definició final de categories	69
Categories per a l'anàlisi de les actuacions dels infants	73

Unitats d'anàlisi.....	74
<i>EL TEIXIT</i>	75
4. Anàlisi i interpretació	77
El context immediat, les persones, l'espai i el material.....	78
Estructura de les sessions	79
Moment 0: Actuacions de la psicomotricista en iniciar les sessions.	81
1ª observació 5 de desembre 2002	83
Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista	83
Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.....	86
2ª observació 30 de gener 2003.	91
Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista	91
Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.....	93
3ª observació 3 d'abril 2003	97
Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista.....	97
Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.....	98
Síntesi de les actuacions dels infants i de les actuacions específiques de la psicomotricista amb ells	103
Damià.....	103
Ramon	104
Martí.....	105
5. Discussió i conclusions	107
En relació al context general	109
En relació a les actuacions específiques de la psicomotricista	112
En relació a les creences dels psicomotricistes	115
Altres aportacions de la recerca	116
Prospectiva	117
<i>Epíleg</i>	118
6. Bibliografia	121
7. Annexos	125
Annex 1: Guió per entrevistar a professors experts en psicomotricitat.	125
Annex 2: Guió per entrevistar a persones directament afectades per l'estudi:	

psicomotricistes en actiu.....	126
Annex 3: Categories emergents de les entrevistes a experts.....	128
Annex 4: Categories emergents de les entrevistes a psicomotricistes en actiu.....	134
Annex 5: Observació descriptiva	140
Annex 6: Plànol de la Sala de Psicomotricitat	143
Annex 7: Observacions focalitzades	144
Annex 7.1: 1ª Observació: focalitzada.....	144
Actuacions d'en Damià i la psicomotricista. 1ª observació.....	146
Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 1ª observació.....	151
Actuacions d'en Martí i psicomotricista. 1ª observació	154
Annex 7.2: 2ª observació focalitzada	158
Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 2º observació.....	160
Actuacions d'en Martí i la psicomotricista. 2º observació	163
Annex 7.3: 3ª observació focalitzada	166
Actuacions d'en Damià i la psicomotricista. 2º observació.....	168
Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 3º observació.....	172
Actuacions d'en Martí i la psicomotricista. 3º observació	174
Annex 8: Registres de les actuacions dels infants a les observacions focalitzades.....	176
8.1 Damià	176
8.2 Ramon	177
8.3 Martí.....	178
Annex 9: Registre de les actuacions generals de la psicomotricista en iniciar les sessions i durant les observacions focalitzades.....	179

Introducció

Aquest treball presenta els resultats d'una recerca entorn de la participació del psicomotricista en el joc dels infants amb la finalitat d'esbrinar les condicions que poden afavorir el desenvolupament de les capacitats de relació dels menuts. S'emmarca en una perspectiva interpretativa.

Realitzar-lo m'ha permès ordenar experiències precedents i posar paraules a un bon nombre de reflexions anteriors i actuals, fruit del treball educatiu realitzat com a mestra i com a psicomotricista.

Sóc barcelonina de família tèxtil per ambdues bandes, per atzars de la vida visc a Terrassa ciutat coneguda principalment per la seva indústria tèxtil i encara més, des de fa uns anys treballa a la Universitat de Vic, una altra ciutat on els telers són a prop. Els teixits i els telers m'han acompanyat durant anys i poc o molt encara m'acompanyen. El passat sembla que busca la manera de fer-se un lloc en el present, i per no fer-li un lleig hem estructurat el treball en tres parts com si es tractés d'un teixit manufacturat.

El teixit per llançadora és format per dues sèries de fils perpendiculars entrelaçades de manera molt variada. Una de les sèries, longitudinal és anomenada ordit, i l'altra transversal, és anomenada trama. La trama sol ser un sol fil, o uns pocs fils que es van entreteixint entre els fils de l'ordit, alternativament de dreta a esquerra i viceversa, inverint-ne la direcció en els voravius.¹

Primer preparem *l'ordit*², per fer-ho presentem la pregunta de la recerca i delimitem els conceptes de referència per a l'anàlisi i interpretació de les dades.

Tot segit comencem a entrelaçar-hi els fils de la *trama* i justifiquem les decisions preses en relació al procés metodològic i a poc a poc, *fent anar tots els telers i teixint i desteixint*, elaborem les categories d'anàlisi.

¹ Definició extreta de la Gran Enciclopèdia Catalana. (1989)

D'aquest anar i venir de la *llançadora* en surt *el teixit* (que intentem brodar); *rumiem la mostra* tot exposant d'una banda l'anàlisi i interpretació de les dades, i de l'altra la discussió i conclusions.

Esperem no cansar el lector tenint en compte que *té tela per estona* i desitgem que en acabar la lectura no conclogui que el treball *no té cap ni centener*.

² Aquest terme, així com totes les dites en cursiva de la introducció formen part del lèxic popular de l'entorn tèxtil.

L'ORDIT

en la roba teixida la sèrie de fils que van de llarg a llarg de la peça, paral·lelament a les vores.

1. Presentació del tema de la recerca

*Només quan diem tu,
Respirem aire fresc.
S'ha velat el mirall del nostre jo superb,
s'ha esbatanat la porta de la torre de vori...
Fan nosa els guants. I no duré cap màscara,
en el roig carnaval de les disfresses.
A la platja cansada de les hores,
fitem els ulls de l'altre i descobrim
la gran blavor, nua, de la mar.*

Jordi Pàmies

Tal com hem anunciat a la introducció, el treball següent estudia la participació del psicomotricista en el joc de l'infant com a possible factor de desenvolupament de les seves capacitats de relació i pretén esbrinar en quines condicions aquesta participació pot repercutir de forma positiva en la relació.

Actualment la majoria d'experts que treballen en psicomotricitat, des d'un enfocament vivencial, coincideixen a dir que la intervenció psicomotriu parteix de l'espontaneïtat en el joc ja que es tracta d'una activitat en què l'infant es compromet globalment i “posa en joc” totes les seves capacitats de manera que aquest esdevé un mitjà de desenvolupament, descoberta i aprenentatge fonamental.

L'infant, tot jugant, mira, toca, agafa, deixa, explora, es belluga, va amunt i avall, corre, salta, ... desplega el moviment físic en moltes formes i possibilitats i durant els seus primers anys de vida ho fa en un entorn humà que dóna significat a les seves accions. En aquest anar i venir la tonicitat i la postura, suports del moviment, canvien i es modulen permanentment en un mar d'excitacions i sensacions pròpioceptives i exteroceptives de gran abast que esdevenen, segons Wallon (1965), origen d'emocions i sentiments. El moviment, doncs, és motor d'emocions, i el moviment compartit és motor d'emocions compartides. El joc és el punt de partida de les sessions de psicomotricitat i, en aquest marc, és una activitat en la qual l'infant comparteix uns objectes, un espai i un temps amb altres, amb uns “altres” amb qui entra en relació i a través de la qual es coneix i s'organitza, coneix els altres i descobreix l'entorn, i en l'entorn, els objectes, l'espai i el temps. A través d'aquest conjunt de relacions pren consciència d'ell mateix i d'allò que l'envolta, es coneix

i coneix, és valorat i valora, viu emocions i sentiments, resol conflictes, respecta i es fa respectar, aprèn a controlar els seus impulsos. S'emmiralla en els altres i construeix la seva imatge al mateix temps que participa en la construcció de la imatge dels altres.

Avançar en el reconeixement i valoració de les pròpies capacitats i les dels altres, en el reconeixement i acceptació dels propis límits i els dels altres, en la identificació dels seus desitjos i els dels altres, en la responsabilització dels seus actes... aspectes tots ells presents en qualsevol situació d'interrelació el conduirà lentament a l'adopció d'unes actituds de sensibilitat i respecte envers ell mateix i tot allò que l'envolta i a establir unes relacions cada cop més humanes i humanitzadores.

Segons Ortiz (2001) les emocions són processos subjectius o intrapsíquics, però també processos relacionals, l'autora els atorga dues funcions: la *sensibilitat emocional* en que l'emoció esdevé un estímul intern que ens informa sobre la conveniència o no de mantenir una conducta determinada i ens indica si aquesta és favorable o desfavorable per assolir les fites que busquem, i la *resposta emocional* que d'una banda és un organitzador de la conducta, en el sentit que promou unes conductes i n'exclou unes altres, i de l'altre és una forma de comunicació que intervé en la regulació de les relacions socials.

Ens interessa analitzar el progrés de les capacitats de relació dels infants. Seguint a Wallon, acabem de dir que el moviment és font d'emocions i, segons Ortiz, les emocions són processos relacionals, per tant l'activitat psicomotriu i el joc, generadors de relacions i emocions, constitueixen un bon "espai" per a treballar-les i modular-les. Què millor que fer-ho en el seu origen: el moviment, vivint-les i interioritzant-les per arribar a modular-les i integrar-les en un cos-persona? (Franc, 2001)

Actualment a les nostres societats cada cop és més urgent i inexcusable desenvolupar actituds de sensibilitat i respecte envers l'altre i revisar el sistema de relacions que sustenten sovint els intercanvis socials. A més, és ben sabut per educadors, psicòlegs, pedagogs...tals com Brunner, Kaye, Piaget, Vygotski i Wallon la importància de l'educació durant els primers anys de vida. La imaduresa dels humans en néixer ens fa, durant uns anys, molt permeables a les influències de l'entorn abans no es consolidin estructures i maneres de fer que més endavant esdevindran difícils de canviar.

Si, com anem dient, és important tenir en compte el joc de l'infant durant les sessions de psicomotricitat com a possible eina de desenvolupament de relacions que promoguin actituds de respecte i sensibilitat envers l'altre i en aquest joc hi participa també un adult, el psicomotricista, que és qui emmarca l'activitat, és del tot justificat pretendre indagar quin paper ha de "jugar-hi" per col.laborar positivament al desenvolupament d'aquestes relacions i actituds per enriquir-les.

Puc jugar? Recorregut teòric cap a la pregunta d'investigació

*Tira't el cèrcol de manera
que et passi pel cap,
salta al mateix moment els esglaons
de l'escaleta de l'entrada
que dona a l'avinguda del jardí,
mira la grava del jardí,
tanca els ulls i*

vola.

Joan. Vinyoli

La intervenció psicomotriu pretén promoure en l'infant la construcció de l'esquema corporal, diferents autors tals com Frostig, Le Boulch, Llorca, Vayer, Destrooper... han fonamentat aquesta idea, i el consideren l'element bàsic del seu contacte amb l'entorn, que li permet situar-se en un espai i un temps en relació i comunicació amb els altres a partir del coneixement i control de la seva motricitat. Es tracta que l'infant visqui o recuperi si cal el plaer sensomotriu que es considera la "clau de pas" del seu canvi i l'origen de l'evolució dels seus bloquejos, des dels més simples als més greus. El plaer sensomotriu és l'expressió evident de la unitat de la personalitat de l'infant perquè estableix la unió entre les sensacions corporals i els estats tònicoemocionals permetent-li posar en joc la seva globalitat (Aucoutourier, 1984). La vivència d'aquest plaer el conduirà progressivament a altres formes de moviment cada cop més elaborades i variades i al simbolisme.

La motricitat de l'infant es vincula íntimament al seu psiquisme implicant-lo globalment o a l'inrevés el psiquisme és inseparable dels moviments que han condicionat i segueixen condicionant el seu desenvolupament (Lapierre, 1985). En la intervenció psicomotriu la relació educativa es fonamenta en la relació i comunicació de l'infant amb l'adult i els companys, a través de la qual, emmirallant-se en "l'altre", l'infant es construeix com a persona. És una tasca que parteix de l'observació i escolta de l'espontaneïtat de l'infant en el joc mitjançant la que expressa les seves capacitats i limitacions, els seus desitjos i mancances, els seus coneixements, les seves pors i frustracions... Al caràcter expressiu d'aquesta espontaneïtat l'educador li atorga la categoria de comunicació i ha de comprendre el seu contingut emocional afectiu per tal d'ajustar la seva resposta. Fonamentat la relació educativa en la comunicació, en el marc de la intervenció psicomotriu, significa com diuen Llorca i Sánchez (2001) perdre el *poder d'ensenyar per*

entrar en el poder de comunicar, compartir, respondre... mitjançant la participació en el joc de l'infant considerat un dels seus principals mitjans d'expressió i comunicació.

Una breu revisió de diferents autors, alguns directament vinculats a la psicomotricitat i d'altres des de la psicologia, sobre el rol del psicomotricista o el paper de l'educador en el joc ens pot ajudar a perfilar el sentit inicial de la pregunta que orienta aquesta recerca. De cada un d'ells presentem les aportacions que il·luminen el tema que ens interessa, és a dir, quin consideren que és el paper de l'adult en el joc de l'infant, sobretot en els moments de participació directa.

Veurem els factors que segons ells ha de vetllar el psicomotricista quan participa directament en el joc de l'infant, així com el que proposen com a funcions del psicomotricista i finalitats de la seva intervenció. Partim de les aportacions que Llorca i Sánchez fan en aquest sentit per la seva vàlua i perquè aporten una informació rica de cara a la recerca que plantegem.

Llorca i Sánchez (2001), consideren el rol del psicomotricista com un dels pilars en el qual es fonamenta la intervenció psicomotriu. Es tracta d'un rol diferent al que pot adoptar l'educador en el marc d'altres disciplines, especialment per la seva manera de concebre l'educació i la relació educativa. Dedicuen una interessant reflexió a analitzar el que anomenen les dimensions del perfil professional del psicomotricista que són les següents:

- La capacitat d'observació i escolta. D'ella destaquen, d'una banda, la importància "d'aturar-se" de tant en tant per observar i comprendre què passa, i per actuar posteriorment d'acord amb el moment evolutiu de l'infant, i de l'altra "l'escolta" o capacitat de posar-se en el seu lloc, establint-hi una relació empàtica per ajustar la resposta.
- L'expressivitat psicomotriu. Es refereixen a la competència del psicomotricista d'ajustar la comunicació verbal i no verbal en funció de les actuacions dels infants modulant els diferents mediadors de la comunicació tals com: el gest, la mímica, la mirada, la veu i la empatia tònica.
- La capacitat d'utilitzar diferents estratègies d'implicació en el joc per afavorir el desenvolupament de l'infant. Proposen que el psicomotricista ha d'esdevenir company simbòlic de joc dels infants per afavorir la seva maduració entrant en el joc com un

company més en una relació fluïda i menys desigual de la que habitualment es dóna entre adult i infant. En ella l'adult *perd el poder d'ensenyar per entrar en el poder de comunicar, de respondre, d'entrar i sortir quan ja no es necessita la seva presència* (Llorca, M i Sánchez, J. 2001: 61).

En aquesta dimensió proposen, a més, un conjunt d'estratègies d'intervenció concretes referides als diferents moments d'una sessió.

- Les competències per elaborar de manera creativa i ajustada diferents escenaris per a la intervenció psicomotriu. Remarquen la importància de la presentació i organització de l'espai i el material, d'acord amb la finalitat educativa del projecte d'intervenció.
- La capacitat de comunicar-se amb la família i altres professionals per aportar, compartir i intercanviar amb tots ells el coneixement de l'infant que li ofereix la seva tasca i que, degut a les característiques d'aquesta, sovint és un coneixement que altres situacions del dia a dia no proporcionen.
- La capacitat de “mirar-se”, és a dir de situar-se permanentment en una perspectiva de reflexió sobre la seva acció tenint en compte que les seves intervencions demanen unes competències complexes que comprometen no només la dimensió cognitiva del psicomotricista, sinó també l'emocional que ha de saber controlar i modular.

Aquests autors insisteixen en el fet de partir de l'observació de l'activitat motriu i el joc de l'infant. Una observació que porta implícita l'escolta, és a dir, donar-li temps per expressar-se, esperar la seva iniciativa, deixar-lo fer... I és a partir d'aquí que es pot elaborar un projecte d'intervenció amb la pretensió d'ajustar la resposta del psicomotricista a allò que l'infant expressa.

La idea clau pel que fa al perfil del psicomotricista és la seva capacitat d'utilitzar diferents estratègies d'implicació en el joc per afavorir el desenvolupament de l'infant. Ens diuen que *el psicomotricista esdevé un company simbòlic que s'inscriu en el joc de l'infant per tal d'afavorir la seva maduració... Entrar en el joc de l'infant suposa situar-se en un altre lloc, a vegades desconegut pels educadors, suposa entrar en el joc de l'infant com un company més, on la relació és més fluïda i menys desigual...* (Llorca i Sánchez, 2001: 61).

La formació del psicomotricista *l'ha de preparar per jugar el joc simbòlic de l'altre...situant-se com a company que simbolitza determinats rols, propicia jocs i situacions que ajuden l'infant a expressar i elaborar, de manera satisfactòria, les seves vivències.* (Llorca i Sánchez, 2001: 62).

En la mateixa línia sobre la importància del paper del psicomotricista, Valdés, (2002) atorga especial rellevància al fet d'oferir a l'infant una guia en la construcció d'aprenentages *sobretot a l'hora de donar significat a les diverses accions corporals o lúdiques...* (Valdés; 2002:53), i com Llorca i Sánchez (2001), insisteix en el paper del psicomotricista com a company de joc:

L'adult molts cops es transforma en un mitjà de joc pels nens, això és, quan el joc de l'infant utilitza el cos del "gran adult" per jugar, sobretot en els jocs corporals, quan aquest cos esdevé un veritable "parc d'atraccions" pels infants. (Valdés, 2002:53).

Proposa, a més, tenir presents la importància de:

- L'escolta mitjançant l'empatia tònica.
- L'acceptació emocional de l'infant abans d'analitzar què és com una forma de bandejar prejudicis.
- La necessitat que el psicomotricista ajusti les seves intervencions a les produccions de l'infant.
- El psicomotricista com a "mirall" de les actuacions de l'infant, per ajudar-lo a donar-los-hi significat.

Ravera i González (2002) insisteixen en considerar imprescindible partir d'una relació d'empatia tònica, remarquen també que el psicomotricista ha de sentir-se totalment a gust amb l'infant i saber esperar per tal de copsar els seus missatges i ajustar les seves intervencions al ritme del nen, sense anticipar-se. Proposen la paraula i la imitació com a formes de donar sentit a les actuacions de l'infant a partir del sentit que el psicomotricista suposa que poden tenir pel mateix infant, és a dir: *dexifrant allò que ocupa el seu desenvolupament (del nen). Què està procurant estructurar?* (Ravera i González, 2002: 34) tot fent-li veure que l'entendem per mitjà de la paraula o el gest.

El psicomotricista, segons les autores, ha de descodificar les actuacions de la mainada posant-hi paraules per dotar-les de significat i elaborar significats compartits. La seva feina, però, no comença i acaba a la sala de psicomotricitat, ha de “pensar” amb distància allò que l’infant transmet, i el procés de donar sentit i atorgar significat a les actuacions de tots plegats cal fer-lo en funció d’uns referents teòrics sobre les diferents línies del desenvolupament: emocional, motriu, perceptiu, cognitiu, lingüístic i social.

Valls, (2001) ens fa una proposta que tot i que es refereix al treball preventiu de cara a la detecció d’infants de risc, es pot fer extensiva, sense forçar-la, a la intervenció en l’àmbit educatiu. Exposa la seqüència d’interrogants que es planteja durant el seu treball i identifica en el mateix un conjunt de fases o moments que poden guiar l’acció del psicomotricista: fase de *desconeixement i recerca* en la que cal esbrinar i descobrir l’entorn social i cultural en el qual s’emmarca la intervenció, considerar els aspectes maduratsius de cada infant, i adquirir un coneixement del grup i de cada infant, fase d’*observació, reflexió i anàlisi*, fase de *planificació, intervenció, i fase de seguiment i avaluació*.

Destaca com a finalitats principals de la intervenció psicomotriu:

- Permetre, mitjançant el moviment, les manifestacions de la realitat intrapsíquica dels infants.
- possibilitar la internalització del moviment que promou l’accés al pensament i a la representació.

En paraules de l’autora: *La psicomotricitat suposa, doncs, una ajuda a la maduració i desvetlla els processos de creativitat i simbolització indispensables per l’aprenentatge.* (Valls, 2001:11).

Bartesaghi, (2002) en les seves aportacions sobre la intervenció en l’àmbit terapèutic que, com deia en parlar de Valls, podem fer extensives a l’àmbit educatiu especialment amb infants que presentin algun tipus de dificultat de relació, considera que correspon al psicomotricista crear un espai de contenció on, en un primer moment, les seves intervencions es centrin en la mirada, les paraules i els seus moviments per introduir més endavant l’objecte intermediari que poc a poc el conduirà a la descoberta del plaer sensomotor. També destaca el paper del psicomotricista que amb la seva presència permet jugar a “dominar” l’altre, a ser “fort”, “guanyador”, a posar en joc el plaer de l’acció, del joc i del llenguatge que obrirà l’infant al plaer de l’activitat cognitiva.

Finalitzem la revisió d'autors de l'àmbit psicomotriu destacant la consideració que ens fa Aucoutourier (1984) quan diu que la sala de psicomotricitat és un espai on l'infant pot "dir-se", un espai on ens confia la seva vida personal més profunda, més conflictual i més creativa, on viu moments excepcionals d'emocions intenses que no tenen res comparable en intensitat amb el que viu habitualment a casa o a l'escola. Aquesta afirmació porta implícita la importància de qüestionar-se seriosament la responsabilitat del psicomotricista en la seva tasca.

Des de la psicologia i des d'una perspectiva més funcionalista, Brunner (1984) també ens parla del paper de l'educador en el joc de l'infant referint-se inicialment a les seves funcions i a la utilització que en fem els educadors.

Entre les funcions del joc destaca que és una activitat que redueix les conseqüències que poden derivar-se dels errors, és un mitjà d'invenció que es caracteritza per la separació del vincle mitjans-finalitat, que no succeeix a l'atzar sinó en funció d'alguna cosa d'un "escenari", que té una funció transformadora ja que transforma el món exterior en funció dels propis desitjos, és una projecció del món interior contràriament a l'aprenentatge en el que s'interioritza el món exterior per fer-lo part d'un mateix, es tracta d'una activitat que proporciona plaer en permetre la superació d'obstacles i reptes.

Parla també de les funcions instructiva, de socialització, terapèutica i de desenvolupament de la intel·ligència del joc tot alertant-nos de l'ús que puguem fer-ne els educadors perquè una cosa és utilitzar el joc com agent de socialització, de manera espontània, i una altra ben diferent arribar a explotar-lo, en el sentit literal de la paraula. (Brunner, 1984). Exposa diverses investigacions que demostren que el desenvolupament s'aconsegueix sobretot a partir de l'actitud lúdica i cita algunes de les condicions que afavoreixen el joc: seqüències llargues amb material instrumental (construir), presència d'un adult proper i assegurador que afavoreix la informació i l'ajuda, joc en parelles perquè és més fàcil que en grups de 3 o més.

La revisió feta fins aquí ens permet veure la coincidència d'alguns autors en la importància que atorguen a la participació del psicomotricista en el joc de l'infant com una eina per

ajudar a establir una relació i comunicació constructiva entre l'educador i l'infant. Ara bé, cal remarcar, en tot cas, que aquesta participació ha de partir de la comprensió d'allò que l'infant expressa a través del seu joc i que aquesta comprensió demana una observació i escolta inicial, és a dir, no ens parla d'una participació perquè sí, com una cosa vàlida per ella mateixa, sinó d'una participació que té un sentit i que ha d'encaminar-se a respondre i donar sentit a les produccions de l'infant.

Pel que fa a Brunner i de cara al tema que ens ocupa considerem rellevant l'aportació que fa sobre les condicions que afavoreixen el joc en el nen entre les que es refereix directament a la presència d'un adult proper i assegurador que afavoreixi la informació i l'ajuda, tot i que no hem d'oblidar que principalment ens parla d'aquells aspectes del joc o activitat lúdica que afavoreixen el desenvolupament de les capacitats instrumentals de l'infant.

Tot i que les perspectives són diferents, totes comparteixen el paper de l'educador com un element clau a l'hora de promoure el desenvolupament de l'infant, i d'alguna manera suggereixen que no qualsevol participació és vàlida Llorca i Sánchez, per exemple, proposen unes condicions i Brunner remarca el fet que una cosa és utilitzar el joc com agent de socialització i una altra explotar-lo, en el sentit literal de la paraula.

Com ja hem dit al principi, el treball estudia la participació del psicomotricista en el joc de l'infant com a possible factor de desenvolupament de les seves capacitats de relació, però no es tracta de tancar la recerca en la definició del perfil del "bon" o "mal" psicomotricista sinó d'esbrinar en quines condicions s'ha de donar aquesta participació per afavorir el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants, i d'evidenciar que hi ha maneres de treballar que promouen el desenvolupament d'aquestes capacitats i altres que potser no ho fan o fins i tot l'inhibeixen.

Així doncs, després del recorregut fet pel que fa al paper del psicomotricista, segons diferents autors, plantejem la pregunta d'investigació en el següents termes:

En quines condicions la participació del psicomotricista en el joc dels infants promou el desenvolupament de les seves capacitats de relació?

Conceptes clau de la pregunta de recerca

La pregunta exposada gira entorn de tres conceptes clau que és necessari delimitar per tenir un marc de referència que ajudi a concretar el sentit de la pregunta. Es tracta dels conceptes de: joc, participació i relació. Comencem delimitant àmpliament el concepte de joc per ser el central, el “pal de paller” de la intervenció psicomotriu i l’espai de trobada entre el psicomotricista i els infants. És en el context del joc que ofereix la intervenció psicomotriu, on té sentit interessar-se per la participació del psicomotricista i pel conjunt de relacions que s’hi estableixen.

Joc

Podem aplicar al joc la definició que Kant va fer de l’art: “ una finalitat sense fi” una realització que no pretén realitzar res més que a si mateixa.

... a causa de la prematuritat del nostre naixement, no tenim tantes reaccions estereotipades com els altres vertebrats i, per tant, en tenir una estructura reflexa més oberta que ells, estem modelats amb menys rigidesa en els nostres instints, som menys conservadors i segurs que els animals. ... Però el millor, sens dubte, és el do de la mateixa immaduresa que ens ha capacitat per retenir en els nostres millors moments, els més humans, la capacitat de jugar.

Joseph Cambell

A partir del segle XIX hi ha hagut diferents aproximacions teòriques a l’estudi del joc i cada una n’ha donat la seva visió des d’enfocaments diversos. Per revisar les aportacions que diferents autors fan sobre el joc i destacar-ne els punts que, segons el nostre parer, ens ajudaran a comprendre el fenomen que estudiem, partim de la classificació d’Ortega (1995) tot remarcant els aspectes que considerem més rellevants en el marc de la intervenció psicomotriu.

Trobem les teories psicoafectives³ basades en les aportacions de la psicoanàlisi i en la

³ Encapçalades per Freud, Klein, Winnicott.

importància de l'inconscient, recolzen especialment en el concepte del principi de repressió que comporta tot procés socialitzador. En aquest marc el joc permet manifestar els sentiments reprimits oferint-los una via d'expressió i esdevé un instrument terapèutic important.

Un dels representants d'aquestes teories que fa una aportació original i s'interessa no només per la funció terapèutica del joc i l'ús que en fa el terapeuta, sinó també per esbrinar-ne la seva naturalesa és Winnicott (1982:62) que ens diu que *el joc s'ha d'estudiar com un tema per ell mateix*. Tot i que les seves aportacions parteixen de la seva experiència en l'àmbit de la psicoteràpia són perfectament transferibles a l'àmbit educatiu. En el marc d'aquesta recerca són especialment rellevants les següents:

- El joc implica confiança.
- Compromet el cos ja que com hem vist implica manipulació de l'entorn: d'objectes, de situacions, de persones... i acció sobre l'entorn físic i humà. A més, alguns dels interessos que apareixen en el joc infantil estan directament vinculats amb l'excitació corporal.
- En essència és satisfactori sempre que no sobrepassi un llindar d'ansietat insuportable per l'infant.
- És intrínsecament excitant per la seva precarietat, és a dir, per la inestabilitat de les relacions mentals entre la percepció subjectiva i objectiva de les situacions.

Per ampliar una mica els quatre punts destacats direm que l'autor manté que l'origen psicològic del joc rau en les característiques de les formes de relació de l'infant amb la mare. Jugar no és a una realitat intrapsíquica, ni una realitat externa, és una realitat que té el seu espai propi en una zona intermèdia on es sobreposen ambdues realitats.

Correspon a la mare crear "l'espai potencial" de joc establint amb el fill una relació suficientment bona que li proporcioni confiança i seguretat i li permeti descobrir la realitat externa partint de la interiorització que l'infant ha fet d'objectes i situacions investint-los afectivament. Mitjançant aquest procés els objectes adquireixen un doble significat, el significat afectiu que li atorga l'infant i que correspon a la seva realitat intrapsíquica i el significat corresponent a l'objectivitat del mateix objecte. D'aquí el valor del joc com espai de construcció de significats compartits.

Jugar, segons Winnicott, permet la construcció del que anomena la “tercera àrea”, espai mental on es sobreposen un conjunt de fenòmens afectius i cognitius, simultàniament reals i imaginaris que permet el desenvolupament de la capacitat de simbolitzar.

Allò universal és el joc, i correspon a la salut; facilita el creixement i per tant la salut; condueix a relacions de grup.(...)En el joc, i només en ell, poden l'infant o l'adult crear i usar tota la seva personalitat i l'individu descobreix la seva persona només quan és creador. (...)La creativitat que m'ocupa aquí és un universal. Correspon a la condició d'estar viu (...) Es refereix a l'enfocament de la realitat exterior per l'individu (...) tot allò que es produeix és creatiu.(Winnicott,1985:65- 96)

Per Winnicott jugar és una activitat de manipulació del món exterior al servei de la realitat intrapsíquica que origina la “tercera àrea”, espai en el qual a partir de la sobreposició de fenòmens externs i interns l'infant diferencia progressivament el jo del no-jo i accedeix al coneixement del món exterior sempre que hagi tingut un entorn humà “suficientment bo” capaç d'oferir-li “l'espai transicional” necessari per dur a terme aquesta activitat.

Les teories funcionalistes ofereixen explicacions descriptives del joc basant-se principalment en les seves funcions, és a dir, en aquells aspectes del joc o activitat lúdica que afavoreixen el desenvolupament de les capacitats motrius i instrumentals de l'infant però sense fer propostes en relació a la seva naturalesa. Són les primeres teories que van voler explicar el fenomen del joc, representades en els seus inicis per Spencer i Gross i que, més endavant Bruner (1984) va aprofundir estudiant els aspectes referits al joc com a forma de domini instrumental, ja hem vist algunes de les seves aportacions i en veurem més en el marc de les teories cognitives i socioculturals.

Les teories cognitives i socioculturals tenen com a principals representants Piaget d'una banda, i Vygotski i Bruner de l'altra. El primer entén el joc com la forma que té l'infant per a comprendre el món i com la forma d'actuar sobre l'entorn per transformar-lo tot transformant-se ell mateix en jugar (assimilació i acomodació). Sembla que Piaget contempla el joc com l'expressió de les capacitats cognitives de l'infant més que en el

⁴ Per a més informació vegeu: Del Pozo, JI. (1989). *Teorías cognitivas del aprendizaje*. Madrid: Morata

valor que té per accedir al coneixement i fa especial èmfasi en ell com a forma d'accés al símbol. Tenint en compte que els estudis de Piaget pràcticament no contemplen la incidència dels aspectes socioculturals en el joc, ni la importància que pel seu desenvolupament té la interrelació, les seves aportacions, en el marc d'aquesta recerca perden rellevància.

Vygotski (1988) considera el joc com una forma espontània d'expressió cognitiva a través de la qual l'infant ens mostra els seus coneixements. La particularitat de la seva proposta rau en el fet de considerar que l'espontaneïtat de l'infant està fortament condicionada per factors socials. Per a ell el joc té el seu origen en l'acció, però es tracta d'una acció orientada des de l'exterior. Els jocs d'una manera o d'una altra "posen en joc" continguts transmesos socialment. De les seves aportacions destaquem les que més directament es vinculen amb el tema de la recerca que són:

- El joc és un fenomen de naturalesa imaginària que complementa les necessitats de l'infant, esdevenint així la situació imaginària una característica definitòria del joc. En canvi no considera el plaer una característica definitòria del joc perquè segons ell hi ha altres coses que produeixen més plaer a l'infant com per exemple xumar.
- Hem de considerar les necessitats i motivacions de l'infant com un factor important de desenvolupament i no només en el desenvolupament de les seves funcions intel·lectuals. La maduració i evolució de les necessitats es relaciona molt estretament amb el desenvolupament de l'infant i d'aquí la importància del joc en la mesura que l'infant satisfà algunes d'aquestes necessitats a través d'ell.
- El joc és una situació imaginària que complementa les necessitats de l'infant. Inicialment durant els primers anys de vida l'infant tendeix a satisfer els desitjos de manera immediata. Mica en mica apareixen desitjos irrealitzables i amb ells apareix el joc. Quan els desitjos no poden ser ni oblidats, ni satisfets immediatament, tot i persistir la tendència a la satisfacció immediata, la frustració no es tradueix en rebequeria i apareix l'entrada en un món imaginari on tenen lloc els desitjos irrealitzables: és el joc.
- La situació imaginària en la que es juga obliga a respectar unes normes de conducta i si aquesta condició no es compleix desapareix el joc. Aspectes que en la vida real passen inadvertits a l'infant prenen especial rellevància i esdevenen una norma de conducta en el joc. Les regles de la situació imaginària no es formulen per endavant ni canvien

durant el joc, es desprenen de la mateixa situació imaginària, són inherents a ella. Així, per parlar de joc cal parlar de la necessitat de respectar unes normes i regles, si l'infant vol satisfer el seu desig, només pot fer-ho "respectant unes regles i unes normes". En aquest marc el respecte a la regla esdevé una forma de plaer que finalment venç perquè és l'impuls més fort, és una regla interna que s'imposa el mateix infant. L'atribut principal del joc és que es tracta d'una regla que es converteix en desig.

Vygotski explica també el procés mitjançant el qual l'infant accedeix al simbolisme. La conducta dels infants petits està determinada per les condicions en què es desenvolupa la seva activitat. En les seves accions troben obstacles situacionals degut en gran part a la fusió que es dona durant aquest període del desenvolupament entre percepció i impuls a l'acció. Estudis fets per Lewin⁵ sobre la naturalesa motivadora del joc indiquen que les "coses" dicten a l'infant allò que ha de fer (fusió percepció-impuls a l'activitat), les "coses" tenen una força motivadora inherent sobre les accions del nen i en determinen la conducta, a més durant els primers anys percepció i acció no són fets independents, qualsevol percepció esdevé un estímul per a l'acció.

En el joc, i a partir del joc, això evoluciona: l'infant veu una cosa i comença a actuar prescindint del que veu, guia la seva conducta no només a través de la percepció immediata sinó a través del significat que atorga a l'acció. Abans dels dos anys això no és possible, no pot separar el significat del camp visual de la percepció; percepció i acció van estretament lligades. Al parvulari comença a separar el significat del camp perceptiu, el pensament comença a actuar separat dels objectes i l'acció de l'infant ara neix de les idees no de les coses mateixes, és a dir, les coses ja no dicten l'acció.

Brunner (1984) distingeix entre allò que considera les funcions inherents al joc i la utilització que en fan els adults amb la mainada de cara als aprenentatges, la socialització i el desenvolupament de la intel·ligència.

Referint-se a les funcions del joc destaca que:

⁵ Citat a Vygotski, 1988.

- És en si mateix un motiu d'exploració. Representa una reducció de les conseqüències que es deriven dels errors: és una activitat seriosa, però que no té conseqüències frustrants. Es juga per un mateix, no pels altres i és un mitjà excel·lent per a poder explorar.
- Hi ha una pèrdua del lligam entre els mitjans i les finalitats: sovint els infants canvien les finalitats perquè encaixin amb els mitjans que acaben de descobrir o modifiquen els mitjans perquè s'adaptin a les finalitats i no ho fan només per superar les dificultats que troben, sinó que aquestes modificacions són una conseqüència directa de la mateixa satisfacció que proporciona el joc. De manera que el joc no és només un mitjà per a l'exploració, sinó, també, per a la invenció. No està excessivament vinculat als resultats. Els infants modifiquen allò que estan intentant aconseguir i permeten que les seves fantasies substituïxin els objectius. Si aquestes modificacions no són possibles, l'infant s'avorreix.
- Malgrat la seva riquesa, el joc no es dona per atzar ni per casualitat: és una idealització de la vida ordinària i es dona en un "escenari" que no sempre és fàcil de descobrir però que cal observar amb detall per a poder descobrir.
- És una projecció del món interior i es contraposa a l'aprenentatge: en el joc transformem el món exterior d'acord amb els nostres desitjos, mentre que en l'aprenentatge ens transformem nosaltres per adaptar-nos millor a l'estructura d'aquest món extern.
- Proporciona plaer, encara que sovint els educadors l'utilitzem amb altres finalitats, quan ho fem hem de ser conscients del risc que correm. El joc és una forma de socialització que prepara per a l'adopció de papers en la vida adulta, però, si l'utilitzem amb aquesta finalitat, cal anar amb molt de compte i, com a mínim, no anul·lar el seu caràcter lliure i espontani.
- Ben segur que el joc té una funció terapèutica però organitzar el joc amb l'única finalitat de mantenir la salut mental dels infants pot tenir el perill que oblidem quelcom que és molt important: la necessitat que el nen no sigui privat de la seva iniciativa.

Referint-se a l'utilització del joc per part dels adults Brunner remarca que sovint els adults fem servir el joc per assolir altres finalitats com pot ser transmetre als infants els valors de la nostra societat. Ja hem dit que el joc és una forma de socialització de cara a la futura adopció de rols en la vida quotidiana, però és fonamental diferenciar entre l'ús del joc com

a forma de socialització i el joc com a mitja per explorar. El joc, evidentment, promou la socialització i el desenvolupament de les capacitats de relació interpersonal, però allò més important en les situacions de joc és respectar el joc lliure i espontani a partir de materials rics i de models culturals concrets.

A més de les aportacions referides a les funcions del joc i a la manera d'utilitzar-lo en educació Brunner investiga també les condicions que afavoreixen en els infants seqüències de joc més llargues i elaborades i exposa les següents:

- Jugar amb materials que permetin construir quelcom que els infants puguin apreciar, sense instruccions o sense recórrer a l'adult.
- Jugar amb la presència d'un adult que sigui a prop i li doni informació o seguretat quan l'infant la necessiti, però sense organitzar-lo excessivament perquè una intervenció desmesurada roba la iniciativa a l'infant.
- Jugar en parelles, un nen sol té dificultats per a sostenir l'activitat de joc i tres nens són una multitud que fa dispersar i en la que ningú es capaç de trepitjar ferm.

El desenvolupament del pensament ve determinat, en gran mesura, per les oportunitats de diàleg, de manera que aquest diàleg pugui interioritzar-se i continuar funcionant per si sol en el cap de cada individu. L'infant, tot i necessitar estones de solitud, necessita, també, combinar les seves idees amb les dels companys. És la substància no només del joc, sinó, també, del pensament.

Finalment destaca que el joc no és, només, joc infantil. Jugar, pel nen i per l'adult, és una manera d'utilitzar la ment, o millor dit, una actitud sobre com utilitzar la ment. És un marc en el que es posen a prova les coses, un hivernacle en el que es pot combinar pensament, llenguatge i fantasia. I de la mateixa manera que es pot arruïnar un hivernacle per plantar-hi excessives plantes es pot crear una atmosfera en la que ni el llenguatge ni el pensament hi puguin créixer ni pugin donar els fruits que podrien.

La revisió de les aportacions d'aquests autors ens mostra que hi ha dues grans àrees d'interès en l'estudi del joc: una que emfatitza els beneficis del joc pel desenvolupament psicològic del nen, l'organització de la seva identitat i autonomia, i pel reconeixement dels

límits entre la realitat intrapsíquica i la realitat pública; beneficis que incideixen de manera simultània en la seves dimensions emocional i cognitiva i afavoreixen el reconeixement de la seva individualitat encapçalada per Winnicott i Piaget, i una altra que reflexiona sobre l'origen sociocultural del joc i l'activitat lúdica i sobre les seves conseqüències pel desenvolupament psicosocial del nen. La necessitat de participar del joc dels altres per aprendre a jugar i jugant aprendre coses com el llenguatge, el respecte a les regles, les diferents respostes dels altres a les pròpies iniciatives, el que és tolerable o no de la pròpia conducta, els referents de la qual són Vygotski i Brunner.

Ambdues perspectives, una més individual (psicològica), i l'altra més social (sociocultural), ofereixen un camp teòric diferent per examinar el joc, però convé tenir en compte les dues.

Ara bé si a més de preguntar-nos perquè es juga (teories funcionalistes) i perquè serveix el joc (teories psicoafectives i cognitives) ens preguntem què és el joc o què és jugar, trobem en Huizinga (1988), des de l'antropologia, aportacions importants sobre la naturalesa del joc. L'autor considera el joc un fet anterior a la cultura que s'ha d'entendre com una forma d'activitat plena de sentit i amb una funció social important. Les seves aportacions ajuden a il·luminar l'objecte d'estudi de la nostra problemàtica: la participació de l'adult en el joc de l'infant, fenomen eminentment social.

Revisa les aportacions fetes sobre el joc i destaca com les visions que en donen diferents teories tot i que no s'exclouen entre elles, només ofereixen respostes parcials que, en tot cas, no responen a la pregunta sobre l'essència primordial del joc. En general es pregunten bàsicament perquè i per a què es juga i consideren el joc una activitat amb una finalitat externa al servei d'unes finalitats sovint independents del mateix joc: descàrrega d'energia excessiva, activitat fruit d'un impuls congènit d'imitació, resposta a una necessitat de relaxament, forma d'exercici per a les activitats futures, exercici d'adquisició de domini sobre si mateix, satisfacció de desitjos insatisfets...Per a ell el joc:

- És una activitat lliure, és llibertat. Una activitat diferent dels processos naturals, no es juga per instint sinó pel plaer que proporciona. Podem dir que pels adults és una activitat supèrflua i justament d'aquí és d'on neix la necessitat de jugar per buscar el plaer que proporciona. En les seves formes primitives no és ni una necessitat física, ni

un deure moral, ni una tasca, només quan compleix una funció social s'hi vinculen els conceptes de deure i tasca.

- No és la “vida corrent”. El joc s'esdevé en una esfera temporal pròpia allunyada de la quotidianitat, deslligada de la satisfacció directa de necessitats i desitjos. És una activitat tancada en ella mateixa que es practica “*per la satisfacció que produeix la seva pràctica*” (Huizinga, 1998:21). I vet aquí que aquesta satisfacció que produeix *adorna* la vida. Esdevé acompanyant i complement de la vida quotidiana fent-se imprescindible com a funció biològica per a la persona i com a funció cultural pel grup: pel seu sentit, la seva significació, el seu valor expressiu i per les connexions espirituals i socials que genera.
- És una activitat tancada en ella mateixa. Es diferencia de la vida quotidiana pel seu lloc i per la seva durada. És una cosa que comença i acaba dins uns límits espacials, reals o ideals definits prèviament i dins uns límits temporals precisos però que resta en el record dels jugadors i que es pot repetir o transmetre en qualsevol moment.
- És ordre, crea ordre. Relaciona el joc amb el camp de l'estètica.

Considera que l'essència del joc rau en la seva capacitat de fer-nos “perdre el cap”, en la seva intensitat. Qualsevol de les funcions que se li han atorgat podrien realitzar-se amb altres mitjans i reaccions mecàniques i en canvi tenim el joc amb “*tota la seva tensió, alegria i broma*” (Huizinga, 1998:13). “*En el joc ens trobem amb una categoria vital absolutament primària*” (Huizinga, 1998:14) que cal considerar una totalitat i valorar com a tal. El defineix com una activitat o ocupació voluntària exercida dins de determinats límits de temps i d'espai, d'acord a unes normes lliurement acceptades però absolutament obligatòries, amb una finalitat pròpia, acompanyat d'un sentiment de tensió i alegria i de la consciència de ser alguna cosa diferent a la vida quotidiana. El joc, per ell, és una categoria vital, primària i irreductible a qualsevol altra, que abraça el món animal i l'humà, que no es fonamenta en connexions racionals i que no es vincula a cap etapa de la cultura ni a cap forma de concepció del món. Els humans som alguna cosa més que éssers de raó perquè juguem i ho sabem.

Ja ens ha dit que el joc precedeix a la cultura i més endavant afegeix que “*El joc és cultura*”, que l'acompanya i la penetra constantment. Vist així l'anàlisi del joc ha de centrar-se en l'anàlisi d'una “*forma d'activitat plena de sentit i amb una funció social*” que

es diferencia d'allò quotidià i habitual. Es tracta de buscar les connexions que existeixen entre joc i cultura i això exigeix iniciar la cerca allà on la biologia i la psicologia acaben la feina. *Amb el joc tenim una funció de l'ésser viu que no és possible determinar completament ni lògicament ni biològic*” (Huizinga, 1998:15-21).

El component irracional del joc del qual ens parla és el que fa que el concepte de joc defugui conceptualitzacions fàcils i utilitàries. És una activitat gratuïta i desinteressada que no està directament al servei d'interessos materials o de la satisfacció individual de necessitats vitals. Es tracta de considerar-lo una *estructura social* i no de buscar els impulsos naturals que d'una manera o d'una altra condicionen el fet de jugar. La recerca ha de consistir en preguntar-se *què és el joc*, no què és jugar o perquè juguem. El que interessa és veure'l “*com una forma d'activitat plena de sentit, amb una funció social*”, entendre'l com una estructura social tot cercant-ne la seva significació primària. Huizinga (1998), assegura que considerar la cultura *sub especie ludi* és molt més que una presumció retòrica i pretén mostrar-nos que el joc és un element constitutiu fonamental de la cultura.

Participació

La revisió teòrica que hem fet per fonamentar la pregunta de la recerca ens ha mostrat l'interès de la participació de l'adult en el joc de l'infant ajustant la comunicació verbal i no verbal, utilitzant diferents estratègies d'implicació, organitzant diferents “escenaris” de joc... situant-se com a company de joc (Llorca i Sánchez, 2001), (Valdés, 2002), (Bartesagui, 2002); responent per mitjà de la paraula, la imitació o el gest (Ravera i Gonzalez, 2002); oferint una presència propera que aportí informació i ajuda (Brunner, 1984).

D'alguna manera, l'adult ha de prendre part en el joc intervenint i implicant-s'hi per afavorir la maduració, el desenvolupament i l'aprenentatge de l'infant, però tal com també hem vist, qualsevol tipus de participació no és vàlida. De forma general podem delimitar el concepte de participació dient que es tracta del fet de prendre part en alguna cosa i de tenir alguna cosa en comú amb una altra, ara bé, concretant aquesta delimitació a l'àmbit de la intervenció psicomotriu direm que es tracta del fet de prendre part en el joc dels infants

amb una finalitat educativa per enriquir-lo, tot tenint en compte les seves iniciatives, respectant i fent respectar les normes establertes, i compartint amb ells emocions i sentiments.

Relació

La unitat de l'existència personal no és l'individu, sinó dos persones que estan en relació personal; i (...) som persones no en virtut d'un dret individual, sinó de les nostres relacions amb els altres. Allò personal es constitueix en la relació interpersonal. La unitat d'allò personal no és el "jo", sinó el "tu i jo".

Mac Murray

El concepte de relació es refereix al lligam o connexió que podem percebre o imaginar entre dues persones o més i a la qualitat d'aquest lligam; en el marc d'aquesta recerca al lligam que s'estableix entre l'adult i l'infant o entre coetanis. Remet a les característiques qualitatives del vincle que institueixen els infants amb l'adult o entre ells. La relació així entesa és l'emboïllament qualitatiu de la comunicació i intercanvis de les persones entre elles. És sempre una qualitat relativa que vincula els dos termes de la relació de manera que davant d'una sempre hem de considerar l'altre.

Wallon (1980) adverteix que la persona es construeix en la relació amb els altres i pren consciència del seu jo després d'haver considerat el dels altres. La consciència individual *és conseqüència de les incapacitats prolongades a les que l'infant està condemnat degut a l'extrema lentitud del seu desenvolupament* (Wallon, 1980:112). Per ell, l'home és un ésser biològic i social que esdevé una unitat en canvi permanent i les relacions entre allò biològic i allò social donen lloc a la formació del psiquisme.

Si la maduració del sistema nerviós permet l'aparició de les diferents funcions, aquestes sense les aportacions i influències de l'entorn no tindrien sentit, no s'humanitzarien. La gènesi del psiquisme, doncs, respon a unes lleis de desenvolupament neurològic, però "l'altre" hi juga un paper cabdal. Per l'infant allò fonamental és l'entorn humà que l'acull i del que reb les primeres i més importants influències a partir del naixement. L'altre apareix com a figura "fundant", cabdal en les primeres experiències del nadó que orienta l'activitat

a altres persones per satisfer les seves necessitats. *Les primeres relacions utilitàries de l'infant no són relacions amb el món físic, sinó relacions humanes.* (Wallon, 1947)⁶.

En el terreny de les relacions amb l'altre, Wallon destaca al principi la relació de dependència que per l'infant *és una qüestió de ser o no ser*, però que mica a mica dóna pas a la necessitat d'afirmar la seva autonomia que es manifesta per mitjà de relacions d'oposició, sentiments de competició, i desig de confrontació amb l'altre per diferenciar-se'n. Entre els 3 i els 6 anys, quan parla de l'estadi del personalisme, exposa que es tracta d'un moment evolutiu caracteritzat per la conquesta de la independència i diferencia tres períodes: un primer període d'oposició-inhibició en el qual l'infant s'esforça en defensar i reclamar sovint la seva incipient autonomia entrant en una actitud negativista per "marcar diferències" amb els altres, un segon període que anomena de les "gràcies", marcat per la tendència de l'infant a valer-se per sí mateix tot cercant l'aprovació externa i seduïnt els altres per ser admirat, i un tercer caracteritzat per la necessitat de ser el millor, en el qual necessita comparar-se per afirmar-se i rivalitza amb els companys per afirmar-se,.

A l'escola, però, *les relacions exigides per la companyonia i la disciplina són molt més variables que a la família, i han de poder canviar segons l'entorn i les circumstàncies* (Wallon, 1956)⁷. D'aquesta manera el procés de socialització demana als infants aprendre a percebre's *com a persones polivalents* amb capacitat d'ajustar, modular i diversificar les seves relacions per adequar-les a les demandes i exigències canviants de l'entorn i a circumstàncies particulars, i d'aquesta manera conèixer millor els altres i a sí mateix.

⁶ Citat a Vila, I. (1986: 30). *Introducción a la obra de Henri Wallon*. Barcelona: Anthopos.

⁷ Citat a Tran-Tong. (1981:171)

Model d'anàlisi inicial

Un cop feta la revisió teòrica referida d'una banda al que diuen diferents autors respecte al rol del psicomotricista i a la participació de l'adult en el joc de l'infant, i de l'altra respecte a cada un dels conceptes clau de la nostra pregunta, per construir un model operatiu que ens permeti analitzar i interpretar les actuacions de la psicomotricista i dels nens és necessari delimitar uns indicadors per a cada un dels conceptes. Per identificar-los ens basarem primer en el reconeixement de les diferents dimensions i components que es desprenen de la ressenya teòrica.

Dimensions, components i indicadors del joc

Segons el que hem anat veient podem considerar dimensions del concepte joc: les normes, la finalitat de l'activitat i l'emoció que l'activitat sigui capaç de generar.

➤ Les normes tal com assenyalen Vygotski i Huizinga constitueixen una dimensió fonamental del joc. Si l'infant desitja i vol jugar, només pot fer-ho "respectant unes regles i normes". En el joc, respectar les regles esdevé una forma de plaer, la regla venç finalment perquè és l'impuls més fort. És una regla interna que el mateix infant s'imposa, ara bé l'infant podrà respectar les normes més fàcilment si el seu joc es desenvolupa en un marc referencial clar i amb un adult que proposi sense imposar. En la nostra recerca ens interessa esbrinar qui, com i quan posa normes, en quina mesura són imposades o negociades i fins a quin punt es té en compte el parer dels infants a l'hora de consensuar-les.

➤ La finalitat del joc. A més del que ens diu Huizinga que es tracta d'una activitat amb finalitat pròpia, les aportacions d'autors que des de la psicologia, ens diuen que el joc és una plataforma d'expressió en el sentit que és un espai propi de comunicació en el que l'infant lliurement i sense ser jutjat es pot expressar (Ortega, 1995). Bruner (1984) quan parla de les funcions del joc destaca que en ser una activitat per un mateix redueix les conseqüències que poden derivar-se dels errors. El considera un mitjà d'exploració i d'invençió i li atorga una funció de transformació del món exterior en funció dels propis desitjos. El mateix autor també ens adverteix del perill de desvirtuar-lo si l'educador li

atorga massa funcions externes a l'espontaneïtat de l'infant. En aquest cas es tracta de veure si és possible combinar les intencions educatives del psicomotricista (finalitats externes als infants) amb el respecte a les finalitats que cada un atorgui al seu joc (finalitats internes).

➤ Per delimitar la dimensió emocional del joc (aquesta capacitat de “fer-nos perdre el cap” que parla Huizinga) i els seus indicadors ens basarem en el que diuen alguns autors sobre l'emoció.

Etimològicament emoció vol dir essencialment moviment expressió motora feta a través de la conducta tant si es tracta de llenguatge verbal com no verbal. Des que es van començar a estudiar les emocions s'han considerat com respostes de l'organisme a determinats estímuls del medi. El diccionari de Neurociències de Mora i Sanguineti (1994) defineix l'emoció com una *reacció conductual i subjectiva produïda per una informació provinent del món extern o intern (memòria) de l'individu. Acompanyada de fenomens neurovegetatius.*

Mora (2000) l'entén des d'una doble perspectiva, d'una banda considera que com a resposta a estímuls del medi extern o intern podem entendre-la com un fenomen, acompanyat de manifestacions neurovegetatives, subjectives i difícils de comunicar que en el cas dels humans és la font dels sentiments; i de l'altra a causa de les seves manifestacions externes esdevé un senyal pels membres de la mateixa espècie. És a dir, les emocions tenen un caràcter subjectiu important però a través de les seves manifestacions externes adquireixen un valor comunicatiu.

Les manifestacions neurovegetatives, alerten l'individu de canvis en el medi en front als quals ha de reaccionar, en aquest sentit adquireixen una *funció adaptativa*. Amb les seves manifestacions externes (expressió facial, color de la pell,...) i la resposta motora (conductes de fugida, defensa...) en tractar-se d'un fenomen sensible adquireixen una *funció comunicativa*.

De les aportacions de Damasio (1996), remarquem que són un conjunt complicat de respostes químiques i nervioses que formen un patró. Tenen una funció reguladora de

manera que ajuden l'organisme a mantenir-se viu i utilitzen el cos com a teatre d'actuació (la funció comunicativa a la que acabem d'al·ludir).

Així considerem les emocions com reaccions motores a estímuls del medi intern o extern comunes a tots els animals que tenen la finalitat d'assegurar la supervivència. Són inconscients ja que la reacció té lloc molt abans que de manera conscient s'hagi processat la informació i tenen una funció adaptativa i una funció comunicativa.

Segons el que hem exposat, i basant-nos principalment en la seva funció comunicativa, considerarem components de l'emoció les manifestacions neurovegetatives, motores i psíquiques. Un cop establertes les dimensions, definim els components i indicadors que segons Quivy i Campenhout (1995), serviran per apropar-nos a la realitat i recollir informació que ens permeti construir les dimensions de la recerca.

Els indicadors corresponents a les dimensions *normes* i *finalitat de l'activitat* es refereixen a les actuacions del psicomotricista. Qualsevol situació educativa, en aquest cas les sessions de psicomotricitat, comporta la presència d'un adult que estructurari i organitzi el marc espacial, temporal i relacional de l'activitat. Ara bé, si aquesta activitat és el joc, tot i tenir una intenció educativa, el psicomotricista ha de ser capaç de respectar els interessos i desitjos dels infants donant-los prioritat. En la mesura que sigui capaç de trobar l'equilibri entre les seves intencions educatives i el desig dels infants, i segons el sentit que prenguin les seves actuacions, podrem dir que permetrà o limitarà el joc tal com l'anem definit i respectarà en més o menys grau les condicions necessàries per poder-ne parlar segons el breu marc teòric presentat.

Els indicadors de la dimensió emoció es refereixen a les actuacions dels infants perquè ens han d'ajudar a veure si per ells hi ha veritablement joc.

	Dimensions	Components	Indicadors
Joc	Normes.	Origen de les normes.	<ul style="list-style-type: none"> • Emmarca les normes generals de l'activitat. • Les recorda si convé. • Accepta les normes dels infants. • Dóna normes per detallar el desenvolupament de l'activitat.
		Acord sobre les normes.	<ul style="list-style-type: none"> • Proposa les normes i demana l'acord del grup. • Accepta propostes dels infants. • Defineix les normes generals i particulars.
	Finalitat de l'activitat.	Externa.	<ul style="list-style-type: none"> • Té una finalitat de cara a l'activitat però no la imposa. • Té una finalitat que prioritza sobre les finalitats dels infants.
		Interna.	<ul style="list-style-type: none"> • Respecta les activitats dels infants. • Recondueix, si convé, aquestes activitats.
	Emoció.	Manifestacions neurovegetatives.	<ul style="list-style-type: none"> • Canvis en el ritme cardíac. • Suor.
		Manifestacions motores.	<ul style="list-style-type: none"> • Es mostren impulsius. • Descàrregues tòniques. • Contraccions musculars. • Exploren el material i les situacions.
		Manifestacions psíquiques.	<ul style="list-style-type: none"> • Es concentren en l'activitat. • Mostren curiositat.
		Expressió facial.	<ul style="list-style-type: none"> • Alegria. • Tristesa. • Dolor. • Ràbia. • Por. • Concentració.

Quadre núm 1: Dimensions, components i indicadors del joc.

Dimensions, components i indicadors de la participació

La definició donada pel concepte de participació: prendre part en el joc dels infants amb una finalitat educativa per enriquir-lo, tot tenint en compte les seves iniciatives, respectant i fent respectar les normes establertes, i compartint amb ells emocions i sentiments, ens permet reconèixer les dimensions i components que exposem tot seguit, i els seus indicadors.

➤ L'organització en el sentit de prendre part en alguna cosa. Considerem que l'organització que fa el psicomotricista del marc espacial i material de l'activitat i les propostes que realitza, és una forma de participar en l'activitat. L'organització que pot ser més o menys oberta i permissiva, esdevé una dimensió clara d'aquest concepte.

➤ La implicació, a més de referir-se directament al fet de prendre part en alguna cosa, es vincula estretament amb la idea de tenir alguna cosa en comú amb una altra perquè participar en el joc, és a dir jugar, comporta com hem vist, una dimensió emocional que l'adult d'alguna manera té en comú amb els infants i aquesta cosa en comú es palesa principalment a través del llenguatge no verbal. L'emoció, segons Wallon, és un sistema d'expressió anterior al llenguatge articulat⁸, frontissa entre allò biològic i allò psíquic, que compleix una funció de comunicació.

➤ Els fonaments, és a dir, els factors bàsics que cal vetllar en la participació perquè aquesta afavoreixi la maduració, el desenvolupament i l'aprenentatge dels infants i que es dibuixen quan parlem de tenir en compte les iniciatives (dels infants), respectar i fer respectar les normes establertes, i compartir amb ells emocions i sentiments.

Els indicadors del concepte de participació es refereixen a les actuacions del psicomotricista per tal com és això el que ens interessa esbrinar.

⁸ Citat per Vila, (1986:32).

	Dimensions	Components	Indicadors
Participació	Organització.	Preparació de l'espai.	<ul style="list-style-type: none"> • Delimita l'espai d'alguna manera. • Distribueix el material per l'espai.
		Selecció del material.	<ul style="list-style-type: none"> • Selecciona el material per la sessió. • Afegeix material durant l'activitat. • Permet als infants agafar més material.
		Propostes generals.	<ul style="list-style-type: none"> • Obertes. • Semiobertes. • Tancades.
	Implicació en el joc.	Verbal.	<ul style="list-style-type: none"> • Demana permís per entrar en el joc. • Comunica quan el deixa. • Posa paraules a l'acció. • Pregunta. • Planteja canvis. • Fa propostes.
		No verbal.	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza la mirada. • Utiliza gestos i expressions facials. • Utiliza sons. • Utiliza objectes. • Imita. • Canvis postural. • Orientació espacial de la postura. • Entra en l'espai de joc dels grups.
	Fonaments	Qualitat de la relació.	<ul style="list-style-type: none"> • Respon a les demandes de l'infant. • Utilitza i modula el llenguatge no verbal (mirada, postura, tonicitat...)
		Sensibilitat envers el joc.	<ul style="list-style-type: none"> • Mostra empatia. • Demana permís per intervenir en el joc dels infants. • Els senyala el final de la participació. • Senyala amb antel.lació el final del joc.
		Contingut de les intervencions.	<ul style="list-style-type: none"> • Estableix relacions d'ajuda o complement quan convé. • Posa límits quan convé. • Les intervencions responen a les necessitats de l'infant.

Quadre núm 2: Dimensions, components i indicadors de la participació.

Dimensions, components i indicadors de la relació

Per la delimitació de les dimensions, components i indicadors d'aquest concepte ens hem guiat amb la meua experiència en l'àmbit de la intervenció psicomotriu i amb unes pautes d'observació utilitzades durant anys que hem reconsiderat per adaptar a aquesta recerca.

Donat que l'objecte d'estudi és la participació del psicomotricista en el joc de l'infant per esbrinar les condicions en que aquesta afavoreix el desenvolupament de les seves capacitats de relació, els indicadors relatius a aquest concepte es refereixen a les actuacions dels infants per poder tenir informació que ens indiqui si hi ha o no evolució. Les dimensions que tindrem en compte en el marc d'aquest concepte són: les formes d'aproximació a la relació, les formes de participació en el joc, i les modalitats de relació. En el lligam o connexió que podem percebre o imaginar entre dues persones o més i la qualitat d'aquest lligam; distingim diferents moments:

- Les formes d'aproximació on tenim en compte la manera com l'infant accedeix i s'incorpora o no a la relació amb els altres.
- Les formes de participació que ens mostren la manera que té l'infant d'intervenir en el joc.
- Les modalitats de relació amb les que considerem els aspectes qualitius del vincle que estableixen els infants en la seva relació amb els altres i marquen un *continuum* de formes més o menys socialitzades.

Aquesta darrera dimensió contempla un conjunt de coordenades significatives al voltant de les quals cada infant va situant-se i elaborant permanentment el seu sistema relacional: de la dependència a l'autonomia, de la impulsivitat al control, de la imposició al diàleg, i de l'agressivitat a la cordialitat.

Els indicadors de relació ens serviran per analitzar i interpretar les actuacions de la mainada, i d'aquesta manera esbrinar si hi ha evolució en el desenvolupament de les seves capacitats de relació i en quin grau.

	Dimensions	Components	Indicadors
Relació	Aproximació i grau.	Passivitat / iniciativa.	<ul style="list-style-type: none"> • Evita els altres. • Rebutja l'aproximació dels altres. • Busca indirectament la relació apropant-se, observant... • Accepta les aproximacions, demandes o propostes dels altres. • Busca directament la relació proposant, demanant...
	Participació	Passivitat / iniciativa.	<ul style="list-style-type: none"> • Segueix les propostes sense convicció. • Participa paral·lelament. • Segueix les propostes aportant algun element nou. • Fa propostes. • Participa activament en l'activitat.
		Aïllament / Sociabilitat.	<ul style="list-style-type: none"> • S'autoexclou. • Juga sol. • En parella. • En grup. • Busca l'adult per jugar-hi.
		Estabilitat / variabilitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Tendeix a jugar amb els mateixos companys. • Tendeix a jugar amb companys del mateix gènere. • Canvia sovint de companys de joc. • Té preferències però pot jugar amb diversos companys.
	Modalitats	Dependència / autonomia.	<ul style="list-style-type: none"> • Subordina les seves actuacions a les dels altres. • Subordina les seves actuacions als comentaris dels altres. • Demana ajuda sovint per resoldre dificultats i conflictes. • Actua sense supeditar-se a actuacions o comentaris dels altres.
		Impulsivitat / control.	<ul style="list-style-type: none"> • Actua amb brusquedat. • Actua tranquil·lament • Observa abans d'actuar. • Respecta els torns de paraula i de joc. • Comenta el que farà o està fent. • Inclou el simbolisme gestual en el joc.
		Imposició / diàleg.	<ul style="list-style-type: none"> • No respecta les actuacions dels altres. • Envaeix l'espai dels altres. • Tendeix a rivalitzar. • Accepta propostes d'altres. • Comparteix i respecta l'espai, els objectes i el joc amb els companys. • Respecta les actuacions dels altres. • Col·labora activament amb els altres. • Dialoga i negocia.
		Agressivitat / cordialitat.	<ul style="list-style-type: none"> • Interfereix el joc dels altres i els enutja. • Discuteix i es baralla. • Mostra empatia envers els altres. • Ajuda els companys si convé. •

Quadre núm 3: Dimensions, components i indicadors de la relació.

LA TRAMA

*conjunt de fils que van de vora a vora d'un teixit
entrellaçats i encreuats amb els fils de l'ordit.*

2. Decisions sobre el procés metodològic

*Però potser la meua història no té cap sentit...
No hi ha històries sense sentit. I jo sóc d'aquells homes que el
saben trobar fins i tot allà on els altres no el saben veure... Només
que cal temps, cal considerar els fets, relacionar-los, descobrir-ne
els nexos, també els més poc visibles.*

Umberto Eco

Aquesta recerca s'emmarca en una perspectiva interpretativa (Erikson, 1989). Concretament desenvolupa l'estudi d'un cas amb observació participant. En aquest sentit, subscriu els supòsits bàsics d'aquesta perspectiva (Erikson, 1989; Perez Gómez, 1996; Sandín, 2003), i sobretot, el caràcter radicalment inacabat dels fenòmens socials i la seva dimensió semiòtica així com una visió que parteix de l'existència de múltiples realitats socials tant per la història diferencial dels grups humans com per les perspectives subjectives individuals a partir de les que es construeix. Una realitat social, del tot diferent de la naturalesa constitutiva de la realitat natural, que és de naturalesa dinàmica, canviant, subjectiva, intencional, inacabada, que evoluciona, que es pot transformar... en la que tant importants són les representacions subjectives dels fets com els fets mateixos, les característiques que es poden observar com la interpretació subjectiva dels participants.

Assenyalem especialment dos supòsits d'aquesta perspectiva: la importància del *context com a factor constitutiu de significats socials* (Erikson, 1989), i el fet que l'objecte de la recerca el constitueixen les *accions humanes* i no les simples conductes observables (Van Maanen, 1983)⁹. Les accions humanes esdevenen el “nus” del nostre treball i aquestes, en un context de joc, que és el marc on es desenvolupa la recerca, són d'un dinamisme i d'una complexitat que no ens permet explicacions ni visions reduccionistes, ans al contrari, ens demana la capacitat de copsar les múltiples relacions i causes que les condicionen i originen. Així, doncs, la recerca ens ha de permetre una comprensió global dels fenòmens i situacions que estudiem. (Del Rincón i altres, 1995).

⁹ Citat per Sandín (2003: 56)

Per què una perspectiva interpretativa?

El projecte que presentem es situa, com acabem de dir, en el marc d'una perspectiva interpretativa considerant el caràcter fonamentalment inacabat dels fenòmens socials (Erikson, 1989). La psicomotricitat com a disciplina d'estudi i com a pràctica d'intervenció va néixer a principis del segle XX, per tant és jove i està en plena construcció. Els coneixements actuals, fruit d'aquesta construcció històrica i provisional estretament relacionada amb les concepcions que durant aquest darrer segle han conviscut pel que fa als conceptes de cos i moviment i a la seva influència en el desenvolupament de la persona poc o molt, han cristal·litzat en diferents enfocaments i maneres d'entendre-la i no per això deixen d'estar en contínua revisió.

No estem doncs, ni de bon tros, davant d'una disciplina "acabada" i completa, més aviat ens trobem davant l'existència de múltiples realitats fruit de la història diferencial dels diferents grups humans que s'han interessat pel seu estudi i aplicació, grups d'altra banda constituïts per un conjunt de perspectives individuals que han participat i participen en la seva construcció tant des d'un conjunt de coneixements i perspectives teòriques com des de representacions subjectives condicionades sovint per les percepcions i punts de vista dels seus actors.

Pretenem contribuir a la construcció del coneixement de la psicomotricitat a partir dels coneixements actuals sobre el tema des del punt de vista teòric, però especialment a partir de les percepcions i perspectives dels seus actors. Es tracta d'un tema amb el que tinc una gran vinculació degut al meu recorregut professional, sobre el que empíricament he pogut descobrir i conèixer un conjunt important d'elements significatius, un tema que "m'ha ensenyat" molt a partir de la pràctica i la realització d'aquesta recerca concreta em possibilita comprendre els fenòmens des d'una altra perspectiva enriquint, evidentment, el meu bagatge personal i professional i, probablement, el d'altres professionals vinculats amb l'estudi de la psicomotricitat i la intervenció psicomotriu.

No pretenem, com explicàvem en presentar la pregunta, definir les característiques del "bon" o "mal" psicomotricista en funció del seu tipus de participació en el joc tot predint o controlant la realitat, sinó explorar les condicions que poden fer que aquesta participació

contribueixi positivament al desenvolupament de les capacitats de relació dels infants. La recerca no té, en cap cas, pretensions de trobar patrons de comportament per definir categories fixes i inamovibles, per “tancar” la realitat en esquemes estàtics i pretesament seguritzants. No es preten controlar allò “incontrolable” a causa del dinamisme de la vida i al conjunt ingent de variables impossibles de predir.

La finalitat de la recerca és aproximar una resposta plausible a la pregunta que la posa en marxa a partir de les perspectives, percepcions, opinions, i vivències dels seus protagonistes amb una pretensió de transferibilitat a altres professionals que es trobin amb interrogants similars i en condicions i situacions semblants i que puguin beneficiar-se de les nostres troballes. Així doncs no pretenem formular conclusions definitives sinó afinar algunes hipòtesis que fomentin una pràctica reflexiva, en paraules de Sandín (2003:57):

El conocimiento derivado de la investigación (cualitativa) es utilizado con carácter hipotético y contextual, en virtud de las características peculiares actuales e históricas del grupo y de las experiencias de los docentes que en él desarrollan su labor.

Per què un estudi de cas?

El treball de recerca s'ha centrat en un "estudi de cas". Es tracta d'un enfocament, que tot i haver estat considerat, per alguns investigadors, un estudi poc rigorós i científic des d'una perspectiva que ha prioritzat la uniformitat de la predicibilitat i el control, adquireix molt sentit des d'una perspectiva interpretativa si tenim en compte la importància que atorguem a les persones i les seves accions. Parteix del coneixement d'allò idiosincràtic, particular i únic en contrast amb allò comú i general. Es tracta d'un exemple en acció (Stake, 1998) que enriqueix el coneixement a partir del moment que connecta amb l'experiència d'una audiència àmplia.

L'estudi de cas permet copsar un fenomen concret a partir de descripcions riques i denses. Tenint en compte que la intervenció psicomotriu és una acció d'un gran dinamisme i complexitat, aquest enfocament pot aportar informació rellevant de cara a la comprensió de l'entramat de relacions que genera aquesta activitat. Per a definir el cas concret d'aquesta recerca ens hem centrat en un estudi de cas instrumental (Stake, 1998). És a dir, ens hem interessat en un cas particular per a la comprensió d'un problema més ampli que estudia les condicions que afecten el mateix cas estudiat i a altres de semblants. Des d'aquesta perspectiva l'estudi de cas prioritza la transferibilitat (Stake, 1998).

L'estudi es materialitza en l'observació d'un grup d'infants i la psicomotricista durant el desenvolupament de les sessions de psicomotricitat, tot limitant aquestes observacions a una població petita per aprofundir al màxim, tant en les observacions com en la seva anàlisi, optant per una recerca en profunditat més que en amplitud.

Treball de camp

Aquesta decisió està directament relacionada amb l'objecte d'estudi i amb les seves condicions: un context d'acció molt dinàmic com són les sessions de psicomotricitat, espai privilegiat de joc i de relació on simultàniament s'esdevenen un seguit de situacions difícilment reduïbles d'entrada a una pauta d'observació massa tancada. *En termes generals, però, i gairebé per definició, el mètode (l'observació directa) serveix sobretot per a l'anàlisi dels elements no verbals: conductes instituídes i codis de comportament, relacions amb el cos, organització espacial dels grups...* (Quivy, 1995:193).

Donada la importància que la dinàmica relacional que genera el joc adquireix en aquesta recerca, fins al punt d'esdevenir-ne "el rovell de l'ou", la millor manera de descriure la seva complexitat és l'observació participant en la mesura que possibilita copsar directament de quina manera cada participant defineix el seu sistema de relacions mitjançant el llenguatge verbal i no verbal. A més, alguns dels aspectes, que d'acord amb les dimensions i components dels conceptes construïts cal observar, difícilment es poden observar directament i demanen cert grau d'inferència i interpretació al qual la riquesa de les dades directes pot ajudar i que hem elaborat a partir de la triangulació amb altres dades recollides a les entrevistes.

Així doncs, la metodologia utilitzada ha estat de caràcter qualitatiu contemplant el caràcter complex, divers i evolutiu de la realitat. El conjunt d'interrelacions que tenen lloc durant una sessió de psicomotricitat és una realitat que evoluciona permanentment i que es va constituint a partir de la multiplicitat de realitats que aporten els participants i a les que cadascú atorga significats subjectius. Les relacions humanes són fenòmens radicalment inacabats, com diu Laín Entralgo (1991) *l'home és un projecte*, la dinàmica de les relacions humanes i l'ingent conjunt de factors que hi intervenen modulant-les, formant-les i transformant-les fa que difícilment se'ls pugui atorgar una naturalesa estàtica i que sigui inviable un coneixement de la seva complexitat i abast cenyit a un conjunt de lleis que permetin predir-les.

Discernir en quines condicions la relació adult-infant en el joc pot afavorir el desenvolupament de les capacitats de relació dels darrers demana una comprensió dels

fenomenos socials que defuig una concepció objectiva i estàtica de la realitat. Es tracta d'apropar-se a la comprensió dels fenomenos socials i dels seus significats anant més enllà de la descripció de realitats pretesament objectives.

Metodològicament l'aproximació a la realitat de les relacions que s'estableixen durant una sessió de psicomotricitat sol·licita d'una banda el diàleg i la interacció amb els protagonistes de la recerca, tot respectant l'entorn natural en què apareixen, i de l'altra l'adopció d'una lògica mixta, inductivo-deductiva que relacioni contínuament teoria i pràctica. Es tracta de realitzar una observació contextualitzada que permeti copsar el punt de vista dels participants tenint en compte les seves motivacions i significats, intentant interferir el mínim possible a el desenvolupament natural de les situacions.

El treball de camp s'ha realitzat durant el curs 2002-2003 i ha consistit en:

- Entrevistes inicials a experts en psicomotricitat, a psicomotricistes en actiu i a la psicomotricista observada.
- Entrevistes periòdiques amb la psicomotricista del grup observat després de cada sessió.
- Quatre observacions participants de sessions de psicomotricitat d'un grup de pàrvuls al començament i al final dels dos primers trimestres per observar, a més de les actuacions de la psicomotricista, l'evolució de les relacions en el grup. Per la dificultat d'observar un grup nombrós en un període curt (dos trimestres), les observacions s'han concretat en el seguiment de 3 infants triats per la psicomotricista d'acord amb un criteri que evidencia relacions diferenciades de manera que la petita mostra sigui prou significativa.

Les entrevistes

Les entrevistes inicials, tenien la finalitat de contrastar opinions i experiències sobre el problema d'investigació i així poder realitzar el procés de categorització; a persones vinculades amb la psicomotricitat des de diferents perspectives. Les preguntes partien d'un guió semidirigit i semiestructurat. En tots els casos se centraven en els aspectes que contemplen els conceptes i dimensions del model d'anàlisi amb la intenció d'orientar la recollida d'informació relativa a la participació del psicomotricista durant les sessions de psicomotricitat tant pel que fa als aspectes organitzatius com als relatius a les

característiques del tipus de participació desitjable durant l'activitat. Totes han estat enregistrades amb magnetòfon amb el consentiment previ de les persones entrevistades.

Han permès l'exploració d'àmbits externs i interns dels entrevistats; en el cas dels experts en psicomotricitat (Annex 1) s'ha tractat més aviat d'una exploració d'àmbits externs relatius als seus coneixements sobre l'objecte de la recerca i la disciplina d'estudi, i per tant sobre la pertinença de la problemàtica construïda; mentre que amb els psicomotricistes en actiu i la psicomotricista observada (Annex 2), persones amb una implicació clara amb l'activitat, i per tant directament afectades per l'estudi, l'exploració ha estat més propera als àmbits interns i ens aproxima, com veurem, al coneixement de les seves perspectives i al significat que atorguen a les seves actuacions.

La contrastació de la informació recollida a les diferents entrevistes amb el model d'anàlisi inicial ha estat fonamental, com veurem al proper capítol, per revisar-lo i elaborar les categories que han guiat finalment l'anàlisi i interpretació de les observacions.

Pel tractament de la informació recollida a les diferents entrevistes hem seguit el procés de triangulació que proposa Bertely (2000) a través del qual les dades dels referents teòrics matisaven les visions dels experts sobre el tema i dels psicomotricistes en actiu. Hem seguit amb un procés d'anàlisi de la informació recollida a les que ens ha permès apropar-nos a l'objecte de la recerca i extreure'n informació útil, en primer lloc de cara a comprovar la pertinença de la pregunta i en segon lloc per elaborar les categories d'anàlisi i interpretació.

Els procés d'anàlisi ha estat el següent:

- Buidatge literal de les entrevistes fetes seguint unes preguntes obertes.
- Separació i numeració a cada entrevista dels diferents paràgrafs de cada pregunta.
- Subratllat dels fragments que considerats més significatius en funció de la pregunta de la recerca tot registrant paral·lelament unes primeres inferències i conjectures.
- selecció de les possibles categories d'anàlisi emergents.
- Confecció d'una base de dades per registrar les categories emergents a partir de respostes textuais de les entrevistes i anotació a cada registre d'una primera interpretació dels fragments recollits i de la categoria corresponent a la interpretació. (Annexos 3 i 4)

Les entrevistes, posteriors a l'observació de cada sessió, realitzades a la psicomotricista observada han estat obertes i sense un guió preestablert. Han consistit en reunions de treball per posar en comú les observacions fetes i revisar l'enregistrament en vídeo, contrastant conjuntament l'anàlisi i interpretació de les seves actuacions i les dels infants. Aquestes trobades han constituït una part fonamental del procés de recerca en la mesura que han contribuït a la construcció del cas i a la credibilitat dels resultats.

Les observacions

L'observació participant s'ha centrat en les actuacions de la psicomotricista i dels infants contextualitzades en el marc físic on es desenvolupava l'acció. Amb una implicació parcial, que ha suposat la meua presència directa a l'escenari de l'activitat però sense prendre part en ella, mantenint-me com un membre extern al grup per distorsionar el mínim la seva dinàmica interna. Els motius de l'observació i la seves finalitats han estat del tot coneguts per la psicomotricista i la mestra del grup del pàrvuls implicats, per la direcció del Centre i pels mateixos infants (a qui he donat una explicació "adaptada"). Pel que fa a la psicomotricista observada i a la mestra, per coherència amb la metodologia adoptada, no podria ser d'altra manera, si, entre altres, es tracta com hem dit anteriorment de cercar respostes pausibles a la nostra pregunta partint de les perspectives, percepcions, opinions, i vivències dels seus protagonistes.

L'observació ha partit d'un enfoc descriptiu que ens situa en el context de l'activitat per fer-nos-el entenedor, i progressivament s'ha focalitzat en les relacions entre les actuacions de la psicomotricista i el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants. L'enregistrament ha estat en paper i amb vídeo.

La perspectiva interpretativa té en compte les representacions subjectives dels fets i respecta les opinions, creences i punts de vista dels investigats, és així que hem respectat la tria dels infants observats, per fer-ne el seguiment, que va fer la psicomotricista segons els criteris que vam considerar necessaris per la credibilitat de la recerca. D'una banda, que contemplés modalitats de relació diferents, i de l'altra el fet que fossin infants que d'alguna

manera li cridassin l'atenció per la seva manera d'actuar i relacionar-se tant amb els companys com amb els adults.

Els infants proposats, van ser¹⁰:

- Martí: amb tendència a prescindir dels companys o bé a imposar-s'hi.
- Damià: es mostra inhibit davant els companys i la mestra.
- Ramon: acostuma a relacionar-se de manera agressiva.

D'acord amb la problemàtica que volem indagar: *en quines condicions la participació del psicomotricista en el joc de l'infant afavoreix el desenvolupament de les seves capacitats de relació?*, cal precisar que les observacions s'han centrat en l'inici de la sessió i l'estona de joc fins el moment d'endregar el material, és a dir, que l'activitat posterior al joc, la representació que forma part del cicle d'una sessió de psicomotricitat, no ha estat objecte d'observació de cap manera per la manca d'interès d'aquest moment, sinó per la necessitat de cenyir el treball de camp al tema de la recerca i a la realitat del temps disponible per realitzar-la.

La primera observació va ser descriptiva i va suposar una presa de contacte inicial amb el terreny d'estudi. Aquesta sessió ens va oferir una primera visió del grup, l'activitat i la dinàmica de les sessions. (Annex 5). Les tres següents van ser observacions focalitzades en les actuacions paral·leles de la psicomotricista i cada un dels tres infants coprotagonistes de la recerca. Totes van ser enregistrades amb vídeo, fet que em va permetre veure-les de nou i organitzar la informació per facilitar-ne l'anàlisi. El procediment emprat per ordenar la informació recollida va seguir els passos següents:

- Buidatge de la gravació del vídeo dels diferents fragments en què apareix cada un dels nens observats. Elaboració d'una petita pel·lícula d'aproximadament 10 minuts per a cada un d'ells i per a cada sessió.
- Observació de cada una de les pel·lícules enregistrant les actuacions del nen observat i paral·lelament les de la psicomotricista, numerant cada seqüència.
- Anàlisi de les actuacions tant del nen observat com de la psicomotricista.

¹⁰ Hem canviat els noms per preservar la seva intimitat.

Els annexos 7.1,7.2 i 7.3 mostren la descripció detallada de cada una de les sessions i els registres de l'observació focalitzada en les actuacions de cada nen i de la psicomotricista.

Negociació i entrada a l'aula.

En un primer moment es va tractar d'una negociació informal pel fet de la coneixença prèvia que tenia amb la psicomotricista observada i que des del primer moment va avenir-se a ser part activa en el projecte de recerca. En un parell de trobades vaig informar-la amb detall del projecte i a poc a poc vàrem concretar i delimitar:

- Els rols i compromisos respectius.
- La temporalització i freqüència de les observacions

Formalment vàrem establir contacte amb la direcció del centre per presentar el projecte i sol·licitar el seu acord, i igualment amb la mestra del grup que observaria ja que tenint en compte, com he dit, que ella també participa de manera activa en les sessions havia de conèixer el projecte i mostrar-se oberta a la presència d'un observador extern. Als infants també vàrem informar-los de la meva presència explicant-los de manera entenedora per a ells, el perquè d'aquestes observacions.

En aquesta fase també vaig poder conèixer el projecte de treball de la psicomotricista pel grup, les seves finalitats educatives i la relació d'aquest projecte amb el projecte educatiu global dels infants del parvulari. En cap moment del procés de negociació i entrada a l'aula vaig trobar la més mínima dificultat per part de cap de les persones implicades.

Estada a l'aula.

Les trobades amb la psicomotricista durant la fase inicial de negociació van ser molt útils de cara a l'estada inicial a l'aula. La meva implicació ha estat parcial i ha variat d'acord amb dos moments ben diferenciats del treball d'observació:

- Durant l'observació de les sessions, amb una presència directa però discreta per evitar interferir en la dinàmica de l'activitat. En aquests moments podem qualificar la implicació de parcial-baixa.
- Durant les entrevistes amb la psicomotricista després de cada sessió, en què podem qualificar la meua participació com a parcial-alta. Aquestes entrevistes tenien la finalitat de posar en comú tant les observacions com les primeres interpretacions. D'una banda la psicomotricista ampliava les observacions amb alguna dada que jo mateixa no havia enregistrat i de l'altra contrastàvem opinions relatives a les possibles interpretacions de les actuacions seves i dels infants.

La primera observació em va permetre situar-me en el context concret del terreny, començar a conèixer i familiaritzar-me amb les rutines d'arribada dels infants a l'escola, d'entrada a l'aula, amb l'estructura de les sessions, la dinàmica del grup, la mestra, els infants concrets subjectes del seguiment, les actuacions de l'adult...

La informació recollida inicialment va ser una informació global registrada de forma narrativa, i a mesura que avançava l'estada i durant tres sessions vaig focalitzar l'observació en el seguiment de cada un dels infants triats i en la relació entre les actuacions de la psicomotricista i les dels nens.

Retirada de l'aula

El final de l'estada estava pactat de bon començament tant amb la direcció del centre com amb la psicomotricista i la mestra. Pel que fa als infants, l'últim dia els vàrem informar que no tornaria a les sessions. Els compromisos presos durant la fase de negociació i que han quedat pendents, són els següents:

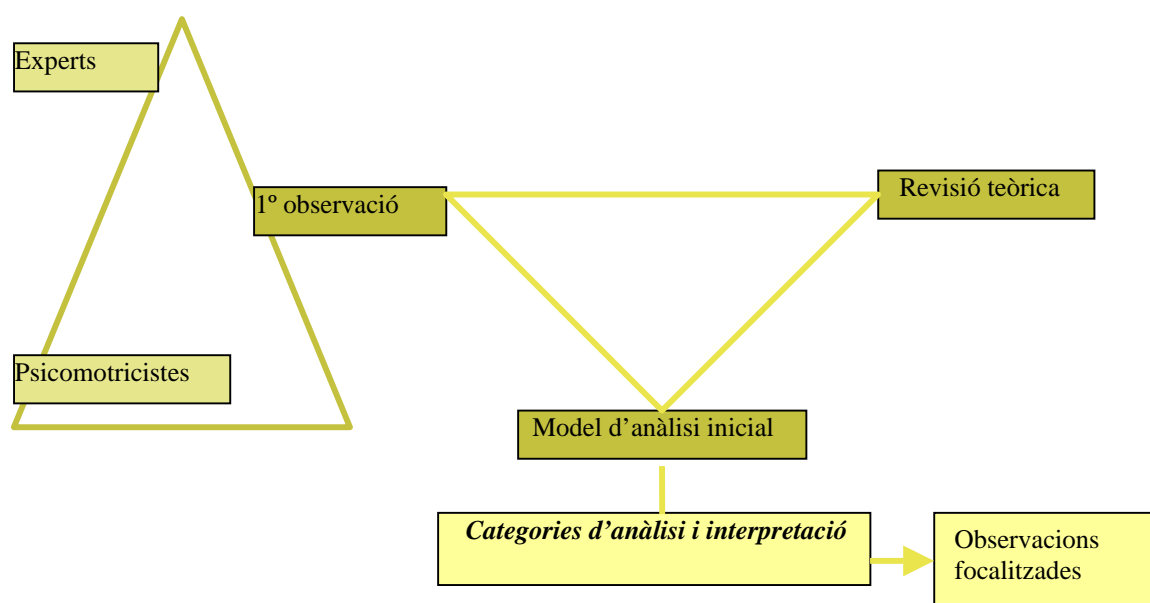
- Amb la direcció del centre: lliurar un exemplar del treball.
- Amb la psicomotricista: comentar detingudament els resultats, discussió i conclusions de la recerca i lliurar-li igualment un exemplar del treball.
- Amb la mestra: comentar les conclusions de la recerca i lliurar-li un exemplar del treball.
- Amb els infants: mostrar-los una selecció de les imatges de vídeo gravades i compartir amb ells el que m'han ensenyat.

Els criteris regulatius que hem fet servir per validar la informació i garantir la credibilitat de la recerca, s'han basat principalment en l'observació aprofundida dels fenòmens estudiats i en la realització de diferents tipus de triangulació abans, durant i després de les observacions, que detallem al capítol següent i que ens han possibilitat la realització de diferents nivells d'anàlisi i interpretació en la construcció de les categories d'anàlisi.

3. El procés de construcció de les categories d'anàlisi

La construcció de les categories per analitzar les actuacions de la psicomotricista esdevé un procés lent i cíclic que ha seguit les fases següents: recollida d'informació, interpretació de la informació, elaboració de categories emergents, nova informació, contrastació amb les informacions, interpretacions i categories anteriors, i finalment construcció del sistema de categories que orientarà l'anàlisi i interpretació de les observacions, i els resultats i discussió de la recerca.

- Confrontació de les categories emergents de les respostes dels experts amb les dels psicomotricistes en actiu. Aquesta confrontació va permetre fer una primera categorització.
- Confrontació de les categories emergents amb la primera observació de les actuacions de la psicomotricista.
- Confrontació amb la informació de la revisió teòrica.
- Confrontació del nou sistema de categories amb els conceptes del model d'anàlisi inicial.

Gràfic núm 1: Representació gràfica del procés de categorització.

Aquest procés de triangulació ha permès definir les categories d'anàlisi i donar credibilitat a les possibles conclusions que pugui apuntar aquest treball. *És una estratègia (la triangulación) altamente eficaz para el control de la credibilidad científica, permitiendo garantizar la independencia de los datos respecto al investigador* (Del Rincón i altres. 1995: 256)

La informació de les entrevistes

A continuació veurem les categories emergents que ha aportat la interpretació de la informació de les diferents entrevistes i la contrastació entre els dos grups de categories emergents. Les informacions que trobem a la columna “Interpretació” s’han extret de les entrevistes i ha possibilitat agrupar-les a l’entorn de les categories de la segona columna.

Categories emergents de les respostes dels experts.

Interpretació	Categoria
<ul style="list-style-type: none">• Interrogar-se sobre la pròpia pràctica.• Prioritzar la qualitat de la relació per damunt de la quantitat.• Vetllar les formes de llenguatge no verbal i incloure-les conscientment en la relació.• Establir relacions d’ajuda i complement.	Components de la relació.
<ul style="list-style-type: none">• Participar per fer evolucionar el joc.• Proposar no imposar.• Donar iniciativa als infants i respectar-la.• Observar i “escoltar” abans de participar.• Ser sensible al joc dels infants i a la dinàmica del grup.• Modular les intervencions i ajustar-les temporalment.• Ajustar el contingut de les intervencions a les necessitats dels infants.• Intervenir amb intencionalitat i amb una actitud reflexiva.• Asenyalar l’inici i el final de la intervenció.	Fonaments de participació.
<ul style="list-style-type: none">• Diferència del joc entre iguals o amb l’adult.• Convenciment de que a vegades cal intervenir.• Evidència de que la participació de l’adult fa evolucionar el joc.• La intervenció del psicomotricista “transforma” el joc.	Creences dels psicomotricistes.
<ul style="list-style-type: none">• Ser un referents per l’infant.• Smmarcar les normes generals.• Dialogar i acordar amb els infants les	Funcions del psicomotricista.

<p>normes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emmarcar i preparar les activitats. • Regular el desenvolupament de l'activitat. • Posar límits si convé. • Donar seguretat. • “Escoltar”. • Respondre. • Observar. • Accedir i integrar-se en el joc. • Fer-lo evolucionar. • Fer d'interlocutor i antagonista. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Promoure el desenvolupament de l'infant: “de l'acte al pensament”. • Establir relacions d'ajuda. • Fer evolucionar el joc enriquint-lo. • Observar “des de dins”. • Donar sentit al joc. • Oferir un interlocutor a l'infant. • Significar el joc de l'infant. • Donar contingut al joc, acompanyar. 	Finalitat de la participació.
<ul style="list-style-type: none"> • Buscar l'equilibri d'iniciatives. • Donar iniciativa a l'infant i respectar-la. • Fer propostes obertes que donin lloc a la iniciativa de l'infant. 	Iniciativa en la participació.

Quadre núm. 4: Categories emergents de les respostes dels experts.

Categories emergents de les respostes dels psicomotricistes en actiu.

Interpretació	Categoria
<ul style="list-style-type: none"> • Necessitat d'establir acords. • Necessitat que els infants acceptin les normes. • El psicomotricista ha d'emmarcar i donar referències clares del que pot ser i el que no pot ser. Posa les normes "inicials". • Algunes normes són inamovibles, sobretot les referides a la seguretat física i al respecte als altres. • Altres són flexibles i susceptibles de negociació. • Ús d'estratègies per facilitar el compliment de les normes. 	<p>Característiques i condicions de les normes.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Les propostes han de partir del respecte a la iniciativa dels infants i tenir una finalitat educativa. • La participació del psicomotricista ha de ser diversificada i rica i abraçar diferents àmbits. • Les propostes han de partir de l'observació del desenvolupament del joc i anar en la línia de la iniciativa dels infants. • Les propostes en general han de ser obertes. • Cal acompanyar l'infant en el seu joc. El psicomotricista no juga "per ell" sinó per l'infant. 	<p>Fonaments de participació.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Creença sobre la importància de la participació en el joc. • Creença que la participació afavoreix el desenvolupament dels infants. 	<p>Creences dels psicomotricistes.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • La participació ha de promoure la creativitat. • Potenciar i afavorir la iniciativa dels infants per afavorir el seu desenvolupament i creixement. • Recollir les produccions dels infants i enriquir-les. • Cal entendre'l per poder-li donar sentit i fer-lo evolucionar. • La participació pretén afavorir la maduració psicològica de l'infant. • La participació ha de donar seguretat als 	<p>Finalitat de la participació.</p>

<p>infants i oferir-los un reconeixement afectiu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reconèixer i respectar l'infant. • Promoure una relació autèntica. • Respondre les demandes i necessitats dels infants. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Emmarcar la sessió. • Promoure el diàleg i l'acord entre infants davant dels conflictes. • Potenciar les iniciatives dels infants. • Participar amb una intencionalitat educativa en funció de les capacitats dels infants. • Fer evolucionar les situacions de joc i actuacions dels infants a partir de l'observació i la comprensió del què passa. • Observar el què passa per entendre-ho. • Organitzar inicialment l'espai i el material segons el coneixement del grup, el seu moment i evolució • Ajustar-se a les necessitats i demandes dels infants durant la sessió. • Reconèixer, valorar i sostenir el joc dels infants. • Acompanyar l'infant en el seu desenvolupament. • Promoure l'accés al pensament. De l'acte al pensament. • Potenciar la iniciativa dels infants. 	<p>Funcions del psicomotricista.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • El psicomotricista ha de potenciar la iniciativa dels infants. • Participar tot donant importància a la creativitat. • No dissociar la iniciativa dels infants de la finalitat educativa del psicomotricista. • Prioritzar la iniciativa dels infants. • Supeditar la seva iniciativa al desenvolupament de les activitats i jocs de la mainada. • Participar després d'observar. 	<p>Iniciativa en la participació.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • “Posar paraules” a les accions i emocions dels infants. • És un mitjà de reconeixement i valoració dels infants. • Reforçar i valorar les actuacions dels infants. 	<p>Ús i modulació del llenguatge verbal.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • No s’ha d’abusar del llenguatge verbal, pot envair l’espai de l’infant. • L’abús del llenguatge verbal li fa perdre contingut al mateix llenguatge. • Permet prendre distància de les emocions i accedir a la representació. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Comunicació immediata. • És més profund, més proper. • Ofereix un reconeixement als infants. • El llenguatge no verbal és un “embolcall emocional” de les actuacions dels infants. 	<p>Ús i modulació del llenguatge no verbal.</p>

Quadre núm 5: Categories emergents de les respostes dels psicomotricistes en actiu.

Triangulació de les categories emergents entre les entrevistes dels diferents informants

El contrast de les categories sorgides de les diferents entrevistes ens mostra que en el cas de les entrevistes a psicomotricistes en actiu, apareixen:

- Categories iguals a les elaborades a partir de les entrevistes als experts: *fonaments de la participació, creences dels psicomotricistes, finalitat de la participació, funcions del psicomotricista, iniciativa en la participació.*
- Noves categories: *característiques i condicions de les normes, ús i modulació del llenguatge verbal, ús i modulació del llenguatge no verbal.*
- La categoria : *components de la relació* que apareix en l'anàlisi i interpretació de les entrevistes a experts no apareix expressament en les entrevistes a psicomotricistes en actiu.

Un contrast acurat entre les categories que es repeteixen evidencia el grau d'acord entre els entrevistats de manera que no s'observen discrepàncies sinó, enriquiment mutu entre les diferents aportacions.

Fonaments de la participació: hi ha coincidència en considerar que la participació consisteix en proposar, no en imposar i que això cal fer-ho després d'observar i "escoltar" el joc dels infants, fet que porta implícit haver donat iniciativa als infants i respectar-la. Així les propostes:

- Han de respectar la iniciativa dels infants per això cal fer-les després d'haver observat el joc.
- Les propostes obertes afavoreixen l'equilibri necessari entre la iniciativa dels infants i la intencionalitat educativa del psicomotricista.
- Han de partir d'una actitud reflexiva i tenir una intencionalitat educativa.
- S'han d'ajustar en el seu contingut a les necessitats de l'infant.
- S'han d'ajustar al temps necessari tenint en compte que el psicomotricista en el joc "juga" pels infants no per ell.

Creences dels psicomotricistes: hi ha acord entre ambdós experts i psicomotricistes en actiu, en la creença del valor del joc pel desenvolupament de l'infant. Tant els uns com els altres avalen la importància de la participació del psicomotricista en el joc dels infants que es fonamenta en la diferència existent en el joc entre coetanis i el joc adult-infant. Aquest, l'adult el fa evolucionar, afavoreix el desenvolupament dels infants i el "transforma". Podem creure, en principi, en l'interés de la participació del psicomotricista en el joc de l'infant per promoure el seu desenvolupament. Aquesta afirmació s'anirà matisant a mesura que avanci la recerca.

Finalitat de la participació: podem sintetitzar les aportacions dels entrevistats dient que les finalitats de la participació són:

- Promoure la maduració psicològica i el desenvolupament de l'infant a través de la participació en el seu joc per enriquir-lo de manera que augmentin la seva creativitat i iniciativa facilitant-li el pas de "l'acte al pensament".
- Observar el joc "des de dins" per entendre'l, donar-li sentit i significat, contenir-lo i fer-lo evolucionar.
- Acompanyar l'infant en el seu desenvolupament tot oferint-li un interlocutor que responen a les seves demandes i necessitats, el respecti i li ofereixi seguretat i reconeixement.
- Establir una relació autèntica amb l'infant.

Funcions del psicomotricista:

- Emmarcar la sessió oferint les normes referencials de l'activitat i organitzar l'espai i el material d'acord amb una finalitat educativa.
- Posar límits quan sigui necessari i ser flexible dialogant amb els infants buscant el seu acord pel que fa a les normes generals i puntuals.
- Participar en el joc a partir de la seva observació i comprensió amb una intenció educativa adaptant-se a les capacitats, necessitats i demandes de la mainada.
- Acompanyar l'infant en el seu desenvolupament reconeixent-lo, valorant-lo i respectant-lo.

Tant en aquesta categoria com a l'anterior *finalitats de la participació* observem punts en comú. És evident que si estem parlant de la participació del psicomotricista aquesta ha de tenir unes finalitats molt properes a les seves funcions.

Iniciativa en la participació: en aquesta categoria s'observen matisos diferencials en les respostes:

- D'una banda els experts i un psicomotricista en actiu coincideixen en la consideració que cal cercar un equilibri d'iniciatives harmonitzant la intenció educativa del psicomotricista amb les iniciatives dels infants tot potenciant-les i valorant la seva creativitat fent propostes obertes on hi haig lloc per tothom.
- De l'altra un psicomotricista que considera que cal prioritzar la iniciativa dels infants supeditant la del psicomotricista al desenvolupament de les activitats i jocs de la mainada.

Veiem ara el conjunt de les noves categories que apareixen a les entrevistes a psicomotricistes en actiu.

Característiques i funcions de les normes: aquesta categoria es pot considerar una especificació de la relativa a les funcions del psicomotricista en el sentit que detalla dues d'aquestes funcions, concretament la d'emmarcar la sessió oferint les normes referencials, i la de posar límits i a la vegada ser capaç de dialogar i negociar acords amb els infants. Podem pensar que el treball de camp dels psicomotricistes demana formular amb més precisió les característiques i paper de les normes. No totes les normes són iguals

- Hi ha normes, que podríem anomenar "universals" d'inexcusable compliment i no negociables, són les referides a la seguretat física dels participants i al respecte mutu que es deuen les persones.
- Les normes inicials que ofereixen el marc de referència de l'activitat (organització de l'espai, el temps i el material). Tant aquestes com les anteriors són competència del psicomotricista.
- Hi ha, també, normes de caràcter general o puntual que han de sorgir de l'acord entre tots.
- Excepte en les primeres comentades, la flexibilitat ha de presidir l'aplicació de les normes.
- La funció de les normes és permetre i mantenir el joc.

Ús i modulació del llenguatge verbal i no verbal: els psicomotricistes entrevistats coincideixen en la percepció de la importància del llenguatge en les seves dues modalitats durant les sessions de psicomotricitat.

El llenguatge no verbal:

- És un llenguatge proper i profund que permet una comunicació immediata i ofereix un embolcall emocional a les actuacions de l'infant.
- Ofereix un reconeixement afectiu important als infants i ha d'acompanyar sempre el llenguatge verbal.
- El llenguatge verbal:
 - Posa paraules a les emocions i accions de l'infant tot distanciant-se'n, permeten d'aquesta manera accedir a la representació.
 - Ha d'esdevenir una eina de reconeixement i valoració.
 - Cal evitar fer-ne un ús abusiu.

Components de la relació: aquesta categoria provinent de les entrevistes als experts redunda en aspectes contemplats a la majoria de categories comentades, enllaçant amb consideracions fetes en parlar d'elles.

Informació de la primera observació i triangulació amb les categories emergents

La primera observació que, al capítol anterior en parlar del treball de camp, ja hem explicat que va ser descriptiva i que va donar-nos una primera visió del grup, ha estat profitosa en dos moments de la recerca. En primer lloc en el moment d'elaborar les categories d'anàlisi, per fer un recull de les actuacions de la psicomotricista i comprovar si una interpretació inicial afegeix alguna cosa a les categories que anem construint. En aquest sentit, l'hem considerat una font d'informació que ens permet triangular el que diuen els experts i psicomotricistes en actiu i la mateixa psicomotricista observada, amb el que fa, i en segon lloc l'hem tingut en compte a l'hora de fer l'anàlisi i interpretació de les observacions del que parlarem al proper capítol.

En aquest primer moment doncs, hem fet un fragmentació de l'observació en seqüències d'acord amb les diferents actuacions de la psicomotricista (Annex 3) i una interpretació posterior que ens permet confegir la següent taula on cada fila correspon a la interpretació de cada una de les seqüències observades.

Interpretació de les actuacions de la psicomotricista
<ul style="list-style-type: none"> • Organitza l'espai • Organitza el material.
<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Escolta les propostes dels infants. • Emmarca la sessió. • Senyala normes generals. • Respecta els infants. • Proposa una activitat inicial. • Promou el respecte entre els infants.
<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Promou l'espera i el respecte a les normes. • Promou les emocions.
<ul style="list-style-type: none"> • Observa el joc dels infants. • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat. • Proposa no imposa. • Comparteix el lloc i el joc amb els infants.
<ul style="list-style-type: none"> • Posa límits. • Argumenta les seves decisions.
<ul style="list-style-type: none"> • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat.
<ul style="list-style-type: none"> • Reconeix i valora el joc dels infants. • Promou les capacitats de respecte i sensibilitat entre ells.
<ul style="list-style-type: none"> • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat. • Senyala el final de la seva participació. • Reconeix i valora el joc dels infants. • Comparteix el lloc i el joc amb els infants.
<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Anticipa als infants el final del joc.

Quadre núm 6: Interpretació de les actuacions de la psicomotricista.

Aquestes interpretacions s'inscriuen perfectament en les categories proposades a partir de les entrevistes fetes als experts i als psicomotricistes en actiu i no n'aporten de noves. Ara bé, si tenim en compte que aquestes interpretacions, en definitiva, poden esdevenir indicadors d'anàlisi de les diferents categories, si que aporten nous elements que no quedaven contemplats anteriorment i que veurem a continuació, tots ells serveixen bàsicament com indicadors a la categoria: *funcions del psicomotricista*:

- Moments de relació exclusiva de la psicomotricista amb algun nen o nena.

- La capacitat de respondre simultàniament a diferents infants.
- La capacitat de respondre consecutivament a situacions diferents.
- La importància de la mirada perifèrica.
- El respecte envers el temps dels infants.
- Respondre sempre que es diu que es farà.
- Donar emoció al joc.
- Establir relacions de cooperació.
- Facilitar la participació de tots els nens.

Triangulació de les categories emergents amb la revisió teòrica

Les aportacions dels diferents autors, que hem vist al primer capítol, s'inscriuen en les categories proposades fins ara. Les seves contribucions: escolta, observació, afavorir la maduració de l'infant, ajustar la resposta, modular els mediadors de comunicació... queden recollides en les interpretacions de les entrevistes fetes als experts i als psicomotricistes en actiu. Ens aporten, això sí, elements nous d'especial interès que no quedaven contemplats a les entrevistes i que enriqueixen diferents categories.

A la categoria corresponent a fonaments de participació hi hem d'afegir:

De les aportacions de M. Llorca i J. Sánchez (2001):

- La capacitat de conèixer i utilitzar estratègies d'implicació en el joc.

Tant M. Llorca i J. Sánchez, com A. Valls (2001) parlen de:

- La comunicació amb les famílies i altres professionals.

Tot i que aquesta segona no és una condició pròpia del moment concret de la participació en el joc, és una condició indirecta en el sentit que els intercanvis amb els altres esdevenen font d'un coneixement que permet modular i individualitzar les intervencions i formes de participació amb els diferents infants.

A. Valls també ens comenta:

- La importància de realitzar un treball d'acord a unes fases que comportin un mètode de treball.

Ravera i González (2002) asenyalen:

- La necessitat d'uns referents teòrics que emmarquin la participació.

A la categoria corresponent a les finalitats de la participació hi hem d'afegir seguint a A. Valls:

- Promoure les manifestacions de la realitat intrapsíquica dels infants.

I finalment a la que correspon a les funcions del psicomotricista i d'acord amb les aportacions de M. Valdés, i les de M.I. Bartesaghi:

- El valor de la disponibilitat corporal del psicomotricista.

I segons C. Ravera i A. González:

- El paper de la descodificació de les actuacions de l'infant.

Un cop contrastades les fonts revisades fins ara i reorganitzant la informació, sorgeix el següent sistema de categorització. En primer lloc les dues grans categories “protagonistes” de la pregunta de la recerca *la participació en el joc* que es desglosa en tres subcategories: *finalitats de la participació*, *fonaments de la participació* i *iniciativa de la participació*, i les *funcions del psicomotricista*; a continuació i tenint en compte que tota participació comporta alguna forma de relació trobem els *components de la relació*, segueixen dues categories referides al paper del llenguatge *ús i modulació del llenguatge verbal*, *ús i modulació del llenguatge no verbal*, i finalment les *creences dels psicomotricistes* que tot i tractar-se d'una categoria que no aporta informació valuosa per analitzar el que ens interessa, no podem ignorar, en primer lloc perquè prové de les fonts d'informació i en segon lloc perquè atorga a la recerca un valor afegit en la mesura que els seus resultats ens faran veure poc o molt en quin grau aquestes creences són o no fonamentades.

Hem suprimit la categoria referida a les *característiques i funcions de les normes* que queda incorporada a les funcions del psicomotricista.

<i>Participació en el joc</i>		
Prendre part en el joc dels infants amb una finalitat educativa per enriquir-lo, tot tenint en compte les seves iniciatives, respectant i fent respectar les normes establertes, i compartint amb ells emocions i sentiments.		
<i>Finalitat de la participació</i>	<i>Fonaments de la participació</i>	<i>Iniciativa de la participació</i>
Conjunt d'aspectes als qual tendeix o apunta la participació del psicomotricista i que guien les seves actuacions.	Conjunt de circumstàncies que ha de respectar la intervenció del psicomotricista en el joc per aproximar-se a les finalitats que l'impulsen.	Constatació referida a qui correspon proposar o organitzar en primer lloc les accions i de quina manera.
<ul style="list-style-type: none"> • Contenir el joc de l'infant i donar-li seguretat. • Observar “des de dins”. • Respondre les demandes i necessitats dels infants. • Donar sentit i significat al joc, dotant-lo de contingut. • Recollir les produccions dels infants i fer evolucionar el seu joc. • Establir relacions d'ajuda. • Promoure el passatge “de l'acte al pensament”. • Afavorir la maduració psicològica de l'infant. • Promoure les manifestacions de la realitat intrapsíquica dels infants. • Oferir un interlocutor a l'infant. • Oferir reconeixement afectiu i respectar l'infant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Observar i “escoltar” abans de participar. • Ser sensible al joc i a la dinàmica del grup. • Partir del respecte a la iniciativa dels infants i tenir una finalitat educativa. • Acompanyar el joc de l'infant. • Participar incidint en les diferents dimensions de l'infant. • Modular la seva participació, ajustant-la temporalment. • Assenyalar l'inici i el final de la participació. • Conèixer i utilitzar estratègies d'implicació en el joc. • Treballar d'acord a unes fases que comportin un mètode de treball. • Disposar de referents teòrics que emmarquin la participació. • Establir una relació en consonància entre el llenguatge verbal i el no verbal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fer propostes obertes, en general, que donin lloc a la iniciativa de l'infant. • Proposar, no imposar. • Donar iniciativa als infants i respectar-la. • Prioritzar la iniciativa dels infants. • Buscar l'equilibri d'iniciatives. • No dissociar la iniciativa dels infants de la seva finalitat educativa, equilibrant-les. • Condicionar les propostes al desenvolupament de les activitats i jocs de la mainada. • Valorar i promoure la creativitat.

Quadre núm 7: Categories sobre la participació en el joc.

<i>Funcions del psicomotricista</i>	
<p>Conjunt de tasques a realitzar pel psicomotricista durant el desenvolupament de les sessions, competències que ha de dominar, i actituds que ha d'adoptar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ser un referent per l'infant. • Organitzar inicialment l'espai i el material segons el coneixement del grup, el seu moment i evolució. • Gestionar el temps. • Emmarcar les normes inexcusables referides a la seguretat física i al respecte als altres. • Emmarcar les normes generals. • Dialogar i acordar amb els infants les normes flexibles. • Trobar estratègies per facilitar el compliment de les normes. • Posar límits i donar seguretat. • Emmarcar i preparar les activitats. • Regular el desenvolupament de l'activitat. • "Escoltar". • Ajustar-se a les necessitats i demandes dels infants durant la sessió. • Accedir i integrar-se en el joc fent d'antagonista. • Participar tenint en compte les finalitats i fonaments de la participació. • Respondre, verbalment i no verbal, a les demandes dels infants. • Establir relacions d'ajuda, complement i cooperació. • Promoure el diàleg i l'acord entre infants davant dels conflictes. • Oferir moments de relació exclusiva als infants. • Ser capaç de respondre simultàniament a diferents infants en una mateixa situació. • Ser capaç de respondre consecutivament a situacions diferents. • Mantenir periòdicament una mirada perifèrica. • Respectar el temps dels infants. • Respondre sempre que es diu que es farà. • Donar emoció al joc. • Facilitar la participació de tots els nens. • Mostrar una disponibilitat corporal. • Descodificar les actuacions de l'infant.

Quadre núm 8: Categories sobre les funcions del psicomotricista.

<i>Components de la relació</i>	
Integrants de la relació psicomotriu.	<ul style="list-style-type: none"> • Interrogar-se sobre la pròpia pràctica, actitud reflexiva. • Prioritzar la qualitat de la relació per damunt de la quantitat. • Establir una relació empàtica amb els infants. • Vetllar les formes de llenguatge no verbal i incloure-les conscientment en la relació. • Adequar la participació i ajustar les intervencions a les necessitats dels infants.

Quadre núm 9: Categories sobre els components de la relació.

<i>Ús i modulació del llenguatge verbal</i>	
Funcions del llenguatge verbal durant les sessions de psicomotricitat i aspectes que cal vetllar en el seu ús.	<ul style="list-style-type: none"> • Oferir reconeixement i valoració dels infants. • “Posar paraules” a les accions i emocions dels infants. • Facilitar el distanciament emocional. • Promoure l’acces a la representació. • Cal modular-ne l’ús per no envahir l’espai de l’infant. • No abusar-ne per evitar que perdi contingut.

Quadre núm 10: Categories sobre l’ús de llenguatge verbal.

<i>Ús i modulació del llenguatge no verbal</i>	
Funcions del llenguatge no verbal durant les sessions de psicomotricitat i aspectes que cal vetllar en el seu ús.	<ul style="list-style-type: none"> • Establir una comunicació immediata. • Establir una comunicació profunda i propera. • Oferir reconeixement als infants. • Embolcallar emocionalment les actuacions dels infants. • Demana modular especialment el to i la mirada.

Quadre núm 11: Categories sobre l’ús del llenguatge no verbal.

<i>Creences del psicomotricista</i>	
<p>Conjunt de conviccions dels psicomotricistes en les que palesen l'interès de la seva participació en el joc dels infants, i que els ofereixen expectatives positives de desenvolupament.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A vegades cal intervenir. • És diferent el joc entre coetanis i amb l'adult. <p>La participació de l'adult:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afavoriex el desenvolupament dels infants. • Fa evolucionar el joc. • Transforma el joc.

Quadre núm 12: Categories sobre les creences dels psicomotricistes.

Triangulació de les categories emergents amb el model d'anàlisi inicial i definició final de categories

El sistema de categories, que acabem de presentar, l'hem elaborat contrastant la revisió teòrica, la informació extreta de les diferents entrevistes i la interpretació de l'observació narrativa. Finalment revisem el grau en aquest sistema s'adiu amb el model d'anàlisi inicial, contrastant-lo concretament amb els conceptes de joc i participació i revisant els indicadors per redefinir-lo, de manera que la nostra tasca esdevingui creïble i confirmable i ens permeti aproximar una resposta a la pregunta que orienta aquesta recerca.

El nou sistema de categories parteix del concepte "clau" de participació en el joc que definim com el fet de prendre part en el joc dels infants amb una finalitat educativa per enriquir-lo, tot tenint en compte les seves iniciatives, respectant i fent respectar les normes establertes, i compartint amb ells emocions i sentiments. En el marc de la intervenció psicomotriu en l'àmbit educatiu, i d'acord amb el que hem anat veient, la participació té unes finalitats que la justifiquen i que han de guiar les actuacions del psicomotricista de manera que aquestes s'orientin a:

- Oferir un interlocutor a l'infant.
- Oferir-li reconeixement afectiu i respecte.
- Recollir les seves produccions fent evolucionar el joc.
- Donar-li sentit i significat, dotant-lo de contingut.
- Promoure les manifestacions de la realitat intrapsíquica dels infants.
- Afavorir la maduració psicològica de l'infant.
- Promoure el passatge "de l'acte al pensament".

La redefinició del sistema de categories, amb els indicadors corresponents, ens ha de permetre d'una banda interpretar el grau en què les actuacions de la psicomotricista observada s'aproximen a aquestes finalitats, i de l'altra quines condicions afavoreixen el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants.

D'aquesta manera el sistema de categories que utilitzarem el detallem a continuació.

<i>Organització</i>	
Condicionament dels diferents components que configuren el marc físic de la sessió dotant-los d'una estructura orgànica i funcional.	
<i>Organització de l'espai.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Delimita l'espai d'alguna manera. • Distribueix el material per l'espai. • Col.labora en l'organització de l'espai.
Disposició dels elements, persones i accions en l'espai.	
<i>Gestió del temps</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Senyala l'inici i el final dels diferents moments. • Respon als infants quan ha dit que ho faria. • Senyala amb antel.lació el final del joc.
Disposició dels esdeveniments en un interval de temps.	
<i>Gestió del material</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Selecciona el material per la sessió. • Afegeix material durant l'activitat. • Permet als infants agafar més material.
Selecció i disposició dels objectes.	
<i>Regulació de l'activitat</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Fa propostes obertes. • Fa propostes semiobertes. • Proposa però no imposa. • Vetlla l'ús que fan els infants del material. • Promou el diàleg i l'acord entre els infants davant dels conflictes. • Manté sovint una mirada perifèrica. • Ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat. •
Actuacions de l'adult dirigides a emmarcar i ordenar el desenvolupament de l'activitat.	

Quadre núm 13: Categories sobre l'organització.

<i>Fonaments de la participació</i>	
Conjunt de termes que ha de vetllar la participació del psicomotricista en el joc per aproximar-se a les finalitats que l'impulsen.	
<i>Qualitat de la relació.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Respon a les demandes de l'infant. • Ajusta el contingut de la participació a les demandes i necessitats de l'infant. • Ofereix moments de relació exclusiva als infants. • Facilita la participació de tots. • Mostra una actitud empàtica. • Observa i escolta abans de participar. • Estableix relacions en consonància entre el llenguatge verbal i el no verbal. • S'interroga sobre la pròpia pràctica. • Treballa amb mètode. • Disposa de referents teòrics.
Característiques del vincle que la psicomotricista ofereix tenint en compte les necessitats dels infants i les finalitats educatives de la intervenció psicomotriu.	
<i>Acompanyar el joc dels infants.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Accepta i valora el joc dels infants. • Ofereix reconeixement als infants en el seu joc. • Estableix relacions d'ajuda material. • Estableix relacions d'ajuda psicològica. • Estableix relacions de cooperació i complicitat.
Conjunt d'accions i ajudes dirigides a enriquir i diversificar el joc dels infants.	
<i>Respectar i ser sensible als infants i les seves iniciatives.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dóna iniciativa als infants. • Prioritza la iniciativa dels infants. • Busca l'equilibri d'iniciatives. • Emmarca la seva iniciativa en el desenvolupament de les activitats dels infants. • Valora i promou la creativitat. • Demana permís per intervenir en el joc dels infants.
Consideració dels infants, el seu joc i les seves iniciatives com alguna cosa valuosa que cal tenir en compte.	
<i>Respectar l'espai i el temps de l'infant.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Senyala quan entra en el joc. • Senyala el final dels moments de la seva participació. • Respecta l'espai i la distància dels infants. • Té en compte el temps dels infants. • Ajusta la seva participació modulant el temps.
Consideració de l'espai i temps dels infants com una cosa valuosa que cal tenir en compte.	
<i>Ser un referent.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Emmarca les normes generals de l'activitat. • Emmarca i vetlla l'acompliment de les normes inexcusables referides a la seguretat física i al respecte als altres. • Posa límits quan convé. • Recorda les normes si convé. • Consensua normes i propostes amb els infants. • Vetlla per la seguretat dels infants.
Oferir una claredat i seguretat als infants que els permeti desenvolupar el joc en un marc de contenció.	

Quadre núm 14: Categories sobre els fonaments de la participació.

<i>Implicació</i>	
Característiques i grau de compromís i participació directa i activa en el joc.	
<i>Utilització de diferents estratègies de participació.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Observa “des de dins”. • Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.
Conjunt de competències que ha de modular l’adult en les seves intervencions.	<ul style="list-style-type: none"> • Accedeix al joc fent d’antagonista. • Imita. • Juga l’oposició. • Provoca. • Utiliza objectes.
<i>Modulació del llenguatge verbal</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Posa paraules a l’acció. • Pregunta.
Aspectes que cal incloure i vetllar en l’ús del llenguatge verbal durant les sessions.	<ul style="list-style-type: none"> • Planteja canvis. • Promou l’accés a la representació.
<i>Modulació del llenguatge no verbal</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ajust tònic postural • Utilitza la mirada.
Aspectes que cal incloure i vetllar en l’ús del llenguatge no verbal durant les sessions.	<ul style="list-style-type: none"> • Utilitza gestos i expressions facials. • Utilitza sons. • Utilitza objectes. • Orientació espacial de la postura. • Té en compte la seva situació en l’espai.

Quadre núm 15: Categories sobre la implicació.

Categories per a l'anàlisi de les actuacions dels infants.

L'anàlisi de les actuacions dels infants el farem partint del concepte de relació presentat al model d'anàlisi inicial. La delimitació de les dimensions, components i indicadors d'aquest concepte són fruit de la revisió de pautes d'observació elaborades anteriorment en un entorn d'intervenció psicomotriu.

<i>Relació</i>		
<i>Lligam o connexió que podem percebre o imaginar entre dues persones o més.</i>		
<i>Aproximació</i>	Passivitat/ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • Evita els altres. • Rebutja l'aproximació dels altres. • Busca indirectament la relació apropant-se, observant... • Accepta les aproximacions, demandes o propostes dels altres. • Busca directament la relació proposant, demanant...
<i>Participació</i>	Passivitat/ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • Segueix el joc dels altres sense convicció. • Participa paral·lelament. • Segueix el joc dels altres aportant algun element nou. • Fa propostes.
	Aïllament/ sociabilitat	<ul style="list-style-type: none"> • S'autoexclou. • Juga sol. • En parella. • En grup. • Busca l'adult per jugar-hi.
	Estabilitat/ variabilitat	<ul style="list-style-type: none"> • Tendeix a jugar amb els mateixos companys. • Tendeix a jugar amb companys del mateix gènere. • Canvia sovint de companys de joc. • Té preferències però pot jugar amb diversos companys.
<i>Modalitats</i>	Dependència/ autonomia	<ul style="list-style-type: none"> • Subordina les seves actuacions a les d'algun company o adult. • Subordina les seves actuacions als comentaris dels altres. • Pot actuar sense supeditar-se a les actuacions o comentaris dels altres.
	Impulsivitat/ control	<ul style="list-style-type: none"> • Actua amb brusquedat. • Actua tranquil·lament. • Observa abans d'actuar. • Comenta el que farà o està fent. • Inclou el simbolisme gestual en el joc.
	Agressivitat/ cordialitat	<ul style="list-style-type: none"> • Interfereix el joc dels altres i enutja. • Discuteix i es baralla. • Demana ajuda per resoldre conflictes. • Mostra empatia envers els altres. • Dialoga i negocia.

Imposició/ col.laboració	<ul style="list-style-type: none"> • No respecta les actuacions dels altres. • Envaeix l'espai dels altres. • Tendeix a rivalitzar. • Comparteix l'espai i el joc. • Accepta propostes dels altres. • Respecta les actuacions dels altres. • Col.labora activament amb els altres.
-----------------------------	---

Quadre núm 16: Categories per a l'anàlisi de les actuacions dels infants.

Unitats d'anàlisi.

Les unitats d'anàlisi de les observacions les hem establert tenint en compte el context en qual tenia sentit analitzar les actuacions dels infants en relació a la pregunta de recerca (Anguera, 1985). Així, les constitueixen les seqüències d'actuacions dels infants que mantenen un fil conductor al voltant d'un mateix tipus de joc o centre d'interés juntament amb les actuacions paralel·les de la psicomotricista. Per a la interpretació caldrà contextualitzar-les en un marc més ampli que tingui en compte les actuacions d'uns i altres abans i després de la seqüència analitzada.

Concretament:

- Actuacions de l'infant abans i durant la seqüència analitzada.
- Actuacions paralel·les de la psicomotricista generals o específiques.
- Desenvolupament de la seqüència.
- Final de la seqüència.
- Actuacions posteriors de l'infant.

EL TEIXIT

entrellaçament del fil o els fils que formen una tela o treball anàleg.

brodat: ornament fet sobre teixit amb passades d'agulla emprant fils de cotó, llana, seda, argent...

4. Anàlisi i interpretació

En aquest capítol presentem l'anàlisi i interpretació de les actuacions dels infants per constatar l'evolució en el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants amb la psicomotricista i entre ells. Ara bé, aquesta anàlisi no pot deslligar-se de les actuacions de la psicomotricista en la mesura en què justament es tracta d'esbrinar el paper que aquestes hi juguen, per tant cal contextualitzar les actuacions en relació a les capacitats de relació. A més en cap cas es tracta de cercar un sistema de relacions causa-efecte lineal i unidireccional sinó de situar unes i altres en un context ampli que doni sentit, tenint en compte, com hem assenyalat al 2on capítol en parlar del procés metodològic, la importància del context com a factor constitutiu de significats socials i sobretot el fet que la complexitat de les accions humanes va molt més enllà de les conductes observables en un moment determinat.

Així el que veritablement donarà sentit i significat a les diferents actuacions no es limita als aprenentatges que cada infant assoleix aïlladament en el marc d'una situació determinada, sinó al context del conjunt de relacions que tenen lloc a les diferents sessions. Es tracta, d'una banda, de constatar el marc organitzatiu i qualitatiu general en què s'inscriuen la participació de la psicomotricista i les seves actuacions, i de l'altra esbrinar com l'entramat de relacions que es generen durant cada sessió, afecten al desenvolupament de les capacitats de relació dels infants.

Primer, veurem en quin grau les actuacions de la psicomotricista s'apropen a les finalitats de la participació, que hem vist al capítol anterior en definir les categories d'anàlisi i que ara recordem: *oferir reconeixement afectiu i respecte a l'infant, oferir-li un interlocutor, recollir les seves produccions fent evolucionar el joc, donar-li sentit i significat dotant-lo de contingut, promoure les manifestacions de la realitat intrapsíquica dels infants, afavorir la maduració psicològica de l'infant, i promoure el passatge "de l'acte al pensament"*, i en segon lloc el grau d'evolució en el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants.

Les unitats d'anàlisi, com ja hem dit, les constitueixen seqüències d'actuacions dels infants

que mantenen un fil conductor al voltant d'un mateix tipus de joc o centre d'interès juntament amb les actuacions paral·leles de la psicomotricista. Cada unitat està formada per un petit conjunt de seqüències enregistrades, que es poden consultar als annexos (annexos: 7.1, 7.2 i 7.3); per referir-nos-hi utilitzem una notació formada per la inicial del nom del nen seguida del número corresponent a l'observació, i finalment el número de la seqüència.

Exemple: (D-1-3)

Tenint en compte el que acabem d'exposar, i per poder contextualitzar detalladament tant les actuacions dels infants observats com les de la psicomotricista, presentem l'anàlisi de la informació recollida a cada una de les observacions organitzades en els moments següents:

- Moment 0: Actuacions generals de la psicomotricista en iniciar les sessions. La informació que analitzem en aquest apartat recull aquelles actuacions generals de la psicomotricista que són comunes a totes les sessions observades.
- Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista durant el desenvolupament de cada sessió.
- Moment 2: Actuacions de cada un dels infants observats i actuacions específiques de la psicomotricista dirigides a cada un d'ells a les diferents sessions. En aquest moment els nombres que apareixen entre parentèsi es refereixen a la seqüència de les actuacions de l'infant registrada als annexos corresponents (annexos: 7.1, 7.2 i 7.3).

La informació que analitzem en aquests darrers apartats correspon a les actuacions de la psicomotricista i a les dels infants en cada una de les observacions realitzades.

El context immediat, les persones, l'espai i el material.

He realitzat les observacions de les sessions de psicomotricitat en el marc d'un CEIP d'una localitat d'uns 3.000 habitants de la comarca del Penedès. Es tracta d'una localitat que ha crescut durant els últims anys a causa a la proliferació d'urbanitzacions al seu terme

municipal, i que compta amb una població força jove. L'escola, de doble línia, està situada en un edifici de 26 anys, a prop del centre del nucli urbà i del bosc. He observat concretament un grup de 25 nens i nenes del parvulari de 5 anys que realitzen setmanalment una sessió de psicomotricitat a la que, a més de la psicomotricista, també assisteix participant activament la mestra tutora.

Les sessions es realitzen a la “sala de psicomotricitat”, un espai habilitat per aquest ús d'aproximadament 100 m² separat per unes mampares del menjador de l'escola. El terra és de mosaic però en gran part està cobert per linòleum cosa que el fa càlid. Té il·luminació directa per mitjà de dues finestres exteriors a banda i banda i també artificial amb fluorescents sense protecció. L'alçada del sostre és de 3 metres i l'únic mobiliari fix que hi ha és un mirall i un petit armari . (annex 6). Disposen de matalassos, aïllants, pilotes grans de diferents colors, pilotes de mida corrent, teles de diferents colors, una tela blava d'aproximadament 6 metres de llargada, una tela-tub (gènere de punt teixit circularment com un tub) també d'uns 6 metres, blocs tous de diferents formes, colors i mides, cordes, caixes de fruita de plàstic, cèrcols, piques, xanques i peces petites de fusta.

Estructura de les sessions

Es pot considerar que les sessions de psicomotricitat comencen a la mateixa classe quan els nens i nenes arriben a l'escola els dimecres. Després de la rutina del “bon dia”, es treuen les sabates i es posen els mitjons que tenen per aquesta activitat. Abans que els nens i nenes arribin a la sala, la psicomotricista ja l'ha preparada, triant el material que posa a la seva disposició cada dia i distribuint-lo en l'espai. quan són tots a la sala seuen en rotllana a terra i la psicomotricista pregunta a cada infant a què li agradarà jugar, seguidament inicien el joc i un parell de minuts abans d'acabar aquesta estona els avisa que ja falta poc per acabar-la. Endrecen plegats el material que han utilitzat i dediquen una estona a interioritzar i representar les seves vivències per mitjà del dibuix o de construccions amb unes peces de fusta petita d'ús exclusiu per aquest moment.

Durant els dos trimestres que ha durat la meva observació, dins d'aquesta estructura la psicomotricista ha introduït un canvi important en la preparació de l'espai i el material:

- Segons el que em va explicar, i que vaig poder observar directament a la primera observació, els primers mesos preparava al centre de la sala un gran mur amb els diferents blocs tous. Després de la rotllana inicial, tots els infants es col·locaven amb una mà a la paret preparats per sortir corrent i enderrocar-lo seguint les “paraules màgiques”: *a la una fas un pas, a les dues, dues passes i a les tres...* i aquí tots arrencaven a córrer per enderrocar el mur.

□ A partir del gener, quan els infants entren a la sala aquesta està completament buida i el material al seu lloc habitual. En lloc de seure a terra seuen en uns bancs col·locats en semicercle i inicien el diàleg habitual referit a què voldran jugar. Cada vegada que algun nen o nena fa una proposta, la psicomotricista demana si n’hi ha d’altres que volen jugar al mateix i un cop fet això els proposa que agafin el material que els sembla que necessitaran, que el col·loquin a la sala i que tornin a seure per veure què voldran fer els altres. D’aquesta manera l’espai es va organitzant partint de la iniciativa dels infants. La psicomotricista té especial cura en que no quedi cap criatura sense dir a què voldrà jugar i en assenyalar la quantitat màxima d’objectes que poden agafar cada un dels petits grups que es van formant perquè n’hi hagi per a tots.

Moment 0: Actuacions de la psicomotricista en iniciar les sessions.

Una breu anàlisi de les actuacions generals de la psicomotricista dirigides a emmarcar l'activitat i a donar referents en els moments d'iniciar les sessions, ens permetrà obtenir una primera visió global del punt de partida. Veiem:

La psicomotricista tant a l'observació descriptiva (Annex 5), com a la primera sessió focalitzada (annex 7.1) :

- *Delimita l'espai d'alguna manera i distribueix el material per l'espai* col·locant els matalassos i el mur de blocs al centre de la sala tot deixant un espai buit a una banda i col·locant el material de joc a la banda oposada. És ella també qui *selecciona el material per a la sessió*.
- A la observacions focalitzades 2^a i 3^a (Annexos 7.2 i 7.3): *col·labora en l'organització de l'espai i permet als infants agafar el material* quan demana a cada infant a què voldrà jugar i quin material necessita, procura que ells mateixos s'organitzin i organitzin l'espai.
- Pregunta als infants a què voldran jugar (observació descriptiva, i 1ª focalitzada) i més endavant amb què i amb qui (observacions focalitzades 2^a i 3^a) *donant-los iniciativa i facilita la participació de tots* quan pregunta, vetllant que no en quedi cap sense manifestar-ho: "A què voldreu jugar avui amb les coses que hi ha?", i al mateix temps *té en compte el temps de cada un* quan n'hi ha algun que no pot o no vol dir-ho: "No vols dir-ho?, no passa res".
- Les seves propostes són bàsicament *obertes* en el sentit que a l'hora d'iniciar el joc no concreta en què ha de consistir aquest, tot i que també trobem puntualment *propostes tancades* com és el fet de cantar la cançó de la barqueta i *propostes semiobertes* com enderrocar el mur de blocs, en cap cas però veiem que les imposi.
- *Emmarca les normes generals* "Recordeu que el material que queda al racó no l'hem de tocar" o "Podem jugar molt i a tot però no podem fer-nos mal ni fer-ne als altres" i *consensua normes i propostes* amb ells com veiem al començar la 3ª observació focalitzada (annex 7.3) quan, davant la divisió del grup respecte a la manera de començar l'activitat, proposa fer una votació a mà alçada per resoldre el dilema.

Veiem que les sessions de psicomotricitat s'inscriuen en un marc on la participació de la

psicomotricista durant el moment d'iniciar les sessions, s'emmarca en un context que apunta a algunes de les finalitats de la participació: En relació a l'organització i concretament a la manera d'organitzar l'espai, de gestionar el material i de regular l'activitat: *Afavoreix la maduració psicològica dels infants* amb el canvi que incorpora en l'organització de l'espai a la 2^a i 3ª sessions focalitzades donat que per l'infant és diferent trobar l'espai delimitat i organitzat amb el material distribuït, que ser agent actiu d'aquesta organització i distribució. A més, també és molt diferent començar el joc amb una actitud impulsiva, com és enderrocant el mur de blocs, que fer-ho havent "pensat" abans a què, amb què i amb qui volen jugar, fet que *promou el passatge de l'acte al pensament*.

Les seves actuacions es fonamenten en *el reconeixement i respecte als infants* quan vetlla la qualitat de la relació facilitant la participació de tots, donant-los iniciativa i respectant el temps de cada un. És un referent emmarcant les normes generals "Recordeu que el material que queda al racó no l'hem de tocar" o "Podem jugar molt i a tot però no podem fer-nos mal ni fer-ne als altres.", i consensua normes i propostes amb ells com veiem al començar la 3ª observació focalitzada (Annex 7.3) quan, davant la divisió del grup respecte a la manera de començar l'activitat, proposa fer una votació a mà alçada per resoldre el dilema. El fet de demanar-los a què voldran jugar *promou la manifestació de la realitat intrapsíquica dels infants* perquè permet que expressin i actuïn les seves fantasies.

D'acord amb el que acabem de veure, sens dubte, la psicomotricista parteix del joc en les sessions observades. Si recordem la delimitació que hem fet d'aquest concepte, ens adonem que el marc referencial que les enquadra, d'una banda, demana respectar i consensuar unes normes, i de l'altra i pel que fa a la finalitat de l'activitat demana respectar la finalitat interna dels infants en el joc.

1ª observació 5 de desembre 2002

Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista

En aquesta sessió es distingeixen dos períodes diferenciats (Annex 7.1), un primer temps de joc sensomotor a l'espai dels matalassos amb la pilota gran, i el segon temps amb el joc dels "monstres", que conté elements propis de joc simbòlic (els personatges), de joc de construcció (construcció de la "casa"), i de joc sensomotor (atrapar i fugir).

En el primer temps podem distingir dos jocs paral·lels, un de cerca de contacte físic amb la psicomotricista, la tiren al matalàs, se li tiren a sobre, pessigolles..., i un altre d'equilibri sobre la pilota, amb més distància, però en el que la seva presència i ajuda esdevenen imprescindibles. Les actuacions de la psicomotricista parteixen de *l'acceptació de les aproximacions dels infants* (D.1.2), (M.1.2)... *donant prioritat a les seves iniciatives tot acceptant i valorant el joc dels infants* (M.1.3). En aquest marc intenta *respondre a les seves demandes* (D.1.4), (D.1.14) i, tot i que són múltiples i diverses perquè són molts els infants que s'acosten a l'espai que ocupa, procura *ajustar-hi la seva participació* (D.1.2), *observar abans d'actuar* (D.1.4), (D.1.15) i *mantenir una mirada perifèrica* (R.1.4) per no perdre de vista el desenvolupament del joc de la resta del grup. *Ofereix ajuda material als que la necessiten* per enfilear-se a la pilota i mantenir l'equilibri (D.1.3), (D.1.9), (M.1.9), (R.1.4), *moments de relació exclusiva* a algun infant (D.1.7). Considerem que *mostra una actitud empàtica* tenint en compte que *respecta la distància que imposa l'infant* (D.1.13) i *té en compte el seu temps* (D.1.15). S'implica verbalment en el joc *posant paraules a les accions* (M.1.2) i de manera no verbal *ajustant el to i la postura* a les diferents situacions (D.1.1), (D.1.12), (D.1.14-15); *utilitzant la mirada* (D.1.1), (D.1.9), (R.1.4) *utilitzant gestos i expressions facials* (D.1.13), (M.1.5) i *tenint en compte la seva situació en l'espai* (M.1.3).

Aquest segon temps s'inicia amb *l'escolta de la proposta* que un petit grup fa a la psicomotricista que de seguida fa extensiva a la resta per tal de *consensuar-la* tot *donant iniciativa als infants* (M.1.19) "Mireu la Marta, la Mar... m'han demanat per jugar a monstres, que voleu?". Dels aspectes organitzatius, cal destacar que *col·labora en l'organització de l'espai* per ajudar els infants a construir les diferents "cases" (D.1.20,23), (M.1.23); *proposa sense imposar* (D.1.2), (R.1.16); *promou el diàleg i l'acord entre els*

infants davant dels conflictes (D.1.26,31,32) i manté una mirada perifèrica (D.1.17).

Durant el desenvolupament del joc *respon les demandes* que li fan (R.1.19); *ofereix moments de relació exclusiva* (D.1.21); està pendent del desenvolupament del joc *observant abans d'actuar* (D.1.17,21,23,31), (M.1.22) i *facilitant la participació de tots* (D.1.22), (M.1.15,19,21), (R.1.16): *posa límits* (M.1.16), (R.1.21) i *estableix relacions d'ajuda material* ((D.1.16,17,18), (D.1.24,25,27) i *psicològica* ((D.1.21), (M.1.19).

En alguns moments *recorda les normes* (M.1.15,16), sovint *ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat* (D.1.19,20,23,28) i *vetlla per la seguretat dels infants* (R.1.20). Pel que fa a la seva implicació en el joc s'hi incorpora tant aviat com pot *acceptant el rol que li correspon* (D.1.22,28,29), *posant-hi paraules* “Va anem a preparar el castell” (D.1.28), *preguntant* “Et sembla que al castell ja estan preparats?” (D.1.20), *plantejant canvis* “Ara fem canvi, eh?” (M.1.20). D'acord amb els diferents rols o actuacions *ajusta el to i la postura* (D.1.26,29,30) i *té en compte la seva situació en l'espai* (D.1.31)

Les actuacions generals de la psicomotricista en aquesta sessió, pel que fa a les finalitats de la participació, s'emmarquen en un context que *ofereix respecte i reconeixement a l'infant* per tal com regula l'activitat, proporciona pautes pel seu desenvolupament sense imposar-les, fonamentant la seva participació en una relació qualitativament delimitada per una actitud empàtica, d'observació i escolta. A partir d'aquesta participació intenta respondre a les diferents demandes tot ajustant la resposta, els acompanya en el joc ajudant-los tant materialment com psicològica i prioritza les seves iniciatives... *Ofereix un interlocutor a l'infant*, els escolta, respon, promou el diàleg entre ells, accedeix al seu joc... *Dóna sentit i significat* al joc, mitjançant les paraules i amb la seva implicació no verbal. Quan fa extensiva la proposta de les nenes de jugar a monstres i s'hi implica directament, d'una banda *promou la manifestació de la realitat intrapsíquica dels infants* donat que aquest joc els permet exterioritzar fantasies, i de l'altra *afavoreix la seva maduració psicològica* perquè, com hem vist, el joc dels infants passa de ser un joc sensomotor a un de més ric amb elements sensorials, simbòlics i de construcció.

Si tenim en compte, a més, la possible influència de les seves actuacions en el desenvolupament de les capacitats de relació de l'infant hem de considerar que la

psicomotricista, amb la seva manera d'actuar, ofereix un "model" de relació als infants basat en el respecte, l'empatia i l'escolta de l'altre, ofereix moments de relació exclusiva, promou el diàleg entre els infants, promou la participació, de tots i estableix relacions d'ajuda material i psicològica.

Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.

Seqüències d'en Damià ¹¹

1ª U. A.	Damià	Psicomotricista
seqüències 1-15	<p>Inicia les seves actuacions autoexcloent-se del grup (1) i jugant sol (2).</p> <p>En les formes d'aproximar-se al joc i d'establir relació tant amb la psicomotricista (3,4,6,7,15) com amb els companys (8,10) predominen les formes indirectes: observa, s'apropa a l'espai de joc, vagareja amb la mirada, inicia la relació i l'abandona tot seguit...</p> <p>Quan s'aproxima directament a la psicomotricista (12,14) ho fa amb propostes lúdiques "d'animals que ataquen", i amb els companys (7) amb un joc de lluita.</p> <p>Rebutja la proposta dirigida específicament a ell per part de la psicomotricista (12)</p>	<p>Accepta la forma com se li aproxima i entra en el seu joc. A continuació li ofereix un moment de relació exclusiva sense insistir en la seva proposta ni imposar-la (12)</p> <p>Respecta el temps del nen i la distància que li imposa amb el seu rebuig i manté la relació amb ell per mitjà del llenguatge no verbal, utilitzant gestos.(13)</p> <p>Utilitza la mirada per mantenir el contacte amb ell. (14)</p>

Les actuacions d'en Damià ens fan pensar, d'una banda, en l'interès i necessitat de l'infant d'establir una relació amb els companys i l'adult mitjançant el joc, i de l'altra en la dificultat que té per aconseguir-ho pel fet que les seves aproximacions són, en general, indirectes o bé, un cop iniciades, sovint les abandona de seguida.

La psicomotricista capta la necessitat del nen i així que el nen fa una aproximació directa hi respon *accedint al joc fent d'antagonista* i deixant-se "atacar", fent-li tot seguit una proposta en la que li *ofereix un moment de relació exclusiva* que s'inscriu en un registre de *donar sentit i significat al joc*. En aquest moment la psicomotricista li transmet que copsa les seves demandes. Respecta la dificultat d'en Damià que, encara no pot acceptar la proposta, però no trenca el contacte amb ell mantenint el vincle en la distància a través de la mirada i el gest.

¹¹ Extreptes de l'annex 7.1

2 ^a U.A.	Damià	<i>Psicomotricista</i>
seqüències 16-33	<p>Mostra interès en participar en el joc però ho fa de manera indirecta apropant-se a l'espai de joc i observant sense demanar directament ajuda (16,17,23), sense "donar la cara" (25) o abandonant la relació tot just iniciada amb els companys (29). En relació als companys tendeix a interferir en el seu joc (26), o a barallar-s'hi (32).</p> <p>A mesura que el joc avança, les seves aproximacions són més clares (27) i participa activament en el joc, amb la psicomotricista (30) i amb els companys (31).</p>	<p>La seva primera intervenció quan comença la "cacera" és per en Damià, que l'accepta rient. (20,21). Té en compte la mirada i la inclou clarament en la relació.</p> <p>Respon a la seva demanda d'ajudar-lo a posar-se la capa tot i que aquesta vegada en acabar de fer-ho, no se'l mira (27).</p> <p>En un tercer moment accedeix al joc d'en Damià com a antagonista i accepta sense dubtes la seva aproximació quan va a atrapar-la, es deixa atrapar però amb certa manca d'ajust tònic i postural (30).</p>

Segueix manifestant-se indirectament tot i que sembla que comença a ser capaç d'acceptar la relació amb la psicomotricista, i de prendre ell la iniciativa. En la relació amb els companys mostra dificultats i una tendència a fer-ho de manera agressiva tot i que s'observa un inici de participació activa amb els companys.

La psicomotricista segueix tenint present l'interès que indirectament mostra en Damià per relacionar-se amb els altres. D'una banda veu que té dificultats en fer-ho, però de l'altra també ha vist (unitat anterior) que puntualment n'és capaç, així doncs, ara és ella qui pren la iniciativa en primer lloc com una manera de fer-li veure que està per ell i el comprèn. Vol ajudar-lo a donar un pas endavant en la capacitat de manifestar-se més directament.

Tot i que en aquest cas la psicomotricista no té especialment en compte el contacte ocular ni acaba d'ajustar la seva postura podem pensar que aquesta intervenció ajuda al nen a incorporar-se al joc tant amb ella com amb els companys amb una mica més de decisió aconseguint establir una relació lúdica amb un parell de companys.

Seqüències d'en Ramon ¹²

1 ^a U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 1-16	<p>En general busca indirectament la relació amb la psicomotricista apropant-se al seu espai (2,6,9,13). Quan s'hi acosta directament ho fa de manera brusca i per darrera (3,4).</p> <p>Participa paral·lelament en el joc, sense buscar els companys amb els que, en tot cas, tendeix a actuar bruscament (1,10,14) sense respectar les seves actuacions (10,11), interferint en el seu joc (14) o envaint el seu espai (16). Algunes vegades hi discuteix o es baralla (7,11).</p> <p>Respecta els torns (9,10,13).</p>	<p>Respon a la seva aproximació indirecta accedint al joc en el qual ell pren part (3).</p> <p>El mira quan salta i li ofereix un moment una relació exclusiva (4).</p> <p>L'anima a participar activament en el joc "què et sembla Ramon, ajudes a preparar el castell?" (16).</p>

Mostra interès per apropar-se a l'espai de joc que es crea al voltant de la psicomotricista, tot i que la relació directa amb ella la busca indirectament i per darrera. Amb els companys quan pren la iniciativa d'apropar-s'hi ho fa, en general, bruscament.

La psicomotricista està per ell en el marc general del joc, dedicant-li una atenció semblant a la que dedica als altres infants, i tenint-lo present en les seves aproximacions directes i en el indirectes. Quan li proposa directament que ajudi a construir el castell, ho fa amb la intenció de promoure en ell actituds de col·laboració.

2 ^a U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 17-25	<p>Després d'una primera aproximació indirecta a la psicomotricista en la que no acaba de manifestar el què vol (18), s'hi acosta directament i demana ajuda (19).</p> <p>Participa en el joc amb poca convicció des d'un segon terme i en algun moment paral·lelament però sense buscar una relació o intercanvi amb els companys (20, 22,24).</p> <p>En un moment col·labora activament amb una nena (21), i en altre actua bruscament amb un nen (25).</p>	<p>L'escolta i l'ajuda a posar-se la capa (19).</p>

No li és fàcil establir una relació cara a cara amb la psicomotricista però quan ho fa obté resposta. La seva participació en el joc, ara, és menys activa que en l'anterior unitat.

¹² Extreptes de l'annex 7.1

La psicomotricista, com abans, el té en compte i l'observa com pot fer amb qualsevol altre infant.

Seqüències d'en Martí¹³

1 ^a U. A.	Martí	Psicomotricista
seqüències 1-13	<p>De bones a primeres es manté al marge del grup fent el seu propi joc (2,3) en el que actua bruscament sense respectar les actuacions dels altres i envaint-los l'espai. (1,2,3). Aquesta actitud continua durant la major part d'aquesta primera estona(5,6,8,11) tot i que és capaç de respectar i compartir el joc concretament amb un company (6,7).</p> <p>De tant en tant s'aproxima a l'espai de joc de la psicomotricista (4,6) però sembla que està més pendent d'ell mateix que de relacionar-s'hi. De fet només la busca quan necessita ajuda (9).</p> <p>En general es mira més ell mateix al mirall que als altres (4,9,13). I alguns moment juga sol (10,11).</p>	<p>Estableix amb ell relacions d'ajuda quan es vol enfilem a la pilota (9,10).</p> <p>Li fa una clara provocació (10) quan, bellugant, la pilota el fa caure.</p> <p>L'observa i està pendent d'ell i les seves actuacions (11).</p>

En Martí, en general, es mostra distant del grup i sembla més atent a ell mateix que als altres. En les seves aproximacions predominen actituds poc respectuoses. Sovint juga sol o amb un únic company

La psicomotricista l'ajuda quan ho necessita i en desequilibrar-lo, provocant-li la caiguda, pretén fer-lo sortir de la seva actitud d'autocomplaença.

2 ^a U. A.	Martí	Psicomotricista
seqüències 14-25	<p>Participa paral·lelament en el joc (14,16,17,24) tot mantenint certa distància.</p> <p>Participa activament en una ocasió amb el mateix company que hem vist a la unitat anterior (18), rebutjant o evitant, en canvi, aproximacions d'altres companys (21,25) o apropant-s'hi ell bruscament interferint el seu joc.</p> <p>En algun moment participa activament en el joc amb altres companys però sense mantenir la relació (20,21).</p>	<p>Intervé directament per ajudar-lo a resoldre un conflicte.</p>

¹³ Extreptes de l'annex 7.1

Continua relacionant-se, bàsicament, amb els companys amb actituds poc respectuoses. Sovint juga sol o amb un únic company.

La psicomotricista es limita a intervenir directament amb ell quan apareix un conflicte, altrament està atenta al desenvolupament global de l'activitat.

Pel que fa a les actuacions directes de la psicomotricista amb cada un dels tres nens observats hem de destacar el fet que actua de manera diferent amb cada un d'ells:

- Amb en Damià, en un primer moment, espera inicialment una aproximació directa del nen per fer ella una proposta, i més endavant li fa directament ella una proposta de joc. Recordem que la percepció de la psicomotricista relativa al nen és que tendeix a bloquejar-se i inhibir-se i per tant considera que una aproximació massa directa per part seva podria bloquejar-lo encara més.
- En el cas d'en Ramon respon clarament a les seves aproximacions tant indirectes com directes durant la primera part del joc i a la segona part espera que demani ajuda clarament per oferir-li. Transmet al nen que el té present i està per ell, tot responent les seves demandes indirectes i a la vegada procura que maduri i evolucioni sent capaç de fer-ho directament.
- Amb en Martí estableix una relació d'ajuda quan és necessari (perquè no caigui de la pilota) i utilitza la provocació per fer evolucionar el joc sensomotor, durant el segon moment de la sessió només intervé amb ell davant d'una situació conflictiva. La psicomotricista té en compte la tendència d'en Martí de prescindir o imposar-se als altres i amb la seva provocació pretén que se'n adoni.

Aquestes tres maneres específiques de participar en el joc dels infants responen a la necessitat d'ajustar les seves propostes i participació a les demandes i necessitats dels infants i estan directament relacionades amb el fet d'observar abans de participar.

2ª observació 30 de gener 2003.

Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista

La sessió (annex 7.2) parteix d'una *proposta oberta* fonamentada per una intenció educativa de la psicomotricista de promoure l'autonomia dels infants i el desenvolupament de les seves capacitats d'organització, diàleg i relació de manera que ella, un cop ha *emmarcat les normes generals*, queda en segon terme *col.laborant verbalment en l'organització de l'espai* i deixant que ells *triïn el material*. Els *dóna iniciativa emmarcant la seva en el desenvolupament de les actuacions de la mainada*. El treball que realitza apunta dues grans finalitats de la intervenció psicomotriu: *promoure la maduració psicològica dels infants i les manifestacions de la seva realitat intrapsíquica*.

Els jocs que trien els infants tenen components sensomotors, simbòlics i de construcció, en algun cas prou diferenciats i en altres més difosos. El joc del túnel és bàsicament un joc sensomotor, el dels tigres té un component simbòlic pel que fa a l'animal i sensomotor per la forma de desplaçar-se, i els jocs de "pares i mares" i el dels mags són jocs simbòlics. El joc de construcció està al servei de la delimitació dels espais de joc.

Durant el desenvolupament de la sessió la psicomotricista de manera general *assenyala l'inici dels diferents moments* (R.2.9) i *assenyala amb antelació el final del joc* (R.2.14), (M.2.14,15). Regula el desenvolupament de l'activitat *mantenint la mirada perifèrica* (R.2.3,8,10,13), (M.2.9) i *promovent el diàleg davant dels conflictes* (M.2.9,13).

Observa abans d'actuar (R.2.1,3,8), (M.2.4,8) per *respondre les demandes dels infants* (R.2.9), (M.2.15) *ajustant la resposta a les diferents demandes* (R.2.9,11), (M.2.14) i tot i la riquesa i varietat de situacions i demandes *ofereix moments de relació exclusiva* a algun infant (M.2.2) i *facilita la participació de tots* (R.2.4,5). Quan és necessari *posa límits* (R.2.10,12), (M.2.11) i *vetlla per la seguretat física de la mainada* (R.2.11). Acompanya el joc *oferint reconeixement als infants* (R.2.8,10,12,13) i *establint relacions d'ajuda material* (R.2.2,11,14) i de *cooperació i complicitat* (M.2.6,7). Respecta els infants: *considera les seves iniciatives* (R.2.1) *consensuant propostes i normes amb ells* (R.2.11), i respecta també el seu *temps tot tenint-lo en compte* (R.2.14), (M.2.2) i *assenyalant el final de la seva participació en el joc* (M.2.8,9).

S'implica de diferents maneres: *accedeix al joc fent d'antagonista i acceptant el rol que els infants li atorguen* ((R.2.6,7), (M.2.3) i *posa paraules a l'acció* (R.2.2,10), (M.2.12). Vetlla les formes de comunicació no verbal en la mesura que *ajusta el to i la postura* (R.2.6), (M.2.2,4,7), *utilitza la mirada* (M.2.2), *gestos i expressions facials* (R.2.4,5) i *té en compte l'orientació postural* (R.2.6), (M.2.2).

Com a l'observació anterior trobem novament un marc d'acció que té en compte les finalitats de la participació en el joc i el possible desenvolupament de les capacitats de relació dels infants. Les actuacions de la psicomotricista parteixen del *respecte i reconeixement a l'infant*. En la segona observació, especialment, respecta i valora la iniciativa dels infants. Aquesta actitud es manté durant tota l'activitat amb les seves intervencions puntuals amb els diferents grups, de manera que esdevé veritablement *un interlocutor que dóna sentit i significat* al joc. Cal destacar també d'aquesta sessió diferents aspectes: a) el fet que promou especialment *la manifestació de la realitat intrapsíquica dels infants* tenint en compte que cada un ha pogut triar, amb unes restriccions mínimes, el seu joc i que durant el desenvolupament de la sessió, si ho han volgut, han pogut canviar explorant el d'altres grups, i b) el fet que *afavoreix la seva maduració psicològica* perquè el ventall de possibilitats, com hem vist, era molt ampli. Cal destacar que en aquesta segona observació s'evidencia l'esforç que convida a fer als infants per consensuar les propostes de joc, a més dels observats en la sessió anterior, pel que fa al desenvolupament de les capacitats de relació dels infants.

Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.

Les seqüències que analitzem a continuació comencen amb les d'en Ramon perquè aquell dia en Damià no hi era.

Seqüències d'en Ramon ¹⁴

1ª U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 1-10	<p>Tria jugar a tigres, afegint-se a la proposta d'un company.</p> <p>En un moment de dificultat demana ajuda a la psicomotricista (3).</p> <p>Busca directament la relació amb els companys afegint-se a jugar amb un grup, comparteix activament l'espai i el joc i col.labora amb els companys (2), (7), fent-los propostes (9) i aportant idees (10). També accepta les aproximacions dels companys envers ell (3), (5).</p> <p>Mostra empatia envers una nena (3,4). Busca directament la psicomotricista, demanant-li ajuda per resoldre conflictes (3), i indirectament en una ocasió (8).</p>	<p>Escolta el conflicte del nen i li respon proposant-li parlar amb els companys (3).</p>

Busca directament la relació amb els companys afegint-se al seu joc o fent propostes. En el joc respecta, en general, les actuacions dels altres i hi col.labora activament. En les situacions conflictives tendeix a buscar l'ajuda de la psicomotricista.

La psicomotricista l'escolta i busca promoure la seva autonomia li suggereix el diàleg amb els companys sense participar-hi ella directament.

¹⁴ Extreptes de l'annex 7.2

2 ^a U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 11-14	<p>Participa activament compartint el joc amb els companys (11). Té algun conflicte que intenta resoldre primer per la força, després demanant ajuda a la psicomotricista i finalment transformant-lo en joc fins que hi renuncia tranquil.lament (12).</p> <p>Juga sol un moment i observa els companys (13).</p> <p>Busca directament la relació afegint-se al joc d'un grup, es mostra empàtic, participa activament i hi col.labora (14).</p>	<p>Utilitza la mirada com una forma de reconeixement (12) i li dedica un somriure exclusiu (13).</p>

Continua participant activament en el joc amb els companys i busca a la psicomotricista per resoldre els conflictes. Transforma un conflicte en una relació cordial i lúdica.

La psicomotricista, no intervé directament en la resolució del conflicte però li ofereix pautes per fer-ho. El té en compte i amb una aproximació, a través de la mirada i el somriure, el valora i reconeix. Tot seguit el nen torna a incorporar-se al joc i a establir relació amb els companys, participant activament i tranquil.la.

En aquesta sessió s'observa un canvi important en les relacions d'en Ramon amb la psicomotricista i amb els companys. L'infant es mostra força autònom en el joc amb els companys i el comparteix activament amb ells. A la psicomotricista s'hi acostava amb claredat en una ocasió, cosa que no es donava en l'anterior observació, per demanar ajuda davant d'un conflicte, i avançada la sessió veiem que assumeix sol una altra situació conflictiva davant la dificultat de la psicomotricista per atendre'l.

En el seu joc, que té components simbòlics (són tigres), desenvolupa sobretot aspectes sensomotrius (gateig, "atacs"...), i de construcció. En aquest sentit també s'observa un canvi en relació a l'observació anterior, perquè en la sessió anterior el seu joc era principalment sensomotor i gairebé no va participar pràcticament en la construcció dels espais pel joc dels "monstres".

La psicomotricista participa de forma puntual i breu amb ell, amb actuacions tals com:

- L'escolta del conflicte i la proposta de suggerències per resoldre'l.

- El reconeixement i valoració a través de la mirada, i “l’exclusivitat” d’aquesta mirada.

A la sessió anterior li ha transmés la tranquil·litat que l’escolta i està per ell quan convé i de manera progressiva va adoptant una actitud envers ell que afavoreixi la seva autonomia, tot fent especial èmfasi en el reconeixement dels seus progressos.

Seqüències d’en Martí ¹⁵

1ª U.A	Martí	Psicomotricista
seqüències 1-10	<p>Tria jugar a “mags” afegint-se a la proposta d’un company.</p> <p>Busca indirectament la relació amb la psicomotricista passant a prop seu, amb un objecte, observant les seves actuacions o anant directament a l’espai que ella ocupa però sense dirigir-s’hi directament (2,4,5,6,7,8,9).</p> <p>Als companys els busca directament i comparteix amb ells de manera tranquil·la, l’espai i el joc (1,2,3,7).</p> <p>Actua brusquement (4).</p>	<p>Durant aquesta estona de joc la psicomotricista està per altres infants i no fa cap intervenció específica dirigida a en Martí.</p>

Es relaciona amb els companys i comparteix amb ells l’espai i el joc, hi aporta petites idees i, en general, respecta les seves actuacions, malgrat tot mostra una actitud brusca en alguns moments.

Busca la relació amb la psicomotricista amb certa insistència però de forma indirecta. La psicomotricista no realitza cap actuació dirigida a ell específicament durant aquesta estona.

¹⁵ Extreptes de l’annex 7.2

2 ^a U.A	Martí	Psicomotricista
seqüències 11-15	<p>Busca directament la relació amb la psicomotricista demanant-li ajuda davant d'un conflicte. (13). Va a l'espai que ocupa la psicomotricista i participa activament en el joc. (14,15)</p> <p>Amb els companys envaeix el seu espai (13), s'afegeix al seu joc (11) i comenta el que fa o farà (14).</p> <p>Transforma una relació agressiva en lúdica (12).</p>	<p>Respon a la demanda d'en Martí intentant facilitar, sense aconseguir-ho, que els companys l'acceptin al joc (13).</p> <p>Es mostra flexible amb el temps i tot i haver avisat del final del joc facilita la seva participació quan s'apropa per passar pel tunel "vols entrar?... ara tu" (14,15).</p>

La tònica de la seva participació amb els companys continua sent la mateixa que a la seqüència anterior. Busca la psicomotricitat més directament anant a l'espai on es troba però només s'hi dirigeix, directament, per demanar ajuda davant d'un conflicte o quan ella comença a marcar el final del joc. En aquesta sessió també s'observen canvis en les actuacions d'en Martí. Sobretot destaca el canvi d'una actitud. Fins ara es mantenia, en general, al marge de l'activitat del grup en un espai perifèric, o feia aproximacions puntuals a l'espai de joc sense tenir gaire en compte les persones. Ara fa aproximacions freqüents a l'espai de joc de la psicomotricista sense envair-lo, i la freqüència d'aquestes actuacions ens fa pensar en una manera de manifestar el seu desig de prendre part en el joc amb ella. És a dir intenta una manera de demanar-ho. Cal destacar la demanda clara i directa que fa en un moment que un grup de companys no l'accepten. Aquesta actuació pot indicar que té el desig de trobar el seu lloc entre els altres. En aquesta sessió en Martí està realment pendent de les actuacions i jocs dels altres.

Pel que fa a la relació amb els companys diversifica les formes d'aproximar-s'hi, de participar en el joc i de relacionar-s'hi. Si bé en algun moment segueix envaint l'espai dels altres o actua brusquement, en altres moments es mostra capaç de compartir i de dialogar.

3ª observació 3 d'abril 2003

Moment 1: Actuacions generals de la psicomotricista.

En aquesta sessió (annex 7.3), en primer lloc, la psicomotricista comença *consensuant propostes*, mitjançant una votació a mà alçada davant les diferents propostes dels infants, tot seguit i com a la sessió anterior i amb la mateixa intencionalitat educativa, la *proposta és oberta* i quan ja ha *emmarcat les normes generals*, queda en segon terme *col.laborant verbalment en l'organització de l'espai* i deixant que ells *triïn el material*. Els *dóna iniciativa* i *emmarca la seva en el desenvolupament de les actuacions de la mainada*.

Els jocs que proposen els nens i nenes tenen components simbòlics i d'altres components sensomotrius: indis, "spiderman", pares i mares, circ i "el senyor dels anells". El joc de construcció està al servei de la creació d'espais.

Durant el desenvolupament de la sessió, pel que fa als aspectes d'organització i regulació de l'activitat veiem que *vetlla per l'ús que fan els infants del material*. El redistribueix al començament i *ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat tot vetllant per la seguretat física dels infants* (D.3.2,21). Com a les altres sessions manté sovint una *mirada perifèrica* (D.3.3,4,20), (M.3.8).

La seva participació parteix, en general, de l'*observació i l'escolta* (D.3.1,4,5,9,14), (R.3.8), té en compte que *s'ajusti a les diferents demandes i necessitats dels infants* (D.3.11,14), (M.3.8), *facilita la participació de tots* (D.3.3,22), (R.3.9, 11), *mostra una actitud empàtica* (D.3.4) i *ofereix moments de relació exclusiva* (D.3.9), (M.3.5,6), (R.3.13); *ofereix als infants reconeixement en el seu joc* (D.3.5), (M.3.6,8), *estableix relacions d'ajuda material* (D.1.11,12), *psicològica* (D.3.3,8,11,16), (M.3.5), (R.3.14) i *de complicitat* (D.3.9,10). Respecta el temps dels infants *assenyalant el final de la seva participació* (D.3.4,11) i *respecta el temps i la distància que els infants marquen* (D.3.11). *Accedeix al joc fent d'antagonista* (D.2.20,22), (R.3.10) i *accepta el rol que els infants li atorguen* (M.3.9), (R.3.12); *tot ajustant el to i la postura* (D.3.20); *tenint en compte la seva situació en l'espai* (D.3.12,13,14). *Utilitza la mirada* (D.3.1), (R.3.8) i *els gestos* (D.3.20,22), (R.3.8,9).

En aquesta observació evidenciem el mateix estil de participació que hem vist a l'anterior. La psicomotricista *ofereix reconeixement als infants* escoltant les diferents propostes d'inici del joc, els ajuda a consensuar acords que *afavoreixen la seva maduració psicològica. Esdevé un interlocutor que dona sentit i significat al joc i el fa evolucionar i també promou la manifestació de la realitat intrapsíquica dels infants.*

Moment 2: Actuacions dels infants i actuacions específiques de la psicomotricista.

Seqüències d'en Damià ¹⁶

1ª U. A.	Damià	Psicomotricista
seqüències 1-9	Fa una primera aproximació als companys i a l'espai de joc i hi renuncia (1). A partir d'aquí busca indirectament la relació amb els companys, vagareja per la sala, amb desplaçament o amb la mirada, (1,2,9) i quan estableix una relació directa amb ells (4,6,7,8), ho fa actuant bruscament sense respectar les actuacions dels altres, envaint el seu espai i interferint el joc (4,6,7,8). Alterna aquestes formes de relació amb moments d'autoexclusió (3,5,7). En cap moment busca la relació directa amb la psicomotricista.	Durant tota l'estona segueix amb atenció les actuacions d'en Damià (5,6,7) mentre, a prop seu, juga amb un grup. S'hi acosta distesa amb una proposta clara de joc (9).

Comença apropant-se a l'espai de joc que ha triat però hi renuncia i mostra un malestar a través de l'autoexclusió del joc dels companys o de l'apropament agressiu. La psicomotricista està molt pendent de les actuacions d'en Damià i l'observa, es situa a prop de l'espai que ocupa el nen. Permet la manifestació de les seves dificultats i respecta la seva forma de fer-ho sense culpabilitzar-lo. Es mostra atenta al desenvolupament de la situació. En un moment concret s'aproxima i el convida a jugar amb la pilota gran (la mateixa amb la que jugaven els infants a qui ell s'apropava).

¹⁶ Extreptes de l'annex 7.3

2ª U. A.	Damià	Psicomotricista
seqüències 10-14	<p>Inicialment accepta la relació de joc que li proposa la psicomotricista (10), però hi renuncia al cap de poc tornant a excloure's del joc i rebutjant les seves aproximacions (11,12,13)</p> <p>Quan entra a l'espai de joc i busca els companys, torna a fer-ho bruscament i sense respectar les seves actuacions (13).</p>	<p>Ofereix al nen una relació lúdica i exclusiva però en el desenvolupament del joc fa un gest brusc amb manca d'ajust tònic (10).</p> <p>Davant la seva autoexclusió li procura ajuda psicològica que el nen rebutja (11) i respecta el seu rebuig i la distància que li imposa tot mantenint-se atenta a prop seu mentre juga amb altres nens que la sol·liciten (12,13,14).</p>

D'entrada accepta la proposta de joc però l'abandona aviat , i s'hi exclou de nou. Al cap d'una bona estona va fent entrades i sortides de l'espai de joc.

Hi ha un instant en què en l'actuació de la psicomotricista manca ajust tònic i poca "escolta" i al mateix moment el nen abandona la relació. La psicomotricista intenta dialogar amb ell oferint-li una relació d'ajuda que el nen rebutja, ella accepta i respecta aquest rebuig. Ella es manté a l'espera tot mantenint contacte i jugant amb els nens i nenes que se li apropen, ara sense dirigir-se directament a en Damià. Segueix amb atenció el desenvolupament de les actuacions d'en Damià.

3ª U. A.	Damià	Psicomotricista
seqüències 14-23	<p>Abandona el racó i busca indirectament la relació amb els companys corrent per l'espai amunt i avall, i acostant-se a l'espai de joc dels companys (14,15).</p> <p>Decideix acostar-s'hi. Primer rivalitza per compartir el joc. Tot seguit participa seguint les propostes dels altres (16,18), i a partir d'aquest moment participa directament amb ells (19,20,23,24).</p> <p>També busca la psicomotricista de manera indirecta i just quan ella acaba de dir que vigilin a no fer-se mal amb les piques, ell va a buscar-ne una i s'hi apropant picant (21,22).</p>	<p>Es manté propera a l'espai del nen respectant la distància que li marca (14).</p> <p>L'avis tranquil·lament que vigili a no prendre mal ni fer-ne amb la pica (21).</p> <p>Li dedica una mirada, tot convidant-lo a participar en el joc (21,22).</p>

Al final en Damià surt del seu racó d'autoexclusió, i s'observa un canvi important en la seva actitud, en relació als companys amb qui comparteix activament el joc, i amb la psicomotricista que busca de forma indirecta. Acaba apropant-se amb tranquil·litat a l'espai dels "indis" que era el que havia triat de bon començament.

La psicomotricista s'ha mantingut tota l'estona a prop de l'espai d'autoexclusió sense envair-lo en cap moment. Davant la provocació del nen reacciona, de forma tranquil·la, avisant-lo i amb una mirada de reconeixement.

Seqüències d'en Ramon ¹⁷

1ª U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 1- 9	<p>S'aproxima a l'espai de joc amb els companys de manera directa (1) i després d'observar les seves atuatons i les de la psicomotricista (2) comença sol un joc de construcció (3)</p> <p>En aquest moment s'hi afegeixen altres companys i en Ramon els accepta i comparteix l'espai i el joc amb ells. El joc amb els companys pren formes diferents: de forma paral·lela o establint relacions de col·laboració i de participació activa (4,6,7,8).</p> <p>Es defensa d'en Damià que li pren un bloc de la casa i una situació que hauria pogut derivar en baralla es transforma en un joc (9).</p>	<p>En el moment en que la relació d'en Ramon i en Damià podia esdevenir conflictiva, està atenta al desenvolupament de la situació (9).</p>

En Ramon adopta una actitud reflexiva, mirant uns i altres i comença a jugar tranquil·lament tot sol sense que aquest fet impedeixi que accepti altres companys que s'afegeixen al seu joc. Passa d'un joc paral·lel a un de compartit, on plegats col·laboren en la construcció de la casa dels "spiders". Es mostra tranquil i participatiu. És especialment rellevant el fet que hagi transformat una situació, que temps enrera hauria pogut derivar en una baralla, en una situació lúdica.

La psicomotricista fa un joc paral·lel en un espai diferent però segueix amb la mirada les actuacions d'en Ramon. Dóna temps als infants perquè facin evolucionar la relació i la situació sense intervenir directament en el conflicte.

¹⁷ Extreptes de l'annex 7.3

2ª U. A.	Ramon	Psicomotricista
seqüències 10-15	De nou s'apropa amb claredat a l'espai de joc. Es mostra obert a col.laborar (10). Durant una bona estona comparteix, realment, el joc amb els companys, participa de manera activa i col.labora en la construcció col.lectiva (11,12,13,14,15). Fa una aproximació directa a la psicomotricista	Es dirigeix a l'espai de joc del nen i s'hi incorpora (10) en un registre simbòlic i gestual. Accepta el rol que en Ramon li atorga i prioritza la seva aproximació a la d'altres infants. Respon de manera lúdica a les actuacions d'en Ramon (11,12).

Té una actitud clara de cooperació amb els nens i nenes que juguen a “spiderman” i mostra satisfacció quan la psicomotricista entra en el seu joc.

Ella s'incorpora al joc dels “spiders” fent especial atenció a les “amenaces” d'en Ramon a les que respon de manera lúdica. Li dóna prioritat enfront a les d'altres infants.

Seqüències d'en Martí ¹⁸

1ª U.A	Martí	Psicomotricista
seqüències 1-5	S'incorpora al joc i ell imposa l'espai tot i que uns companys havien començat a construir en un altre lloc. Ell els hi canvia triant-ne un altre. S'aproxima amb tranquil.litat a l'espai de joc dels indis i el comparteix amb els companys (1,2) Es defensa de l'agressió (li prenen un objecte de l'espai) utilitzant la força però sense agredir la nena que ho fa (3).	Està atenta a la baralla d'en Martí amb la nena però dóna temps perquè puguin resoldre el conflicte ells mateixos (3).

Després d'un moment inicial en què adopta una actitud imperativa, juga participant activament en el joc amb els companys sense cap mena d'impulsivitat. Es defensa amb seguretat i força però sense provocar discussions i, baralles.

La psicomotricista l'observa en la distància però no interfereix en la situació.

¹⁸ Extreptes de l'annex 7.3

2ª U.A	Martí	Psicomotricista
seqüències 6-8	<p>Accepta de bon grat l'aproximació de la psicomotricista tant quan el consola com quan li proposa anar a veure "el circ" (6,7).</p> <p>Durant "l'espectacle", respecta les actuacions de les companyes tot compartint l'espai i el temps amb la psicomotricista i altres infants (8)</p> <p>Al final s'acosta un altre cop de manera tranquil·la a l'espai dels indis per compartir-lo (8).</p>	<p>Li dedica uns moments de relació exclusiva per consolar-lo del mal que s'ha fet (6) i el convida a anar junts a veure el "circ" i seure al seu costat (7,8).</p> <p>Al mateix temps facilita que altres infants vegin l'espectacle tot fent-los lloc a terra per seure (8)</p>

Es deixa "cuidar i mimar" per la psicomotricista i accepta la seva proposta mostrant-se capaç de respectar el joc dels altres i de compartir, tranquil·lament, un temps i un espai.

La psicomotricista li dedica una atenció especial quan es fa mal i després l'ajuda a reincorporar-se al joc i a respectar i valorar el joc i actuacions d'altres.

3ª U.A	Martí	Psicomotricista
seqüències 9-14	<p>Torna a l'espai dels indis i comparteix amb ells l'espai i el joc de manera tranquil·la (9,10,11).</p> <p>S'aproxima de forma indirecta a la psicomotricista i al cap d'un moment va a mirar-se al mirall (12,13).</p> <p>Accepta l'aproximació d'uns companys i estableix amb ells un joc de lluita en un to lúdic (14).</p>	<p>Durant aquesta estona no hi ha cap participació específica de la psicomotricista envers en Martí.</p>

Comparteix l'espai i el joc amb els companys de manera activa. Sembla que necessita la mirada, el reconeixement o l'afecte de la psicomotricista que busca indirectament. Inclou el gest simbòlic en un joc de lluita i disfruta amb un company.

La psicomotricista no ha tingut cap relació específica amb ell durant aquesta estona.

Síntesi de les actuacions dels infants i de les actuacions específiques de la psicomotricista amb ells

Veiem ara quina ha estat l'evolució de les capacitats de relació de cada un dels nens observats durant els cinc mesos de durada del procés analitzat (els annexos 8.1, 8.2 i 8.3 mostren per a cada un d'ells un registre qualitatiu referit a les modalitats de relació).

Damià

En les seves actuacions hi ha unes constants que es concreten en moments d'autoexclusió, actuacions brusques i interferència del joc dels companys. Ara bé, aquestes conductes adquireixen un significat diferent si les contextualitzem en relació a altres anteriors o posteriors que tenen lloc en una mateixa sessió i que donen sentit a l'evolució.

A l'inici de les observacions les actuacions d'en Damià es centren en un joc solitari principalment, tot i que intenta, de manera puntual, aproximar-se als companys, encara que abandona de seguida sense acabar d'establir cap relació. Més endavant observem que aquestes conductes poc adaptades o disruptives persisteixen però adquireixen una funcionalitat. Aquesta aproximació és el primer pas per estar amb els companys, tot i que les formes de relació adoptades no són les més adients. Podem considerar que posa de manifest el seu desig decidit de jugar amb ells. Probablement li manquen eines per fer-ho d'una altra manera, però aquestes formes d'aproximació esdevenen un pas positiu perquè possibiliten les condicions per establir una relació tranquil·la amb els companys, compartir amb ells l'espai i el joc i respectar-los, tal com apreciem al final de la darrera observació.

En Damià durant tot el procés alterna el rebuig i les aproximacions indirectes als altres amb la seva acceptació i cerca directa. Mostra una ambivalència que pot tenir a veure amb la dificultat, que acabem de senyalar, de trobar la manera adient de demanar, acostar-se, manifestar-se... És destacable el fet que davant la manca d'ajust tònic de la psicomotricista en una relació lúdica (2° observació) en què li pren la iniciativa en el joc, no dubta en abandonar bruscament la situació i autoexcloure's. Aquest fet evidencia la importància del

llenguatge no verbal i de tenir en compte aquest factor a l'hora d'implicar-se en el joc amb els infants.

També remarcuem la influència que a partir d'aquest moment exerceix l'actuació de la psicomotricista en el nen. El respecta cap a l'aïllament de l'infant amb una actitud propera, disponible i sense imposar-se, facilita la reincorporació de'n Damià al joc del grup que comença de forma neguitosa i va recuperant la tranquil·litat després. La seva evolució és discreta però positiva si tenim en compte les faltes d'assistència a l'escola que segons la mestra són freqüents.

Les actuacions específiques de la psicomotricista en relació a en Damià es caracteritzen per:

- L'acceptació incondicional del nen i les seves dificultats.
- El respecte i desculpabilització de les seves formes de manifestar-se.
- La utilització de la mirada com a forma de contacte en la distància.
- La proximitat espacial i el respecte per la distància.
- L'exclusivitat que li dedica en alguns moments.

Ramon

Durant tot el procés (annex 8.2) alterna les formes d'aproximació indirectes i les directes, totes elles comencen de forma impulsiva i amb connotacions agressives i progressivament evolucionen vers formes més controlades i respectuoses. El seu joc, comença força solitari o en paral·lel. Les relacions amb els companys, es concreten sovint en baralles o discussions. Al llarg de les observacions evidenciem un joc cada vegada més socialitzat que manifesta les capacitats de compartir, amb respecte, l'espai i el joc amb els companys, d'acceptar-ne propostes i de respectar les seves actuacions sense envair-los. A la darrera observació, a més, col·labora activament en el joc i aporta iniciatives.

A mesura que avança el procés, les formes de relació amb connotacions impulsives i agressives que s'observen a l'inici disminueixen a poc a poc, i l'abandonament d'esquemes de comportament coneguts generen un "buit" que el fa sentir desprotegit i necessita

demanar ajuda a l'adult. Demanar-la i ser escoltat, l'ajuda a resoldre alguns conflictes sense la intervenció directa de la psicomotricista. La capacitat que utilitza a la darrera observació d'incloure el simbolisme gestual en el joc, li permet "posar en joc" l'agressivitat de manera lúdica establint una relació distesa i cordial amb els companys.

En Ramon ha fet una evolució força positiva durant els cinc mesos d'observació. Les seves actuacions són cada cop menys impulsives, ha deixat de relacionar-se amb els companys per mitjà de la interferència i la discussió. Ara pot dialogar amb ells, acceptar les seves propostes i respectar les seves actuacions.

Les intervencions de la psicomotricista amb ell s'han centrat en:

- L'acceptació de les seves aproximacions i propostes.
- El reconeixement a través de la mirada.
- El respecte per les seves formes de manifestar-se.
- L'escolta i resposta de les seves demandes.
- El suport emocional i verbal davant de situacions conflictives.
- L'exclusivitat que li ofereix en alguns moments.

Martí

Observem la combinació de formes indirectes i directes per accedir a la relació amb els altres (annex 8.3). Hi ha certa ambivalència o dificultat en trobar la manera de manifestar-se, però el context on tenen lloc i la relació amb comportaments del nen durant la mateixa observació els hi confereixen significats diferents. Així, a la primera observació constatem que aquesta cerca més o menys ambivalent de l'altre es combina amb el rebuig quan és l'altre qui s'hi acosta, mentre que a la darrera observació, la mateixa ambivalència va acompanyada de l'acceptació de les aproximacions o propostes dels altres. Manté, de manera general una modalitat de relació imperativa, però que es matisa a poc a poc. D'entrada en Martí imposa la seva presència, sovint envaeix l'espai del grup arrossegant la "gran capa"¹⁹. Podríem dir que es dirigeix a "tots i a ningú". Aquest comportament

¹⁹ Tal com es diu a l'annex, recordem la tela de 6 m. amb la que es passejava amunt i avall de la sala.

disminueix fins a desaparèixer en sessions posteriors, donant lloc a formes més matisades d'imposició. Per exemple a l'última observació tot i que a l'inici del joc imposa l'espai als companys, aquesta imposició té una finalitat constructiva, a partir d'aquí comparteix aquest espai, el defensa i mostra una actitud de respecte cap els companys.

L'ajuda que en Martí demana a la psicomotricista, quan a la 2ª observació, uns companys no l'accepten en el joc, és significativa. Hauria pogut "imposar-se" i utilitzar formes d'aproximació o relació conegudes per ell, i en canvi opta per resoldre el conflicte d'una altra manera. En Martí comença a ser capaç de compartir l'espai, el temps i el joc amb els companys i malgrat no estableixi amb ells una relació del tot cooperativa pot acceptar i respectar les seves propostes sense necessitat de fer valer únicament les seves.

Les intervencions de la psicomotricista han consistit bàsicament en:

- L'acceptació de les seves formes de relació i el respecte per les actuacions del nen.
- L'ajuda material quan ha estat necessària, malgrat la seva aparent indiferència.
- L'ús de la provocació per posar límits a l'actitud d'autocomplaença.
- La flexibilitat temporal a l'hora de donar resposta a algunes demandes.
- El suport emocional i verbal davant les dificultats i situacions conflictives.
- L'exclusivitat que li ofereix en alguns moments.

5. Discussió i conclusions

El tren s'asserena, és el Cais do Sodré. He arribat a Lisboa, però no a una conclusió.

Fernando Pessoa

En aquesta recerca hem estudiat dos fenòmens: el joc de l'infant i la participació de l'adult en ell per veure les condicions en què aquesta participació afavoreix el desenvolupament de les capacitats de relació de la mainada. Després de l'anàlisi presentada al capítol anterior afirmem que el marc de les sessions de psicomotricitat observades s'inscriu plenament en un context de joc segons la delimitació que hem fet al primer capítol d'aquest concepte. Els nens i nenes, a partir d'uns referents generals, trien el seu joc i el despleguen, amb unes restriccions mínimes, a partir de la dimensió motriu actualitzant les seves capacitats, desenvolupant-les i integrant-hi les dimensions emocional, cognitiva i social. També hem vist les condicions en què s'ha contextualitzat la participació de l'adult en el joc. Tot plegat ens permet destacar alguns fets importants:

- Hi ha un acord remarcable entre les actuacions de la psicomotricista i les categories d'anàlisi que assenyalen els aspectes que cal vetllar en el marc de la intervenció psicomotriu, quan es participa en el joc dels infants, per tenir en compte les finalitats que es busquen amb la participació. Ho hem vist, per exemple, a l'apartat d'anàlisi de les actuacions de la psicomotricista en iniciar les sessions on les seves actuacions es fonamenten en *el reconeixement i respecte als infants* o en les observacions focalitzades quan hem vist l'entrada que fa la psicomotricista en el joc dels infants per fer-lo evolucionar o quan ajusta la forma de participació al moment de cada un dels nens als que es dirigeix.
- El tres nens observats han evolucionat de manera positiva en el desenvolupament de les seves capacitats de relació. Cadascú al seu ritme i en graus diferenciats.
- Constatem la importància de la modulació del llenguatge no verbal, especialment la utilització de la mirada i l'ajust tònic que evidencia, per bé o per mal, el que hem dit al capítol 3, quan els psicomotricistes en actiu remarquen que el llenguatge no verbal és una forma de comunicació immediata, un llenguatge profund i proper que "embolcalla

emocionalment” les actuacions de l’infant oferint-li reconeixement. Recordem els efectes positius que hem observat quan la psicomotricista utilitza la mirada per mantenir el contacte tot respectant la distància, per valorar i oferir suport emocional als infants..., i també l’efecte, en aquest cas negatiu, de la manca d’ajust tònic en la relació lúdica amb en Damià.

Tenint en compte, doncs, les condicions en què s’han donat les actuacions de la psicomotricista observada tant en el context general de les sessions com en les actuacions específiques podem formular les conclusions, que detallem a continuació, i que ens ajudaran a respondre la pregunta de recerca.

En relació al context general

➤ S'evidencia de manera significativa que cal oferir un context embolcallat per unes actituds de respecte envers els infants i les seves iniciatives. És important oferir “models” de relació basats en l'empatia, l'escolta, el diàleg i el consens, i també imprescindible establir referents clars. Totes aquestes condicions creen un clima de confiança que aporta a l'infant la tranquil·litat de saber-se “present” per l'adult i de saber que pot contar amb ell si ho necessita. Les actuacions generals de l'adult, en aquest marc, donen un to concret a l'activitat que en condiciona el desenvolupament i influencia les actuacions de la mainada. Generen en el grup i en cada un dels nens i nenes un “estat d'ànim” fonamentat en la seguretat i el benestar. Així doncs, podem dir que el context global que hem observat i analitzat ofereix als infants un *espai-temps de joc permissiu, desculpabilitzador i contenidor* i que és aquest marc el que dóna lloc a actituds de confiança i seguretat que afavoreixen el desenvolupament de les seves capacitats de relació.

- Permissiu en el sentit de permetre l'expressió de capacitats i dificultats sense judici, ja hem citat al primer capítol a Ortega (1995), que ens diu que el *joc és un espai propi de comunicació en el que l'infant lliurement i sense ser jutjat es pot expressar*. Per això cal oferir un marc amb propostes obertes o semiobertes que possibilita l'espontaneïtat, i vetlli, al mateix temps, per la seguretat física i psíquica de tots posant límits quan és necessari.
- Desculpabilitzador a partir de l'acceptació de les formes d'expressió i manifestació de les capacitats, limitacions, necessitats i desitjos dels infants. Si donem un marge ampli a l'espontaneïtat en el joc, és a dir, si permetem l'expressió de la realitat intrapsíquica dels nens i nenes, de cap manera podem culpabilitzar-la, altrament no tindria sentit oferir-los la possibilitat de manifestar-se. En tot cas cal intervenir per ajudar-los a trobar formes socialitzades de fer-ho, però no intervenir per reprimir.
- Contenedor en la mesura que es recullen les diferents produccions i es possibilita l'evolució, s'ofereix suport emocional i verbal, una presència segura i tranquil·la, i escoltant les demandes per respondre-hi, la qual cosa no sempre significa satisfer-les, ja que també pot suposar ajudar l'infant a tolerar la frustració. Oferir un marc contenidor, a més de fer-se càrrec de les diferents actuacions, relacions i situacions que apareixen durant la sessió de psicomotricitat, vol dir ser capaç de donar-los sentit.

Un joc de paraules i una comparació amb el llenguatge verbal ens pot aclarir aquests termes. *Permetre* és com dir que “deixem parlar”, *contenir* és com dir que “escoltem i responem”. En tot cas és fonamental vetllar per permetre allò que serem capaços de contenir sino seria com deixar parlar sense fer cas a l'interlocutor.

➤ La *modulació de les propostes de joc* afavoreix el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants en la mesura que fa evolucionar les seves formes i continguts. Cal ajudar-los a anar més enllà de “l'aquí i ara” en la descoberta i transformació de l'entorn físic, és necessari que s'adonin de la presència de “l'altre” i de la importància de l'acció sobre les persones, que modifica l'estat emocional d'uns i altres, amb tot el que comporta en l'aspecte d'interacció: alternança, torns, complementarietat, respecte, empatia. Cal promoure l'aparició de jocs en els que posin en comú experiències i que demanin compartir significats i acceptar el marc normatiu que regeix les seves actuacions.

Hem vist en explicar cada una de les observacions focalitzades, i als annexos corresponents, com el contingut del joc ha canviat d'una a l'altra. A la primera observació focalitzada, vàrem veure un joc a mig camí entre el sensomotor i el d'interacció (centrat especialment en l'adult), més endavant, a la mateixa sessió, veiem el de construcció (al servei del sensomotor), i el d'interacció mediatitzat pel sensomotor (empaitar-se i atrapar) tot plegat embolcallat amb un “toc” de fantasia (els monstres). A mesura que avancem en les observacions el contingut del joc ha estat cada cop més protagonitzat per la fantasia quedant en segon terme la sensomotricitat, l'acció dels infants no s'ha dirigit només als objectes, sinó com diu Linaza (1991), a allò que representen. Aquesta situació ha possibilitat la *maduració psicològica de l'infant* així com *les manifestacions de la seva realitat intrapsíquica*.

D'acord amb les propostes formulades, l'acció de la mainada sobre els objectes i les persones que de moment, per posar alguns exemples, era més o menys impulsiva (enderrocar el mur i llançar-se al seu damunt, jugar a lluita amb les piques, empaitar-se, fer-se pessigolles...) o centrada en un joc amb un grau de contacte físic important ha anat transformant-se en una acció més controlada i reflexiva amb la presència del simbolisme gestual, entre altres, substituint l'acció directa (llançar teranyines).

Així el caràcter del context general que fonamenta les actuacions de l'adult en la intervenció psicomotriu es revela com un factor important a l'hora de promoure en més o menys grau el desenvolupament de les capacitats de relació dels nens i nenes. Veiem ara la incidència que poden tenir-hi les actuacions específiques.

En relació a les actuacions específiques de la psicomotricista

No hi ha acte més sublim que posar-se un altre al davant

William Blacke

Els trets de les intervencions específiques, comentades al capítol anterior, es deriven directament del caràcter del context general: acceptació de propostes i formes d'aproximació, respecte i desculpabilització de les formes d'expressió, escolta, ajuda material quan convé, ús de diferents estratègies de participació...Sovint es repeteixen, independentment del nen a qui es dirigeixen, veiem què és el que els atorga un valor determinat quan es dirigeixen especialment a un infant.

➤ Les intervencions específicament dirigides a un/a nen/a afavoreixen el seu desenvolupament, més per la seva qualitat, que per la freqüència o durada de les mateixes. El que els atorga la qualitat rau en:

- La coherència amb el context global, és a dir, quan alguna de les actituds o factors que l'adult té en compte en les seves intervencions generals, els vetlla en dirigir-se explícitament a un nen o nena, “dedicant-li” una atenció especial. Aquí ens referim als aspectes que fonamenten la participació: l'acompanyament de l'infant en el seu joc, el respecte i sensibilitat cap a ell, les seves iniciatives, i el seu temps i espai, i el referent de seguretat que ha de suposar la presència de l'adult.
- La capacitat de la psicomotricista d'adequar el to i actitud de les actuacions generals a les intervencions específiques, d'acord amb les característiques de l'infant a qui es dirigeix i al seu moment evolutiu.
- Hi ha un denominador comú per tots els moments de participació que es matisa i modula en cada cas segons a qui va dirigida. Entrellaçar amb harmonia les actituds dels moments de participació general amb les dels moments específics és el que afavoreix el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants, més que possibles actuacions individualitzades però allunyades dels referents habituals.

Partint de la necessària harmonia comentada, hi ha altres factors que s'han mostrat rellevants en moments de participació específica. Aquest són:

- La capacitat de l'adult d'oferir, a cada infant, el suport emocional i verbal i saber traspasar, a poc a poc, la responsabilitat a l'infant, facilitant la seva autonomia. És important no tenir una participació directa en la resolució de conflictes.

- Participar, després d'escoltar i observar. A la revisió teòrica del primer capítol, hem vist que la participació de l'adult enriqueix el joc de l'infant, ara bé no és vàlida qualsevol intervenció. Per tant cal tenir en compte algunes condicions. D'altra banda tant els experts, com els psicomotricistes en actiu ens han dit que el psicomotricista ha d'ajustar les seves intervencions i respostes a les demandes i necessitats dels nens i nenes. L'anàlisi i interpretació de les observacions evidencien que l'observació de les actuacions de la mainada i l'escolta permet participar amb una intenció educativa clara i aquestes actituds afavoreixen el seu desenvolupament.

- L'autenticitat de les actuacions, és a dir, la capacitat d'establir relacions en consonància entre el llenguatge verbal i el no verbal, o entre el contingut formal de la relació i el to del gest, la postura... que la sustenta. Sabem per Wallon que el to és la base de la postura, el gest, el moviment... i d'acord amb això un canvi tònic en el to de veu o la postura, per exemple canvia el contingut de la situació enviant un doble missatge.

- La possibilitat d'establir puntualment relacions "exclusives" amb un nen/a, moments breus però especialment intensos si l'infant se sent veritablement "únic" i important.

- L'expressió de la vivència i modulació de les emocions donant cabuda als sentiments que se'n desprenen i a la seva identificació, també pot afavorir el desenvolupament de les capacitats de relació dels infants.

Les actuacions generals de l'adult defineixen un context ampli i concret que proporciona un clima general a la sessió i genera en la mainada un "estat d'ànim" de seguretat i benestar que podem qualificar de sentiment de base. Una determinada actitud corporal generada pel context que, d'alguna manera, condiciona la disposició dels nens i nenes a

actuar en un sentit o un altre, fonamentada pels sentiments de base de seguretat i confiança, en general de poca intensitat però estables en el temps. Com diu Le Doux (1999) *a més de la resposta motora a l'emoció, s'experimenta una sensació conscient: el sentiment.*

Les actuacions específiques generen moments especialment intensos i emocionants de curta durada i afegeixen nous continguts i significats a la comunicació adult-infant. Es tracta de combinar amb equilibri i coherència ambdues formes de participar en el joc. Cal oferir la possibilitat d'interioritzar la vivència emocional per retrobar-la i identificar-la més assossegadament en el sentiment, de facilitar a la mainada la percepció de la *sensibilitat emocional*, de que ens parla Ortega (2001), perquè tinguin referents propis sobre la conveniència o no de mantenir determinades conductes i de trobar *respostes emocionals* adients per tal de socialitzar i enriquir el seu ventall de relacions amb els altres.

En relació a les creences dels psicomotricistes

En base a la pregunta de recerca, i segons les informacions extretes de les entrevistes en la recollida d'informació del treball de camp, les creences dels psicomotricistes aporten una informació valuosa que hem tingut present durant la investigació per veure la proximitat o la distància entre el seu discurs i l'acció educativa. Si és evident que les creences dels psicomotricistes condicionen la seva manera de treballar i participar en els sessions, aporten pocs elements operatius a l'hora d'analitzar les actuacions concretes dels psicomotricistes durant les sessions. És per això que no hem inclòs aquesta categoria en el model d'anàlisi final

Ara és el moment de recuperar que pensen els psicomotricistes de la seva feina, sobretot tenint en compte que la finalitat d'una perspectiva interpretativa de recerca és *comprendre i interpretar la realitat, els significats de les persones, percepcions, intencions i accions(...)*. *Les pràctiques humanes només poden ser intel·ligibles accedint al marc simbòlic en que les persones interpreten el seus pensament i accions.* (Sandín, 2003:34 i 57).

Així, no podem tancar la recerca passant-les per alt. En primer lloc perquè és una informació que prové de les fonts d'informació i en segon lloc perquè atorga a la recerca un valor afegit en la mesura que els seus resultats ens mostren en quin grau aquestes creences són o no fonamentades. Comprovem com les creences que tant els experts en psicomotricitat com els psicomotricistes en actiu manifestaven a les entrevistes quan ens deien que la seva participació en el joc afavoreix el desenvolupament dels infants, el fa evolucionar i el transforma, s'ajusten als resultats d'aquesta recerca. La pregunta és: s'hi ajusten perquè ho creuen o ho creuen perquè ho comproven? Sigui com sigui, és evident que la realitat i el coneixement es construeixen, entre altres, a partir de les creences i percepcions dels seus protagonistes.

Altres aportacions de la recerca

Després d'haver contestat la pregunta, la recerca aporta altres coneixements com ara:

En primer lloc destaquem el valor de la *contextualització de les observacions*. Les conductes adquireixen sentit dins un marc de condicions personals, ambientals i històriques que les condicionen. El que ens interessa, doncs, no són les conductes aïllades de la persona, com a realitats directament observables, sinó les seves accions. Així els processos interns que, condicionats per múltiples factors, fan que actuï d'una manera o d'una altra. I només ens podem apropar a la comprensió de les accions, si tenim en comte aquest conjunt de factors que hi intervenen.

Un altre aspecte rellevant de les observacions dels infants, és el buit que viuen en el desenvolupament de les capacitats de relació quan l'infant s'adona que algunes de les pautes de relació utilitzades com l'agressivitat o la imposició jo no són útils. És en la cerca de noves formes de relació amb els companys que necessita retornar a la referència de l'adult i demanar-li ajuda. Aquesta actitud que podiem analitzar com a dependència, pel que acabem de comentar sobre la contextualització de les observacions, en aquest cas manifesta un moment evolutiu positiu.

Tot i que ja hem dit forces coses sobre el paper de l'adult en la intervenció psicomotriu, hem re-aprés amb aquesta recerca la riquesa que aporta, a la dinàmica del grup, que el/la psicomotricista sigui un veritable interlocutor per a l'infant disposat a escoltar, dialogar, respondre, compartir, jugar, mirar.... En altres paraules, un interlocutor corporalment, és a dir, plenament disponible que “dóna de sí” des de la dimensió cognitiva, emocional, motriu i social, que dóna referències i marca límits, que consola i suggereix, que ajuda a “lligar la capa a l'*spiderman*” i al que es pot empaitar i “empresonar”.

Prospectiva

Què és el temps? Un misteri - immaterial i omnipotent. Una condició del món dels fenòmens, un moviment acoblat, unit a l'existència i al moviment dels cossos en l'espai. Però n'hi hauria, de temps, si no hi hagués cap moviment? I de moviment, si no hi hagués temps? Pregunteu, pregunteu! És el temps una funció de l'espai? O a la inversa? O tots dos són idèntics? Per preguntes que no quedi! El temps és en actiu, te condició verbal "genera". Què genera doncs? Canvis!

Tomas. Mann

La recerca ens ha servit per formular algunes conclusions i apuntar respostes, però en tot cas val la pena deixar escales per continuar indagant i aprofundint en el tema més endavant, així doncs a continuació exposem aspectes que obren noves perspectives d'investigació.

En referir-nos a les formes d'aproximació dels nens tant als seus companys com a la psicomotricista, hem interpretat el sol fet d'acostar-se a l'espai de joc dels altres sense cap altre tipus de manifestació com una forma d'aproximació indirecta. Pel que fa a les actuacions de la psicomotricista també hem tingut en compte, en l'anàlisi, els seus desplaçaments per la sala, la proximitat a l'espai de joc dels infants, l'ús de la mirada com una forma de mantenir contacte amb els nens en la distància. Així, doncs, un aspecte a explorar pot ser el paper que juguen els desplaçaments i formes d'ocupar l'espai de la psicomotricista a l'hora de facilitar les relacions dels nens amb ella i entre ells.

De les actuacions de la psicomotricista hem assenyalat repetidament que escolta els infants i respon a les seves demandes; aprofundir en el significat de l'expressió "respondre a les demandes", que com hem avançat a les conclusions referides al context general, no sempre significa satisfer-les, sinó que a vegades pot significar posar límits o frustrar, també és un àmbit de recerca de gran importància en la relació educativa en la mesura que la tolerància a la frustració és una capacitat que l'infant ha de desenvolupar per enriquir les seves capacitats de relació. Partint del fet que les persones vivim, ens desenvolupem i ens relacionem amb els altres en unes coordenades espacials i temporals, endinsar-se en la gestió i ús de l'espai i el temps que fa el/a psicomotricista durant les sessions es perfila com un nou àmbit de recerca captivant.

Epíleg

*“L’altre suposa un excedent de la representació. ...
L’altre és rostre abans que concepte.”*

Xavier Antich

No vull tancar la presentació d’aquesta recerca sense compartir una reflexió anterior, revifada ara observant el treball d’una altra professional.

La relació educativa es fonamenta en un conjunt de fets que li confereixen un alt grau d’asimetria. L’adult és més gran, té més coneixement, és més estable i reflexiu que els menuts... És un referent que facilita a cada infant la reconstrucció conscient del seu coneixement experiencial de manera reflexiva, per retrobar conjuntament nous significats compartits a partir del coneixement, el sentit comú o els preconceptes de cada un.

Ara bé aquesta situació en cap cas ha de permetre una relació educador-educand dominada per l’asimetria en la que es contempli l’infant com “objecte” d’estudi o intervenció. El psicomotricista és un professional capaç d’interessar-se pel joc i d’introduir en la seva tasca una actitud globalitzadora *de l’altre i de sí mateix* . És també conscient que quan treballa entra en una situació personal-professional de vinculació amb l’altre en la qual s’estableixen contínuament una diversitat de situacions intersubjectives que qüestionen contínuament les actuacions pròpies i dels altres.

Reduint els infants a objectes d’estudi o intervenció no només disminuiríem considerablement les possibilitats de relació i comunicació, sinó que gairebé les suprimim. En paraules d’Antich (1993):

“ Des del punt de vista filosòfic ,..., la tradició ha pretès que l’alteritat només podia ser o bé assimilada (integrada i destruïda per efecte de la devastació del subjecte que fa seus l’èsser, el món i els homes) o bé, de manera menys indigna però segurament més cruel, ignorada (abolida en la indeterminació genèrica que no pot afectar-me)... Només

l'exercici de la consciència moral qüestiona, gràcies al reconeixement de l'altre, el dret il·limitat dels poders desplegats pel subjecte cognoscent que pretén, amb la seva comprensió intel·lectual, reduir-ho tot a representació, convertir-ho tot en objecte fermat dins els estrets marges de la consciència.”

L'altre, vist com a objecte situa el psicomotricista en el lloc de subjecte epistèmic. Hi ha un espai d'acció sobre ell però no d'interrelació. L'objecte és quelcom extern que està per ésser o no conegut i que només té sentit quan algú es decideix a voler-lo conèixer, altrament resta amb una existència grisa i rutinària indiferent pels altres. El subjecte, en canvi, està sotmès a l'acció de l'altre, lligat a l'altre. En el cas de l'infant, sembla clar aquest “estar sotmès i lligat a l'acció de l'altre” ja que aquest fet es veu materialitzat en situacions ben diverses.

Però els professionals, nosaltres.. Estem lligats a l'acció de l'altre ?

En el marc de la intervenció psicomotriu no hi ha dubte que sí. Tot i que potser sigui difícil demostrar-ho o reconèixer-ho, l'acció de l'altre (l'infant) incideix en el psicomotricista, el significa en la seva tasca i li dona sentit. En aquesta relació intersubjectiva, el professional compromet globalment com a subjecte més enllà del coneixement que té o creu tenir de l'altre, en reconeix la seva presència i existència com quelcom inabastable, com quelcom al que pot aproximar-se però que mai arribarà a conèixer i representar-se plenament. Sóc de l'opinió que només prenen profundament consciència de la responsabilitat que suposa tenir algú sota la nostra acció i reconeixent-nos vinculats i dependents de la seva podem acostar-nos-hi amb el respecte necessari. Només considerant-nos, mútuament i de manera profunda subjectes podem establir una relació intersubjectiva que depassant pretensions de coneixement ens acosti a allò que tenim en comú i a partir del qual podrem crear l'espai de comunicació i trobada.

La intervenció psicomotriu ha de resoldre la tensió asimetria / simetria no com a termes oposats, sinó com aspectes que ha de complementar i integrar. En ella els nens i les nenes juguen i aprenen, l'adult també; uns i altres evolucionen i s'enriqueixen; plegats juguen; comparteixen emocions. Els aspectes subjectius no s'han d'escindir de la seva capacitat de

coneixement objectiu. Es tracta d'establir una relació en que la categoria persona prevalgui per damunt les altres.

Tal com especifiquen Arnaus i Contreras (1995), *La implicació emotiva no només és necessària si volem comprendre les situacions socials i personals que investiguem, sinó que també suposa, tal com posa de manifest l'epistemologia feminista, una manera de conèixer que es resisteix a acceptar l'escissió de les persones entre els seus sentiments i les seves preocupacions per la qualitat de les relacions i el propi procés de coneixement.*

Si d'una banda el/la psicomotricista esdevé imatge d'ordre, de seguretat i d'autoritat que emmarca les sessions i assenyala els límits i les referències de les activitats, de l'altra ha d'establir una relació persona-persona, "cara a cara" esdevenint un company real de joc que integra el seu al de l'infant en una forma de fer adulta.

6. Bibliografia

Metodologia:

- Anguera, M.T. (1985). *Metodologia de la observación en ciencias humanas*. Madrid: Cátedra.
- Anguera, T. (1988). *L'observació a l'escola*. Barcelona: Graó.
- Angulo, J.F. (1996). *Comprenent la vida a l'aula i a l'escola*. A: Perez Gómez, A. (coordinador). *Models d'investigació a l'aula*. Barcelona: UOC.
- Arnaus, R. i Contreras, J. (1995) "El compromís ètic en la investigació etnogràfica". A: *Temps d'Educació*, 14. 2n Semestre.
- Bertely, M. (2000). *Conociendo nuestras escuelas. Un acercamiento etnográfico a la cultura escolar*. Barcelona: Paidós Ibèrica.
- Del Rincón, D. i altres. ((1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Dykinson.
- Erikson (1989). *Métodos cualitativos de investigación sobre la enseñanza*. A Wittrock, C. (comp). *La investigación de la enseñanza, II. Métodos cualitativos y de observación*. Madrid: Paidós Educador i M.E.C.
- Perez Gómez, A. (1996). *Paradigmes principals en la investigació a l'aula*. A Perez Gómez, A. (coordinador). *Models d'investigació a l'aula*. Barcelona: UOC.
- Quivy, R. i Van Campenhoudt, L. (1995). *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder.
- Reale, G.; Antiseri, D. (1995). *Historia del pensamiento filosófico y científico*. Barcelona: Herder.
- Sandín; M. P. (2003). *Investigación Cualitativa en Educación*. Madrid: McGraw-Hill / Interamericana de España, S.A.U.
- Stake, R.E. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.
- Stake, R.E. (2000). *Case Studies*. A Deuzin, N.V. i Lincoln, J.S. *Handbook of qualitative Research*. California: Sage, pp. 435 - 454.
- Taylor i Bogdam. (1984), *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona: Paidós Ibèrica.

Psicomotricitat:

- Aucoutourier, B. (1984). *La pratique psychomotrice. Rééducation et thérapie*. Paris: DOIN Editeurs.
- Bartesaghi, M.I. (2002) “Acerca de la ansiedad de separación: un abordaje madre-hijo en la sala de psicomotricidad. A *Revista Iberoamericana de psicomotricidad y técnicas corporales*. núm 8, pp 51-56.
- Da Fonseca, V. (1998), *Ontogénesis de la motricidad*. Madrid: Nuñez editor.
- Franc, N. (2001). “La psicomotricidad en el marco educativo y preventivo”. A *Desarrollo e intervención psicomotriz*. I congreso estatal de Psicomotricidad. Barcelona: Itàlica imprenta.
- Lapierre, A. (1985). *El adulto frente al niño de 0 a 3 años*. Barcelona: Científico Médica.
- Lapierre, A.; Aucoutourier, B. (1977). *Simbología del movimiento*. Barcelona: Científico Médica.
- Le Boulch, J. (1994), *El desarrollo psicomotor desde el nacimiento a los 6 años*. Barcelona: Paidós.
- Llorca, M. i Sánchez, J. (2001). “El rol del psicomotricista” A *Revista Iberoamericana de psicomotricidad y técnicas corporales*. núm 3, pp 57-76.
- Maigre, A. I Destrooper, J. (1984). *La educación psicomotora*. Madrid: Morata.
- Pastor, J.L. (1994). *Psicomotricidad escolar*. Madrid: Univ. de Alcalá.
- Ravera, C. i González, A. (2002). “Descubriendo las capacidades del discapacitado: la escucha psicomotriz. A *Revista Iberoamericana de psicomotricidad y técnicas corporales*. núm 8, pp 23-37.
- Valdés, M. (2002). “Importancia del juego en la clase de psicomotricidad”. A *Revista Iberoamericana de psicomotricidad y técnicas corporales*. núm 5, pp 48-56.
- Valls, A. (2001). “Mirar, escuchar i después...” A *Entrelíneas*. núm 9, pp 6-11.
- Wallon, H. (1965). *Los orígenes del carácter en el niño*. Argentina: Lautaro.
- Wallon, H. (1999). *De l'acte al pensament*. Vic: Eumo editorial.
- Vila, I. (1986). *Introducción a la obra de Henri Wallon*. Barcelona: Anthropos.

Emocions

- Damasio, A. (1996). *El error de Descartes*. Barcelona: Crítica (Grijalbo)

- Damasio, A. (2001). *La sensación de lo que ocurre*. Madrid: Debate.
- Mora, F. (2000). *El cerebro sintiente*. Barcelona: Ariel Neurociencia.
- Le Doux, J. (1979). *El cerebro emocional*. Barcelona: Ariel Planeta.
- Ortiz, Mª J. (2001). “El desarrollo emocional”. A López, F. i altres , (coord.) *Desarrollo afectivo y social*. Madrid: Pirámide.

Joc:

- Bruner, J. (1984). *Acción pensamiento y lenguaje*. Madrid: Alianza Editorial.
- Huizinga, J. (1998). *Homo ludens*. Madrid: Alianza Editorial.
- Linaza, J. L. (1991). *Jugar y aprender*. Madrid: Alhambra Longan.
- Ortega, R (1992) *El juego infantil y la construcción social del conocimiento*. Sevilla: Alfar.
- Ortega, R. (1995). *Jugar y aprender*. Sevilla: Díada Editorial.
- Vygotski, L.S. (1988). *Pensament i llenguatge*. Vic: Eumo Editorial.
- Winnicot, D. (1982). *Realidad y juego*. Barcelona: Gedisa.

Altres

- Antich, X. (1993). *El rostre de l'altre*. València: Eliseu Climent, Editor.
- Del Pozo, J.I. (1989). *Teorías cognitivas del aprendizaje*. Madrid: Morata
- Laín Entralgo, P. (1991). *Cuerpo y alma*. Madrid: Espasa Calpe.
- Vila, I. (1986). *Introducción a la obra de Henri Wallon*. Barcelona: Anthopos.
- Wallon, H. (1965). *Los orígenes del carácter en el niño*. Argentina: Lautaro.
- Wallon, H. (1980).”El papel del otro en la conciencia del yo”. A *Psicología del niño*. Edició a càrrec de J. Palacios. Madrid: Pablo del Río, Editor, S.A.
- VV AA (1981) *Introducción a Wallon. (Wallon y la psicomotricidad)*. 2 volums. Barcelona: Médica y técnica

7. Annexos

Annex 1: Guió per entrevistar a professors experts en psicomotricitat.

- Quin consideres que és el paper del psicomotricista en la definició de les normes de les sessions de psicomotricitat?
- Creus que ha de contar amb l'acord dels infants?
- En cas positiu com el pot aconseguir?
- En cas negatiu, perquè no?

- Ha de respectar les iniciatives i activitats dels infants?
- En cas positiu fins on és possible fer-ho?
- En cas negatiu perquè no?
- Ha de prioritzar la seva finalitat educativa o a la iniciativa i espontaneïtat dels infants?

- Quin és el seu paper en l'organització de l'espai?
- I en la tria de material?
- Creus que ha de fer propostes a l'iniciar i durant l'activitat?
- En cas positiu, de quin tipus?
- En cas negatiu, perquè no?

- Creus que és bo que participi amb implicació en el joc dels infants?
- En cas positiu, què creus que pot aportar la seva participació al desenvolupament dels infants?
- En cas negatiu, perquè no?

- Quin ús consideres que ha de fer del llenguatge verbal durant el joc dels infants?
- Quina creus que és la repercussió del seu llenguatge verbal en les actuacions dels infants?

- Quin ús consideres que ha de fer del llenguatge no verbal durant el joc dels infants?
- Quina creus que és la repercussió del seu llenguatge no verbal en les actuacions dels infants?
- Quines formes de llenguatge no verbal creus que ha de modular més?
- Perquè?

- La participació amb implicació del psicomotricista en el joc dels infants aporta algun element específic de cara al desenvolupament de les seves capacitats de relació?

Annex 2: Guió per entrevistar a persones directament afectades per l'estudi: psicomotricistes en actiu.

- Quin consideres que és el teu paper en la definició de les normes de les sessions de psicomotricitat?
- Creus que has de contar amb l'acord dels infants?
- En cas positiu com l'aconsegueixes?
- En cas negatiu, perquè no?

- Creus que has de respectar les iniciatives i activitats dels infants?
- En cas positiu fins on és possible fer-ho?
- En cas negatiu perquè no?
- Prioritzes la teva finalitat educativa o a la iniciativa i espontaneïtat dels infants?

- Quin és el teu paper en l'organització de l'espai?
- I en la tria de material?
- Creus que has de fer propostes a l'iniciar i durant l'activitat?
- En cas positiu, de quin tipus?
- En cas negatiu, perquè no?

- Creus que és bo que participis amb implicació en el joc dels infants?
- En cas positiu, què creus que pot aportar la teva participació al desenvolupament dels infants?
- En cas negatiu, perquè no?

- Quin ús consideres que has de fer del llenguatge verbal durant el joc dels infants?
- Quina creus que és la repercussió del llenguatge verbal en les actuacions dels infants?

- Quin ús consideres que has de fer del llenguatge no verbal durant el joc dels infants?
- Quina creus que és la repercussió del llenguatge no verbal en les actuacions dels infants?
- Quines formes de llenguatge no verbal et sembla que has de modular més?
- Perquè?

- La participació amb implicació del psicomotricista en el joc dels infants aporta algun element específic de cara al desenvolupament de les seves capacitats de relació?

Pots parlar-me una mica sobre:

- Les teves actuacions en el joc dels infants?
- Com t'hi trobes.

- El teu criteri per participar o no en un moment donat.
- Creus important la teva participació en el joc dels infants?
- Perquè?
- Utilitzes alguna estratègia especial per iniciar o acabar una estona de joc amb els infants?
- Utilitzes el llenguatge verbal quan jugues?
- Amb quina finalitat?
- Utilitzes el llenguatge no verbal quan jugues?
- Amb quina finalitat?
- Quines formes de llenguatge no verbal consideres més importants?
- Quin sentiment et provoca el rebuig per part dels infants a entrar en el seu joc?
- Et costa no participar en el joc quan creus que no és necessari?
- Què és el que consideres més difícil a l'hora de jugar amb els infants?
- Tens un marc de diàleg i intercanvi on compartir les teves experiències professionals?
- Tens uns referents teòrics que t'ajudin a situar les teves actuacions i participació?

Annex 3: Categories emergents de les entrevistes a experts.

Fragments textuals	<p>* <u>Cal preguntar-se permanentment</u>: ho estic fent bé? perquè no ho faig prou be? Crec que això serveix però jo no en sé prou? faig errors?, quins són els errors que faig?, actuo massa?, massa poc?, m'imposo?, sóc massa autoritari? sóc massa permissiu? (1.0.2)</p> <p>* Una cosa que és per mi cabdal són els moments de participació o <u>intervencions molt curtes i que degut a la seva intensitat</u> permeten tot això que estic dient. (1.0.6)</p> <p>* El nen de 0 a 3 anys ... <u>necessita que el psicomotricista el miri, que participi, que l'ajudi...</u>(2.0.2)</p> <p>* s'ha de fer un ús molt conscient del llenguatge no verbal i té <u>una gran repercussió</u> perquè els nens estan molt pendents de la <u>postura</u>, del <u>moviment</u>, de si mires, si estàs d'esquena, ajupit, assegut, de genolls ben posat, <u>això dona un marc d'actuació diferent</u> amb els nens, això és fàcil constatar-ho canviant-ho tu mateix. El <u>gest</u> també és molt important. (1.7.1)</p> <p>* cal modular especialment la <u>mirada i el to</u>. Els que <u>estan més aprop del món emocional de les persones</u>. (1.8.1)</p> <p>* * El nen molt petit de 0 a 3 anys necessita el psicomotricista com element fonamental <u>per poder evolucionar</u> perquè <u>el seu joc adquireixi sentit</u> , necessita que el psicomotricista <u>el miri, que participi, que l'ajudi</u> (2.0.2)</p>
Interpretació	interrogar-se sobre la pròpia pràctica, prioritzar la qualitat de la relació per damunt de la quantitat, vetllar les formes de llenguatge no verbal i incloure-les conscientment en la relació, establir relacions d'ajuda i complement.
Categoria	<i>Components de la relació</i>

- * Si el psicomotricista no està prou aprop per veure què està passant en aquest joc i el nen va fent, poden haver-hi parades, repeticions, aspectes que passin desapercibuts... i si no està a prop el psicomotricista no les veuria. (2.0.7)
- * Si fas una observació molt a distància potser no copses què estan fent dins de la caseta o sota aquella tela o sota de no sé que, per tant des d'aquest punt de vista és important. (2.0.8)
- * Podem trobar un nen que estigui fent mal a un altre i no veure-ho, o un grup molestant un altre grup coses d'aquestes que si no estas molt a prop no veus. El psicomotricista ha de poder accedir al joc del nen ha de copsar-lo per poder si convé fer-lo evolucionar. (2.0.9)
- * Si jo d'entrada amb un grup no sé que pot passar observo què passa... (2.1.2)
- * En un moment donat fer jo una proposta i venen els que volen a seguir-la ... fer una proposta i veure tots els que puc arrebregar amb ella i venen i la segeixen i el que no ve i a veure què fa i què passa. (2.2.2)
- * com en un moment donat fer jo una proposta i venen els que volen a seguir-la, no tant allò de dir bé ara juguem tots al mateix, que en un moment donat també pot ser. (2.2.2)
- * També veus fins a quin punt els nens segeixen la iniciativa de l'adult i fins a quin punt quan deixes aquella iniciativa potser començada els nens segeixen jugant o allò desapareix i apareix un altra grupet. (2.2.3)
- * El psicomotricista ha d'estar a la sala escoltant amb tots els sentits, amb totes les parts del cos, és una observació propera estas present estas observant i preparat per donar una resposta si te la demanen o inclús per fer una intervenció si en un moment donat veus molt clar que l'has de fer.(2.2.4)
- * En altres casos sorgeix una cosa que veus que et ve donada per aquesta escolta sencera que et diu ei! aquí ràpidament has d'entrar... (2.2.5)
- * A més fer jugar l'adult també és una manera de donar les regnes a l'infant, és un poder que tu has de saber modelar. (1.5.5)
- * Estar és estar dins. (2.5.2)
- * És un entrar i sortir tampoc és quedar-te allí perquè si et quedes manipules tot el joc i no té sentit. (2.5.5)
- * L'actuació està pensada prèvia a la sessió perquè saps què pot aparèixer, hi ha un coneixement del grup abans has d'haver observat i reflexionat. (1.10.2)
- * es un altra tipus de participació amb un a intencionalitat pensada. (1.10.2)
- * Les participacions han de ser reflexionades.(1.10.3)
- * sóc capaç de jugar, riure, saltar, vivenciar el plaer del joc però no bàsicament per mi sinó per ells.(1.10.3)
- * Al començar la participació és imprescindible l'intercanvi de mirades, esperar que se'n adonin que arribo. Això és bastant genèric i últimament quan acabo, sovint també amb suport gestual, deixo clar amb la paraula que ja està... (1.11.1)
- * En alguna ocasió quan els jocs s'han anat dinamitzant i gràcies a la teva intervenció ja tenen prou atractiu per altres nen i comença una dinàmica pròpia del grup, el petit grup s'ha format i és capaç de jugar sol sense la teva intervenció, només cal quedar una mica al marge, i fer una retirada pel fons, desaparèixer una mica discretament, quedar a l'ombra en un segon pla. (1.11.2)
- * Mirar és important d'aquesta manera estic a punt. (2.5.1)
- * mentres vols fer una intervenció, si cal, cal estar amb tots els sis sentits a l'hora perquè si no no pots. (2.5.2)
- * entres perquè ajudes a sortir el nen d'una situació en que ha quedat estancat afegint alguna cosa i després desapareixes, és un entrar i sortir tampoc és quedar-te allí perquè si et quedes manipules massa tot el joc i no té sentit. (2.5.5)
- * jo separo el que en dic el llenguatge formal que utilitzaré a la segona part de la sessió...del llenguatge del joc més que separar llenguatge verbal i no verbal (2.6.4)
- * fase d'observació molt rica en que veus moltes coses, el que si és clar és que es necessita de la teva presència mirant que no deixa de ser una certa participació. (1.13.1)
- * Evidentment depèn dels nens. (1.0.3)
- * Cal tenir en compte el moment evolutiu dels infants, el coneixement que tenen de l'activitat i el funcionament del grup. (1.1.5)
- * En la intervenció hi veig dues parts pensant en etapes evolutives. D'una banda el nen molt petit de 0 a 3 anys que necessita el psicomotricista com element fonamental per poder evolucionar perquè el seu joc adquireixi sentit, necessita que el psicomotricista el miri, que participi, que l'ajudi... (2.0.2)
- * Hi ha nens més independents que necessitaran menys la figura de l'adult però el segueixen necessitant de totes maneres. (2.0.3)
- * En el moment en que entrem en l'altre etapa penso que tant important és que a vegades hi participi directament i ajudi a fer evolucionar un joc com que en un moment donat deixi jugar el nen. (2.0.5)
- * Si un nen sempre tria la mateixa capa de moment ho permeto però al cap d'unes sessions normalment o poc a poc en la mateixa sessió intento transformar la situació em poso jo la capa, se li posa a un altra nen, si convé s'amaga...(1.3.4)
- * * Una cosa que és per mi cabdal són els moments de participació o intervencions molt curtes i que degut a la seva intensitat permeten tot això que estic dient. (1.0.6)

Interpretació	participar per fer evolucionar el joc, proposar no imposar, donar iniciativa als infants i respectar-la, observar i “escoltar” abans de participar, ser sensible al joc dels infants i a la dinàmica del grup, modular les intervencions i ajustar-les temporalment, ajustar el contingut de les intervencions a les necessitats dels infants, intervenir amb intencionalitat i amb una actitud reflexiva, senyalar l’inici i el final de la intervenció, oferir una presència contenidora.
Categoria	<i>Condicions de la participació</i>

Fragments textuais	<p>* Penso que la <u>intervenció del psicomotricista és important perquè és l’adult i no passa desapercebut pel nen</u>. Està dins la sala i per això és molt important, <u>no és el mateix el joc dins de la sala on hi ha un psicomotricista que és un adult, que el joc lliure que el nen fa al pati</u> (2.0.1)</p> <p>*<u>sé que en un moment donat és necessari intervenir però no sempre.</u> (2.2.5)</p> <p>* <u>I tant, i tant... Cal aprofundir en el tema, a veure quan un es posa a treballar és el que creu, que la seva acció és d’utilitat.</u> Per tant aquesta pregunta se l’ha de fer contínuament. (1.0.1)</p> <p>* <u>Que la participació ajuda a evolucionar diria que és una evidència.</u> (1.0.3)</p> <p>* Participar en el joc <u>és el nus</u>, és la clau que obre, la clau del psicomotricista en el sentit que obra la porta que transforma la sala. <u>El que transforma la mateixa sala de joc amb uns objectes en psicomotricitat és justament això quan el psicomotricista intervé directament en el jocs.</u> (1.5.1)</p>
Interpretació	diferència del joc entre iguals o amb l’adult, convenciment de que a vegades cal intervenir, evidència de que la participació de l’adult fa evolucionar el joc, la intervenció del psicomotricista “transforma” el joc
Categoria	<i>Creences dels experts</i>

Fragments textuais	<p>* De les persones que envolten el nen <u>t'adones que passes a ser una de les persones significades per ell.</u> (1.0.4)</p> <p>* El nen molt petit de 0 a 3 anys necessita el psicomotricista com element fonamental <u>per poder evolucionar perquè el seu joc adquireixi sentit</u> , necessita que el psicomotricista el miri, que participi, que <u>l'ajudi</u> (2.0.2)</p> <p>* Durant alguna estona de la sessió és molt important que hi hagi aquest joc compartit amb el psicomotricista perquè sense aquesta figura, en aquesta edat, <u>el joc podria passar desapercebut pel propi nen.</u> (2.0.4)</p> <p>* En el moment en que entrem en l'altre etapa penso que tant important és que a vegades hi participi directament i <u>ajudi a fer evolucionar un joc</u> com que en un moment donat deixi jugar el nen. (2.0.5)</p> <p>* El psicomotricista ha de poder accedir al joc del nen ha de copsar-lo per poder si convé <u>fer-lo evolucionar.</u> (2.0.9)</p> <p>* Si jo d'entrada amb un grup no sé que pot passar <u>observo</u> què passa i quan passen coses és quan <u>les recullo i les parlo amb els nens.</u> (2.1.2)</p> <p>* Entres ... però t'integres tot jugant per entrar i sortir o inclús per fer una intervenció diferent <u>d'ajudar-los o afegir alguna cosa o portar-los alguna cosa.</u> (2.2.6)</p> <p>* A vegades descobreixen coses que ells mateixos no imaginaven prèviament o no saben ben bé que és i cal estar molt atents per <u>donar-hi sentit.</u> (1.2.5)</p> <p>* si presento una activitat de tipus motriu i llavors ells inventen, <u>anem darrera d'aquest invent.</u> (1.2.4)</p> <p>* Encara que les activitats dels nen encara siguin d'exploració, d'investigació íntima <u>hi ha una necessitat d'explicar-les</u> i si no malament rai, <u>si no hi ha interlocutor, no hi ha a qui explicar-ho</u> la cosa queda amputada, en certa manera sesgada. (1.5.2)</p> <p>* L'interlocutor pot ser un igual i també es fa amb ell però la capacitat de <u>representar i de significar</u> que té el nen no és la mateixa que la de l'adult. Si l'interlocutor és el psicomotricista canvia tot, ho volgüem o no <u>els adults som uns referents importants.</u> (1.5.3)</p> <p>* <u>tu fas una devolució, contestes i això és una participació.</u> (1.5.4)</p> <p>* <u>Les respostes no ha de ser impulsives o intuïtives sinó amb un contingut.</u> (1.5.5)</p> <p>* Entres perquè <u>ajudes a sortir el nen d'una situació en que ha quedat estancat afegint alguna cosa</u> (2.5.5)</p> <p>* sempre té una finalitat o un <u>nen que no participa suficientment o que queda arreconat, un nen q o no evoluciona</u> o aquells nens que sempre juguen al mateix i <u>intentos que aquell joc arrenqui en un altra direcció ...amb un intent de mobilitzar el joc d'ajudar que evolucioni una mica cap algun lloc en funció del programa previst o dels continguts</u> que vols en aquell moment treballar amb uns nens determinats. . (2-5-6)</p> <p>* <u>la paraula del psicomotricista a la sala és autoritat</u> és també un regulador quan les situacions es desmarxen i evidentment es surt del joc amb un to segur, contundent, sense exigència cal dir que "fins aquí hem arribat". (1.6.2)</p> <p>* <u>m'interessa portar el nen al pensament</u>, en diferit a allò que ha fet abans, aleshores utilitzaré frases i coses que han sortit durant el joc aleshores es tracta d'ajudar el nen a <u>estructurar el vocabulari</u> (2.6.4)</p> <p>* <u>facilitant el joc a l'infant que està a la ratlla d'aconseguir alguna cosa posant-te d'antagonista</u> crees aquell ambient, participes, excurses l'execució... i <u>el joc té més possibilitat de prendre significació</u> (1.10.1)</p> <p>* La participació de l'adult ajuda l'infant a saber-se explicar. El joc és un llenguatge i quan es fa amb un altre, amb un adult, <u>amb el llenguatge pots jugar a ordenar el pensament de l'infant.</u> (1.5.4)</p>
Interpretació	<p>promoure el desenvolupament de l'infant: "de l'acte al pensament", establir relacions d'ajuda, fer evolucionar el joc enriquint-lo, observar "des de dins", donar sentit al joc, oferir un interlocutor a l'infant, significar el joc de l'infant, donar contingut al joc, acompanyar.</p>
Categoria	<p><i>Finalitat de la participació</i></p>

Fragments textuals	<ul style="list-style-type: none"> * Hi ha <u>normes</u> que es desprenen de la mateixa activitat, del mateix joc que són implícites a l'activitat i que <u>en un moment donat si convé puc cuidar-me d'explicitar.</u> (1.1.2) * Centrar i fixar les normes té més significació, és molt més determinant per <u>donar seguretat.</u> En aquest cas el meu paper és molt més protagonista i en l'altre soc capaç ja de dir "què et sembla que fem avui?" (1.1.4) * Jo separo les normes si puc intento que la canalla hi participi, dic si puc perquè <u>si es tracta de protecció m'és igual el que diguin ells.</u>(2.1.1) * Iquan passen coses és quan <u>les recullo i les parlo amb els nens.</u> (2.1.2) * El psicomotricista ha d'estar a la sala <u>escoltant amb tots els sentits,</u> amb totes les parts del cos, és una observació propera estas present <u>estas observant i preparat per donar una resposta si te la demanen o inclus per fer una intervenció</u> si en un moment donat veus molt clar que l'has de fer. (2.2.4) * Entres potser inventan-te un rol per entrar en aquell joc que canvia la situació indubtablement una mica però t'<u>integres</u> tot jugant per <u>entrar i sortir</u> o inclús per fer una intervenció diferent d'ajudar-los o afegir alguna cosa o portar-los alguna cosa. (2.2.6) * Per aconseguir-ho, a vegades, perquè aparegui aquesta capacitat de crear <u>he d'emmarcar i preparar la presentació d'activitats.</u> (1.2.4) * La responsabilitat del psicomotricista és mirar de <u>fer evolucionar el joc.</u> (1.3.4) * El nen voldria explicar-ho però potser no en sap i no sabrà explicar-ho o no ho aprendrà fins que no ho estigui explicant a algú que en faci una rèplica que el contesti i si aquest algú és algú que en sap més doncs evidentment ajuda. A més el llenguatge verbal en el joc expressa molt d'ells i <u>tu fas una devolució, contestes i això és una participació.</u> (1.5.4) * <u>Les respostes no ha de ser impulsives o intuïtives sinó amb un contingut.</u> (1.5.5) * <u>la paraula del psicomotricista a la sala és autoritat</u> és també un regulador quan les situacions es desmarxen i evidentment es surt del joc amb un to segur, contundent, sense exigència cal dir que "fins aquí hem arribat". (1.6.2) * <u>els nanos febles,</u> amb poques capacitats <u>necessiten una paraula molt càlida seguritzant</u> (1.6.3) * <u>facilitant el joc a l'infant</u> que està a la ratlla d'aconseguir alguna cosa <u>posant-te d'antagonista</u> crees aquell ambient, participes, excurses l'execució... i <u>el joc té més possibilitat de prendre significació</u> (1.10.1) * Intento establir les normes a una perquè <u>és més fàcil posar els límits amb la seva aprovació.</u> (2.1.3) * Massa permissivitat no és bo, massa directivitat tampoc, <u>emmarcar ajuda dóna seguretat,</u> i emmarcar no obligatòriament ha de ser amb unes regles molt definides.(1.0.3) * <u>has esdevingut company de joc</u> (1.0.7) * El psicomotricista ha de poder <u>accedir al joc del nen, ha de copsar-lo per poder si convé fer-lo evolucionar.</u> (2.0.9) * si presento una activitat de tipus motriu i llavors ells inventen, <u>anem darrera d'aquest invent.</u> (1.2.4) * Si l'interlocutor és el psicomotricista canvia tot, ho volguem o no <u>els adults som uns referents importants.</u> (1.5.3)
Interpretació	<p>ser un referents per l'infant, emmarcar les normes generals, dialogar i acordar amb els infants les normes, emmarcar i preparar les activitats, regular el desenvolupament de l'activitat, posar límits si convé, donar seguretat, "escoltar", observar, accedir i integrar-se en el joc, fer-lo evolucionar, fer d'antagonista, respondre.</p>
Categoria	<p><i>Funcions del psicomotricista</i></p>

Fragments textuais	<p>* <u>Tant important és que en un moment donat pugui cridar el psicomotricista o en un altre en pugui prescindir i anar a la seva, com el fet que en un altre moment sigui el psicomotricista que vagi al joc i potser l'interrompeixi i es possible que frustri al nen amb aquesta interrupció.</u> (2.0.6)</p> <p>* A vegades el joc el proposarà el psicomotricista a vegades el mateix grup de nens les dues coses són importants. (1.2.1)</p> <p>* A mi m'agrada barrejar, m'agrada tant <u>moltes vegades partir del nen</u>, ... com <u>en un moment donat fer jo una proposta</u> i venen els que volen a seguir-la...(2.2.2)</p> <p>* si presento una activitat de tipus motriu i llavors ells inventen, <u>anem darrera d'aquest invent.</u> (1.2.4)</p> <p>* Un té la pretensió de que deixa fer i té molt respecte per la iniciativa i vol com a projecte <u>que el nen tingui iniciativa.</u> (1.2.1)</p> <p>* Quan tenen poques capacitats i poca iniciativa cal tenir molts recursos per fer-los propostes, <u>propostes molt obertes</u> perquè aflorin i apareguin invents seus. Cal buscar un equilibri. (1.2.3)</p> <p>* La pretensió és que <u>tinguin iniciativa i autonomia en el joc</u> (els nens), que tinguin recursos, que el joc els faci créixer i evolucionar. (1.2.4)</p> <p>* Inicialment <u>puc dir</u> "anem a saltar dalt del matalàs" ... són <u>ells que marquen la continuació de l'activitat</u> i a vegades descobreixen coses que ells mateixos no imaginaven prèviament o no saben ben bé que és i cal estar molt atents per donar-hi sentit. (1.2.5)</p>
Interpretació	<p>buscar l'equilibri d'iniciatives, donar iniciativa a l'infant i respectar-li, fer propostes obertes que donin lloc a la iniciativa de l'infant</p>
Categoria	<p><i>Iniciativa en la participació</i></p>

Annex 4: Categories emergents de les entrevistes a psicomotricistes en actiu.

Fragments textuais	<p>* <u>Hi ha normes i normes. N'hi ha unes que fan referència a una llei externa, unes lleis de la sala...els han d'arribar als infants des de la persona del psicomotricista.</u> (4.1.1)</p> <p>* altres normes sorgeixen a partir de l'acord entre tots, per a que es pugui desenvolupar una activitat... l'acord entre tots és desitjable. (4.1.2)</p> <p>*En el primer tipus, hi ha d'haver una acceptació inicial per part de tots els infants. (4.1.3)</p> <p>* Les normes inicials per "emmarcar" l'activitat les poso jo. Es tracta de tenir cura del cos d'un mateix i del de l'altre i de respectar el joc dels altres. El material que està al "racó" no es pot tocar... (3.1.1)</p> <p>* Altres normes que són flexibles (3.1.2)</p> <p>* Quan hi ha conflictes, aturo el joc per parlar, arribar a un acord, pendre el compromís de no tornar-hi... (3.1.3)</p> <p>*A vegades "baixo la persiana" (posar cara seria) (3.1.4)</p>
Interpretació	<p>Diferència en les característiques de les normes.</p> <p>Necessitat d'establir acords.</p> <p>Necessitat de que els infants acceptin les normes [si no no pot haber-hi joc].</p> <p>El psicomotricista ha d'emmarcar i donar referències clares del que pot ser i el que no pot ser. Posa les normes "inicials".</p> <p>Algunes normes són inamovibles, sobretot les referides a la seguretat física i al respecte als altres.</p> <p>Altres són flexibles i susceptibles de negociació.</p> <p>Ús d'estratègies per facilitar el compliment de les normes.</p>
Categoria	<p><i>característiques i condicions de les normes</i></p>

Fragments textuais	<p>* <u>Ha de fer propostes...que vagin a cavall de les finalitats educatives, per una banda, i que respectin la iniciativa, l'espontaneïtat i els desitjos dels infants, per l'altra.</u> (4.4.1)</p> <p>* Propostes <u>verbals</u>, propostes d'<u>organització</u> de l'<u>espai</u>, propostes de <u>materials</u>, propostes de <u>jocs</u>, d'activitats, recollint i rellançant el que apareix en la sessió. (4.4.2)</p> <p>* <u>Poques vegades faig propostes concretes</u>, quan ho faig acostuma a ser una <u>proposta general per tot el grup que parteix d'alguna iniciativa d'un petit grup</u> "mireu que fan..., podríem fer-ho tots..." (3.4.1)</p> <p>* Per començar <u>els pregunto que voldran fer amb el material què hi ha</u>, a què voldran jugar. (3.4.2)</p> <p>* Aquesta implicació (en el joc), però, no l'ha de portar a jugar com un infant més. Ha de ser una mena de <u>company simbòlic dels jocs dels infants</u>. (4.5.1)</p>
Interpretació	<p>Les propostes han de partir del respecte a la iniciativa dels infants i tenir una finalitat educativa. La participació del psicomotricista ha de ser diversificada i rica i abraçar diferents àmbits.</p> <p>Les propostes han de partir de l'observació del desenvolupament del joc i anar en la línia de la iniciativa dels infants.</p> <p>Les propostes en general han de ser obertes.</p> <p>Cal acompanyar l'infant en el seu joc. el psicomotricista no juga "per ell" sinó per l'infant.</p>
Categoria	<i>Condicions de la participació</i>

Fragments textuais	<p>* És bo que s'impliqui en el joc dels infants.(4.5.1)</p> <p>* Si participo en el joc dels infants és perquè realment m'ho crec, ho faig perquè m'ho crec. (3.5.1)</p>
Interpretació	<p>Creença sobre la importància de la participació en el joc.</p> <p>Creença de que la participació afavoreix el desenvolupament dels infants.</p>
Categoria	<i>Creences dels psicomotricistes</i>

Fragments textuais	<p>* Ens <u>interessa formar persones creatives</u>. (4.2.1)</p> <p>* En realitat, <u>potenciar i afavorir la iniciativa dels infants hauria de ser el mateix, o anar en el mateix sentit de la finalitat educativa</u>. (4.2.3)</p> <p>* (les propostes del psicomotricista) han de recollir i rellançar el que apareix en la sessió. (4.4.2)</p> <p>* <u>Sostenint i participant</u> en el joc dels infants i <u>entenent</u> el sentit del joc, es potencia i reforça la seva maduració psicològica. (4.5.2)</p> <p>* És bàsic que l'adult jugui amb ells els <u>aporta reconeixement afectiu i respecte</u>. (3.5.2)</p> <p>* La participació en el joc <u>permet contemplar i respectar</u> l'infant, em permet <u>relacionar-me de veritat</u>. (3.9.1)</p> <p>* La relació a partir del joc <u>permet als infants desinhibir-se, mostrar-se, créixer en companyia</u>. (3.9.2)</p> <p>* <u>Des de "dins"</u>, amb la seva implicació i <u>en un ambient de joc</u>, pot <u>respondre a les necessitats dels infants</u>, a les seves <u>demandes</u>, per <u>afavorir aquest procés cap a la relació i la comunicació</u>. (4.9.2)</p>
---------------------------	---

Interpretació	<p>La participació ha de promoure la creativitat. Potenciar i afavorir la iniciativa dels infants per afavorir el seu desenvolupament. Recollir les produccions dels infants i enriquir-les. Cal contenir el joc de l'infant. Cal entendre'l per poder-li donar sentit i fer-lo evolucionar. La participació pretén afavorir la maduració psicològica de l'infant. La participació ha de donar seguretat als infants i oferir-los un reconeixement afectiu. Reconèixer i respectar l'infant. Promoure una relació autèntica. Afavorir el desenvolupament i creixement dels infants. Respondre les demandes i necessitats dels infants.</p>
Categoria	<p><i>Finalitat de la participació.</i></p>

Fragments textuais	<ul style="list-style-type: none"> * Aquestes normes els <u>han d'arribar als infants des de la persona del psicomotricista</u>. (4.1.1) * Quan hi ha conflictes, <u>aturo el joc per parlar, arribar a un acord</u>, pendre el compromís de no tornar-hi... (3.1.3) * No solsament les ha de respectar, sino que <u>les ha de potenciar i estimular</u>. La iniciativa i l'espontaneïtat és font de creació, i ens <u>interessa formar persones creatives</u>. (4.2.1) * Aquestes activitats i iniciatives <u>han d'estar contingudes dins la finalitat educativa del psicomotricista</u>. I aquesta <u>finalitat ha de contemplar les capacitats reals dels infants i situar-se sempre una mica més enllà</u>. (4.2.2) * Encara que repeteixen algun joc <u>no ho modifico fins que no capto el què passa i com ho puc fer evolucionar</u>. (3.2.1) * <u>Em fixo molt en el que està passant</u> i fins que no veig com puc ajudar l'infant a sortir de la situació no ho intento. (3.2.2) * El psicomotricista <u>organitza inicialment l'espai, segons les seves finalitats educatives</u>. (4.3.1) * <u>Un cop iniciada la sessió</u>, el psicomotricista <u>s'ajusta a les demandes dels infants</u>. (4.3.2) * Penso que en el camp de l'educació, <u>una de les intervencions principals del psicomotricista és precisament l'organització de l'espai</u>.(4.3.3) * En la tria de material el mateix que en relació a l'espai.(4.3.4) * De material en tenim poquíssim, inicialment el preparo jo. (3.3.2) * (les propostes del psicomotricista) han de recollir i relançar el que apareix en la sessió. (4.4.2) * <u>Sostenint i participant</u> en el joc dels infants i <u>entenent</u> el sentit del joc, es potencia i reforça la seva maduració psicològica. (4.5.2). * <u>És bàsic que l'adult jugui amb ells</u> els aporta reconeixement afectiu i respecte. (3.5.2) * La principal repercussió (del llenguatge) és la de fer l... <u>que els infants es sentin reconeguts</u>. També, <u>que es sentin sostinguts i acompanyats</u> en el seu procés. (4.6.2) * El psicomotricista és un adult que no fiscalitza, que acompanya. (3.9.3)
Interpretació	<p>El psicomotricista ha d'emmarcar la sessió.</p> <p>Ha de promoure el diàleg i l'acord entre infants davant dels conflictes.</p> <p>Ha de potenciar les iniciatives dels infants.</p> <p>La seva participació ha de tenir una intencionalitat educativa en funció de les capacitats dels infants.</p> <p>Fer evolucionar les situacions de joc i actuacions dels infants a partir de l'observació i la comprensió del què passa.</p> <p>Cal observar el què passa per entendre-ho.</p> <p>Organitzar inicialment l'espai i el material segons el coneixement del grup, el seu moment i evolució</p> <p>Ajustar-se a les necessitats i demandes dels infants durant la sessió.</p> <p>El psicomotricista ha de contenir el joc de l'infant i entendre'l per poder-li donar sentit i fer-lo evolucionar.</p> <p>ha de reconèixer, valora i sostenir el joc dels infants.</p> <p>Acompanya l'infant en el seu desenvolupament.</p> <p>Promoure l'accés al pensament. de l'acte al pensament.</p>
Categoria	<p><i>Funcions del psicomotricista</i></p>

Fragments	<ul style="list-style-type: none"> * No solsament les ha de respectar, sino que <u>les ha de potenciar i estimular</u>. (4.2.1) * Procuo <u>respectar al màxim la iniciativa dels infants</u>... (3.2.1) * Unes propostes que <u>vagin a cavall de les finalitats educatives</u>, per una banda, <u>i que respectin la iniciativa, l'espontaneïtat i els desitjos dels infants</u>, per l'altra. (4.4.1)
Interpretació	<p>El psicomotricista ha de potenciar la iniciativa dels infants.</p> <p>Importància de la creativitat.</p> <p>No s'ha de dissociar la iniciativa dels infants de la finalitat educativa del psicomotricista.</p> <p>Prioritzar la iniciativa dels infants.</p> <p>La iniciativa de l'adult es supedita al desenvolupament de les acitivtats i jocs de la mainada.</p> <p>Observar.</p>
Categoria	<i>Iniciativa de participació.</i>

Fragments textuais	<ul style="list-style-type: none"> * El llenguatge ha de ser present i net, molt sovint <u>amb un gest n'hi ha prou</u>, no cal redundar amb el llenguatge verbal. (3.7.1) * <u>Un gest "arriba" molt més</u>, a vegades, que les paraules que quan es repeteixen perden contingut. (3.7.2) * El llenguatge no verbal <u>ofereix la possibilitat de comunicar de forma ràpida, immediata, amb implicació</u>. (3.7.3) * Per tant, <u>el llenguatge no verbal</u> (gest, mirada, moviments, to...) <u>ha d'acompanyar al llenguatge verbal</u>. (4.7.1) * En la segona part de la sessió, el llenguatge <u>s'ha de situar a un nivell més de representació; més separat de les emocions</u>. (4.7.2) * <u>El llenguatge no verbal arriba als infants més profundament</u>. És el llenguatge amb el qual es senten <u>més propers</u>. És el llenguatge on <u>la globalitat hi té més cabuda</u>. (4.7.3) * Sol ser el llenguatge a través del qual <u>els infants es senten més reconeguts</u>. (4.7.4)
Interpretació	<p>Comunicació immediata.</p> <p>És més profund, més proper.</p> <p>Ofereix un reconeixement als infants.</p> <p>El llenguatge no verbal és un "embolcall emocional" de les actuacions dels infants.</p> <p>[En el llenguatge verbal no és imprescindible la presència de la mirada, pot ser més distant.</p> <p>El llenguatge no verbal inclou generalment la mirada, és més proper que el verbal]</p>
Categoria	<i>Ús i modulació del llenguatge no verbal</i>

Fragments textuais	<ul style="list-style-type: none"> * el llenguatge verbal ha de ser un llenguatge que <u>descrigui les produccions dels infants</u>, que <u>faci propostes</u> i que <u>acompanyi les seves emocions</u> (4.6.1) * La principal repercusió crec que és la de fer la <u>funció de mirall</u>, <u>que els infants es sentin reconeguts</u>. També, <u>que es sentin sostinguts i acompanyats</u> en el seu procés. (4.6.2) * <u>No ha de ser un llenguatge interpretatiu ni sancionador</u>. (4.6.3) * Crec que utilitzo més del compte el llenguatge verbal, m'he de frenar però em costa molt, parlo molt. (3.6.1) * Això "<u>pren espai</u>" als infants, "<u>ompló</u>" massa l'<u>espai</u> amb la meua paraula quan potser amb un gest n'hi hauria prou. (3.6.2) * Produeix una contaminació acústica innecessària, pren temps, els engresco massa. (3.6.3) * Quan les paraules es repeteixen massa <u>perden contingut</u>. (3.6.4) * El <u>gest, la mirada, la proximitat, el to...</u> És el que <u>més arriba als infants</u> .. són les formes que cal modular més. (4.8.1)
Interpretació	<p>El llenguatge ha de "posar paraules" a les accions i emocions dels infants. És un mitjà de reconeixement i valoració dels infants. Ha de reforçar i valorar les actuacions dels infants. No s'ha d'abusar del llenguatge verbal, pot envahir l'espai de l'infant. l'abús del llenguatge verbal li fa perdre contingut. Permet prendre distància de les emocions i accedir a la representació.</p>
Categoria	<p><i>Ús i modulació del llenguatge verbal</i></p>

Annex 5: Observació descriptiva

Data: 24 d'octubre de 2002

Hora: 10-11

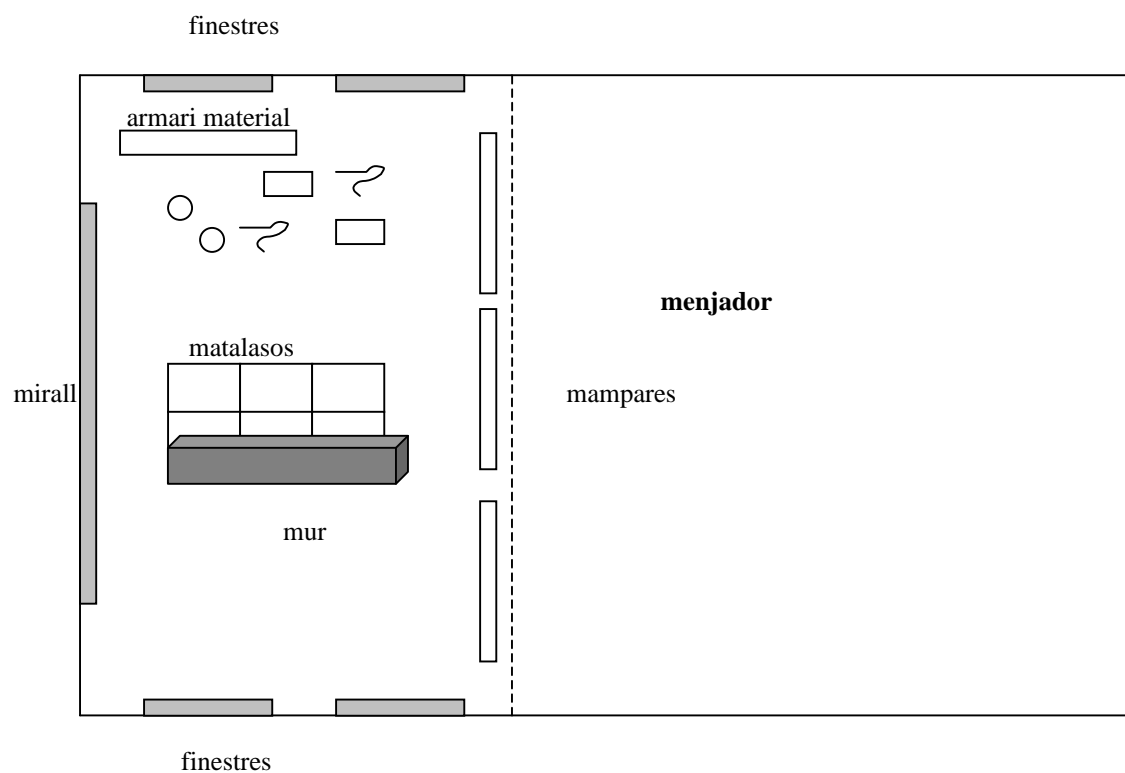
Grup: 25 nens i nenes de pàrvuls de 5 anys

Persones presents: Els nens i nenes del grup, la mestra, la psicomotricista i jo mateixa.

Material disponible: matalassos, pilotes grans de diferents colors, la tela blava llarga, blocs tous, caixes de plàstic i cordes.

Organització inicial de l'espai: sis matalassos que entapisen el centre de la sala; en un dels límits marcats pels matalassos, el mur construït amb blocs tous. Entre el mur i la paret on es col·loquen els infants abans de començar no hi ha cap objecte i a l'espai que queda lliure a l'altre banda dels matalassos hi ha les pilotes, les cordes i alguns blocs més.

Registre de l'observació: escrit.

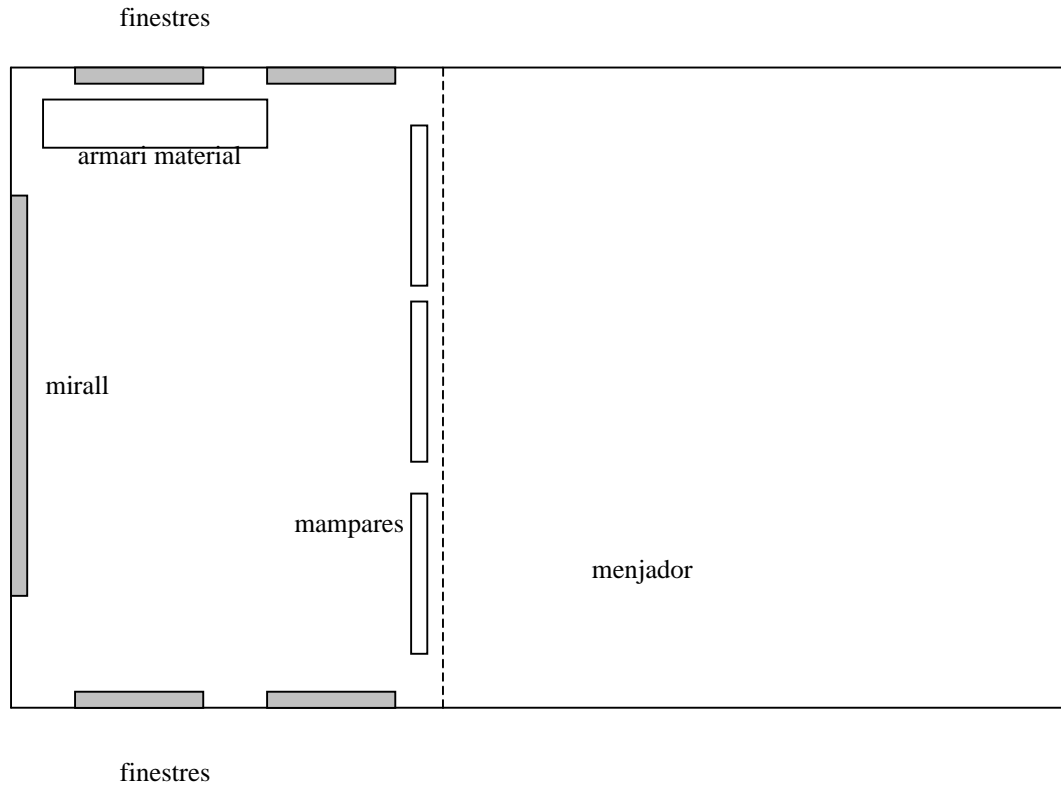

La primera columna correspon a la descripció de les diferents seqüències de la sessió, la segona columna a la interpretació.

<i>Descripció de la sessió</i>	Interpretació de les actuacions de la psicomotricista
Quan el grup arriba a la sala, ja està preparada i el material distribuït.	<ul style="list-style-type: none"> • Organitza l'espai • Organitza el material.
Per començar els nens, les nenes, la mestra, la psicomotricista (P) i jo mateixa seiem a terra en rotllana. P. els explica que com que no sé els seus noms ni ells el meu farem una ronda per presentar-nos, d'aquesta manera cada un anem dient el nostre nom i un cop acabada la volta el grup continua a la rotllana i jo vaig a seure a un racó de la sala.	
<p>P. comença preguntant a cada un a que voldran jugar "A què voldreu jugar avui amb les coses que hi ha?, recordeu que el material que queda al recó no l'hem de tocar". "Podem jugar molt i a tot però no podem fer-nos mal ni fer-ne als altres." Els que volen ho van dient: <i>a tigres, a lleons, a això, a pares i mares, a muntanyes, a karate..</i> "No vols dir-ho?, no passa res."</p> <p>A continuació es colliquen en parella fent la barqueta tot cantant una cançó.</p> <p>"Fem la barqueta, busquem una parella i escalfem el cos"</p> <p>La última parella que anomena està formada pel Víctor i el Damià. El Damià cau i es fa mal, el consola i explica al grup que M. va a posar-li aigua i que l'esperaran per continuar.</p> <p>Tots estan amb una mà a la paret esperant per començar. Quan torna en Damià continua la sessió</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Escolta les propostes dels infants. • Emmarca la sessió. • Senyala normes generals. • Respecta els infants. • Proposa una activitat inicial. • Promou el respecte entre els infants.
<p>Continua el ritual d'entrada, ara tots els nens i nenes estan drets amb una mà tocant la paret, preparats per apretar a córrer i enderrocar la construcció de material tou situada al mig de la sala quan sentin la <i>paraula màgica</i>. La mestra (M.) i P. estan situades darrera la construcció.</p> <p>"Quina era la paraula màgica?" <i>A la una fas un pas, a les dues...</i> (apreten a córrer)</p> <p>"Tornem-hi"</p> <p><i>A la una fas un pas, a les dues dues passes i a a les tres...!</i></p> <p>Apreten a córrer i desmunten la construcció de material tou i alguns juguen un moment amb P. a fer-se pessigolles i rodolar amb ella sobre els matalassos i els blocs tous.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Promou l'espera i el respecte a les normes. • Promou les emocions.
<p>Els nens i nenes comencen a jugar formant grups, triant objectes, organitzant l'espai... P. observa les diferents activitats i situacions i fent especial atenció a aquells infants que estan sols. Posa una capa a en Víctor que li ha demanat, va veure en Roger i li diu alguna cosa i a continuació lliga una corda a una peça toba convidant-lo a arrossegar un company.</p> <p>Va a veure una nena que està sola.</p> <p>S'apropa a unes altres dues que estan assegudes en un banc mirant el joc desde fora: "Estas cansada Anna? em vols ajudar a empaitar la Mercè, l'empaitem les tres va?"</p> <p>Les nenes deixen el racó i juguen plegades amb la mestra a empaitar la companya.</p> <p>Quan la P. deixa la situació, elles continuen jugant.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Observa el joc dels infants. • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat. • Proposa no imposa. • Comparteix el lloc i el joc amb els infants.
El Marcel s'ha fet una poltrona que comparteix amb un altre, la deixa per córrer per tota la sala amb la tela llarga sense mirar prim per on passa, P. intervé dient-li "Aquesta tela la guardo, no sabem encara jugar amb aquesta roba" (va a desar-la)	<ul style="list-style-type: none"> • Posa límits. • Argumenta les seves decisions.

<p>Passeja en Fernando, que veu sol, lligant una corda a la peça toba i arrossegant-lo. Quan el deixa el Damià, que s'ho mirava continua el joc, però de seguida el deixa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat.
<p>La sala bull d'activitat, joc, iniciatives, propostes, experiències... en un moment donat P. l'atura per tal que cada petit grup o nen pugui explicar als altres el que està fent: "Un, dos, tres, stop, parem, anem a mirar què està passant" "Va seguim" i el joc continua...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reconeix i valora el joc dels infants. • Promou les capacitats de respecte i sensibilitat entre ells.
<p>P. arrossega un grup de tres infants dins una tela, el Fernando s'ha col·locat davant, al cap d'una mica els deixa: "Adéu..." . Ara el Fernando intenta arrossegar ell el tren però no pot i abandona, marxa i juga sol fent rodolar un pneumàtic per tota la sala. P. torna a arrossegar els mateix grup dins la tela i van visitant els espais de joc dels diferents grups. En Marcel vol ajudar a tibar la roba, ho fa uns segons i ho deixa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Intervé i participa d'acord amb el que ha observat. • Senyala el final de la seva participació. • Reconeix i valora el joc dels infants. • Comparteix el lloc i el joc amb els infants.
<p>Falta poc per acabar l'estona de joc dinàmic, P. avisa els infants: "Dos minuts i acabem", "Recollim, recollim"</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organitza el temps. • Anticipa als infants el final del joc.

Annex 6: Plànol de la Sala de Psicomotricitat

Annex 7: Observacions focalitzades

Els següents annexos corresponen a cada una de les tres sessions focalitzades realitzades. En primer lloc ofereixen una informació global de la sessió, organització de l'espai, propostes, desenvolupament de l'activitat... i a continuació l'observació acurada de cada un dels infants observats presentada en petits fragments numerats per facilitar-ne l'anàlisi. Els fragments tramats corresponen als moments en que hi ha alguna actuació de la psicomotricitat especialment dirigida a l'infant observat.

Annex 7.1: 1ª Observació: focalitzada

Data: 5 de desembre de 2002	Hora: 10-11
Grup: 25 nens i nenes de pàrvuls de 5 anys.	
Persones presents: Els nens i nenes del grup, la mestra, la psicomotricista i jo mateixa.	
Material disponible: matalassos, pilotes grans de diferents colors, la tela blava llarga, la tela-tub, blocs tous, caixes de plàstic i cordes.	
Organització inicial de l'espai: com a la primera observació: sis matalassos entapissant el centre de la sala; amb el mur de blocs tous. Entre el mur i la paret on es col·loquen els infants abans de començar no hi ha cap objecte i a l'espai que queda lliure a l'altre banda dels matalassos hi ha les pilotes, les cordes, alguns blocs més i les teles.	
Registre de l'observació: escrit i enregistrament amb vídeo	

Aquesta observació es focalitza en les actuacions dels nens triats per fer-ne el seguiment, i les actuacions paral·leles de la psicomotricista.

La sessió comença amb el ritual d'entrada que ja coneixem, els nens i nenes ja arriben descalços a la sala de psicomotricitat, seuen en rotllana i la psicomotricista pregunta a cada un a què voldran jugar, després en parella canten la cançó de *la barqueta* i finalment seguint les *paraules màgiques* es preparen per enderrocar el mur de blocs tous situat al mig de la sala, i ... comença el joc. Aproximadament a la meitat de la sessió, un grup de nenes li demanen per jugar a "monstres" que, segons em comenta al final la psicomotricista es tracta d'un joc que demanen sovint i que ja han fet altres dies.

A mesura que avança l'activitat, ha anat canviant l'organització inicial de l'espai que avui

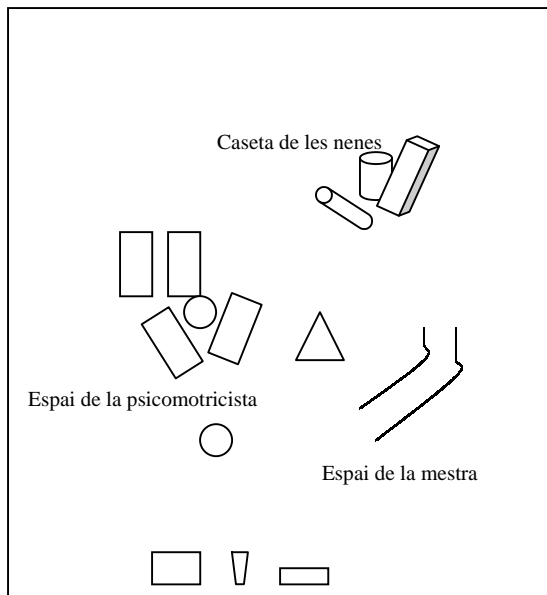
ha quedat distribuït en tres subespais perfectament definits al voltant dels quals s'ha desenvolupat el joc, en un primer moment difenciem:

- L'espai de la psicomotricista que ha estat jugant amb un conjunt d'infants que no paraven d'anar a jugar amb ella, la pilota gran i els matalassos.
- L'espai de la mestra que jugant amb la tela-tub llarga també s'ha vist envoltada de nens nenes amb ganes de passar pel túnel.
- L'espai de la caseta format per un conjunt de blocs tous i peces diverses amb les que un grup de nenes han construït una caseta on jugaven.

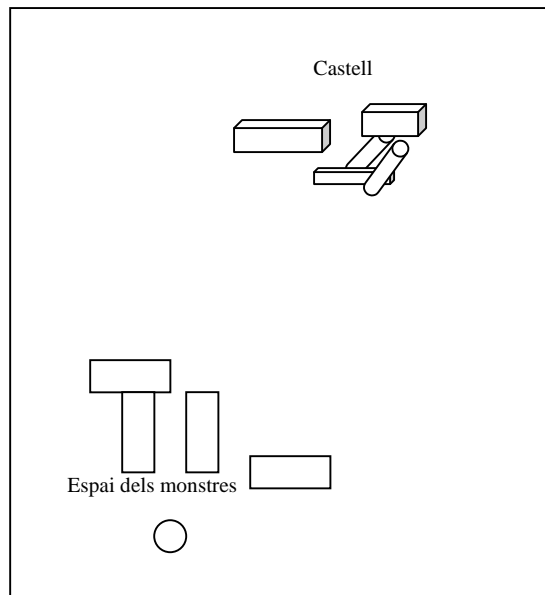
En un segon moment:

- L'espai dels monstres al voltant de la psicomotricista i la pilota gran.
- El castell, una construcció de blocs tous on s'amagaven el grup d'infants que havien de protegir-se dels monstres.

1er moment

2^{on} moment

Actuacions d'en Damià i la psicomotricista. 1ª observació

Actuacions d'en Damià	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. (00:03:02) Mira com canten els companys assegut al banc sense compartir l'espai ni participar activament.</p> <p><i>S'autoexclou.</i></p>	<p>Agenollada amb el grup, canta amb ells i va indicant qui és el capità i el mariner. Va mirant els infants.</p> <p><i>Ajusta la postura.</i> <i>Utilitza la mirada.</i></p>
<p>2. (00:28:22) Agafa un bloc triangular tou, surt de l'espai de la psicomotricista i juga a engronxar-s'hi.</p> <p><i>Juga sol</i></p>	<p>Al enderrocar el mur de blocs la tiren als matalassos i fa un joc cos a cos amb un grup d'infants, els deixa fer, fa pessigolles a uns, n'escolta d'altres, en tira d'altres als matalassos...</p> <p><i>Accepta les aproximacions dels infants o el rol que li atorguen.</i> <i>Ajusta el contingut de la participació a les demandes.</i></p>
<p>3. (00:42: 12) S'aproxima a l'espai de la psicomotricista i des del límit mira una nena que agafa el bloc que tenia ell fa un moment, no li diu res.</p> <p>Mira què està passant a l'espai de la psicomotricista</p> <p><i>Curiositat pel joc dels altres.</i> <i>Observació del joc dels altres.</i></p>	<p>Un nen li demana per enfilar-se a la pilota i ella agenollada l'aguanta.</p> <p><i>Relació d'ajuda material.</i></p>
<p>4.(00:53:00) Quan la psicomotricista deixa la pilota, ell es llença sobtadament al seu damunt i dels nens que hi són i s'hi queda uns segons.</p> <p><i>Aproximació brusca i impulsiva.</i> <i>Participació en el joc. Imposa la seva presència.</i></p>	<p>Torna a fer un joc cos a cos amb un grup de nens, s'aixeca un moment per "llençar" un nen al matalàs, sembla que es prepara per sortir d'aquest espai. Un nen li dona la pilota i ella torna a l'espai dels matalassos. Parla amb en Ramon i mira en Damià que una mica apartat està empenyent un nen.</p> <p><i>Manté una relació tònica. Prioritza la iniciativa dels nens. Respon les demandes. Observa el joc.</i></p>
<p>5. (01:00:14) Aconsegueix fer-se amb la pilota i d'un cop de peu la treu de l'espai de joc.</p> <p><i>Interfereix en el joc dels altres.</i></p>	<p>No ho veu.</p>
<p>6. (01:14:21) es situa davant de la psicomotricista agenollat i fa un posat i gestos amenaçadors com d'animal i ho deixa córrer.</p> <p><i>Busca la relació.</i></p>	<p>S'està aixecant del matalàs amb un nen a coll i juga a llençar-lo sobre el matalàs.</p>
<p>7. Fa una mena de lluita amb un nen, el deixa i mira a la psicomotricista i als companys. Torna a jugar amb el company amb el que estava fa un moment.</p> <p><i>Joc corporal, descàrrega impulsiva.</i> <i>Relació tònica.</i> <i>Busca la relació.</i></p>	<p><i>Ofereix moments de relació exclusiva.</i></p>
<p>8. (01:38:14) Deixa l'espai de la psicomotricista i s'acosta un moment a l'espai d'un grup de nenes que estan fent-se una caseta.</p> <p><i>Curiositat pel joc dels altres, aproximació indesisa.</i> <i>Busca la relació.</i></p>	<p>Agafa la pilota gran i comença a jugar-hi amb una colla d'infants. Mira els nens que s'hi enfilen tot aguantant-la.</p>
<p>9. (01:53:03) Es baralla un moment per una tela blava amb un company.</p> <p><i>Rivalització, lluita per un objectes.</i> <i>Relació agressiva.</i></p>	<p><i>Proposa però no imposa.</i> <i>Utilitza la mirada.</i> <i>Estableix relacions d'ajuda material.</i></p>
<p>10. Volta amunt i avall per la sala mirant el jocs dels diferents grups.</p> <p><i>Busca la relació.</i></p>	<p>Continua amb el mateix joc.</p>

<p>11. (02:06:03) S'acosta a la mestra que està jugant amb la tela-tub amb un grup de nenes i nens, s'ho mira una bona estona i finalment es decideix a passar-hi ell també.</p>	
<p><i>Interès pel joc dels companys, participació a través dels altres. Aproximació indesisa. Joc paral.lel. Busca la relació.</i></p>	
<p>12. (02:29:04) Torna a a l'espai de la psicomotricista i la pilota gran i juguen un moment cos a cos. La psicomotricista "l'atrapa", l'agafa a coll, ell fa gestos de mossegar-la, juguen imitant els gestos amenaçants d'un animal. Finalment la psicomotricista el col·loca sobre la pilota gran i el balanceja un moment.</p>	<p>Agenollada respon a en Damià que se li acosta gatejant i ensenyant-li les "urpes", es deixa "atacar" per ell que la tira a l matalàs, juguen com si fosin animals. Coloca en Damià sobre la pilota però ell baixa de seguida i marxa.</p>
<p><i>Aproximació impulsiva. Relació tònica. Busca directament la relació.</i></p>	<p><i>Ajust tònic postural Accepta les aproximacions dels infants o el rol que li atorguen. Proposa però no imposa.</i></p>
<p>13. Salta de la pilota i abandona l'espai de la psicomotricista</p>	<p>En la distància la psicomotricista li fa el gest amenaçant de l'animal amb un to lúdic, mirant-lo, i a continuació segueix amb els nens que fan cua per enfilar-se a la pilota.</p>
<p><i>Abandona sobtadament la relació. Rebutja la proposta.</i></p>	<p><i>Utilitza gestos. Respecta la distància que marca l'infant.</i></p>
<p>14. (03:10:00) Fa una petita volta per la sala a quatre grapes i torna a l'espai dels matalassos, ara s'acosta directament a la psicomotricista i la tiba i agafant-li el braç, juga a "atacar-la", pren un lloc central davant seu apartant un nen que hi ha.</p>	<p>Canvia de postura i to per aguantar la pilota. Mira els nens que s'hi enfilen, mira en Damià que està situat a uns 2 m espectant. Agenollada a terra, mira un grup de canalla que té a l'altre costat, a una nena que per darrera ve a ensenyar-li les urpes... Mira de donar resposta a en Damià que la reclama però la mestra. Demana fer un STOP</p>
<p><i>Busca el seu lloc. Aproximació directa. Imposició de la presència. Busca directament la relació.</i></p>	<p><i>Ajust tònic postural. Utilitza la mirada. Respon les demandes dels infants.</i></p>
<p>15. (03:49:20) Volta per la sala. Caminant de puntetes, s'acosta a l'espai dels matalassos per darrera de la psicomotricista i agafa un cilindre tou blau. Juga sol a lligar una corda al cilindre, ho deixa de seguida. Queda sol assegut a terra donant un cop d'ull al seu voltant.</p>	<p>Dreta, voltada de canalla que li demanen per jugar a "monstres" i d'altres que volen enfilar-se a la pilota: "Mireu farem un salt i prepararem el castell, d'acord?". Primer dreta i després agenollada aguanta encara la pilota perquè puguin saltar els que encara ho vulguin.</p>
<p><i>Joc solitari. Cerca de la relació mirant aquí i allà.</i></p>	<p><i>Ajust tònic postural. Observa i escolta abans de participar. Senyala l'inici i el final dels diferents moments. Té en compte el temps dels infants.</i></p>

<p>16. (04:43:08) Es desplaça gatejant i s'acosta a la psicomotricista aixeca el dit indicant que vol una capa però es manté a uns 2 m. del grup. Els companys li van passant al davant sense que s'immuti.</p>	<p>Tot aguantant la pilota parla amb la mestra que se li ha acostat per comentar alguna cosa de cara al joc dels monstres. Comença a ajudar els nens i nenes que volen posar-se una capa per fer de monstres: "Quan s'acabin les robes, s'han acabat els monstres eh?"</p>
<p><i>Aproximació i demanda indirecta i poc decidida. Segueix la proposta sense convició</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda material.</i></p>
<p>17. (05:14:10) Segueix a prop del grup i es coloca darrera la mestra fent gestos d'esgarapar-se la cara. Continua al mateix espai però sense demanar directament que n'hi posin una.</p>	<p>Va lligant capes tot mantenint una mirada perifèrica i responen preguntes i comentaris que li venen a fer uns i altres. Quan els parla els mira però no ho fa tant quan els lliga la capa i al acabar de fer-ho.</p>
<p><i>Aproximació i demanda indirecta i poc decidida. Joc d'autoagressió.</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda material. Manté una mirada perifèrica. Observa i escolta abans de participar.</i></p>
<p>18. (06:18:21) Al mig de la sala dret, mirant al seu voltant sol.</p>	<p>Ajuda un grup de nens i nenes a desembolicar una corda que tenen entortolligada amb robes.</p>
<p><i>Cerca de la relació mirant aquí i allà.</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda material.</i></p>
<p>19. (06:35:19) Riu veien un nen que passa pel seu costat jugant amb la pilota mitjana de color groc i el segueix un moment. Juguen a lluita cos a cos els dos un moment a terra.</p>	<p>Pregunta a la mestra: "Marta tú què vols fer?", es posa d'acord amb la mestra per decidir quin rol jugarà cada una per començar.</p>
<p><i>Relació tònica, descàrrega de tensions. Aproximació i participació actives.</i></p>	<p><i>Ofereix pautes de cara al desenvolupament de l'activitat.</i></p>
<p>20. (06:57:00) Finalment s'ha quedat sense capa per fer de "monstre" i va a jugar al "castell".</p>	<p>Participa en els últims preparatius que es fan a l'espai dels monstres abans d'iniciar la "cacera" i pregunta: "A veure, et sembla que al castell ja estan preparats?" Amb un mocador al cap va cap al castell a "atrapar" mainada, va de dret a en Damià, l'agafa a coll per dur-lo a l'espai dels monstres, durant el trajecte el va mirant.</p>
<p><i>Renúncia i acceptació passiva de la situació.</i></p>	<p><i>Ofereix pautes de cara al desenvolupament de l'activitat. Collabora en l'organització de l'espai. Té en compte el temps dels infants.</i></p>
<p>21. (07:07:20) La psicomotricista "l'atrapa" i el porta a l'espai dels monstres, ell riu però va sacsejant les cames amb certa tensió. Un cop al nou espai agafa el cilindre blau tou i hi juga.</p>	<p>Deixa en Damià al matalàs i s'aixeca, escolta un seguit d'infants que venen a dir-li coses, atrapa un nen. Es disposa a atrapar un nen que la crida provocant-la i també l'agafa a coll. S'agenolla per consolar un nen que plora tot abraçant-lo per la cintura, atrapa encara una nena que quedava fora del joc.</p>
<p><i>Acceptació de la proposta.</i></p>	<p><i>Observa i escolta abans de participar. Ofereix moments de relació exclusiva. Estableix relacions d'ajuda psicològica.</i></p>
<p>22. (08:18:07) Es baralla amb un nen empenyent-lo i el deixa.</p>	<p>Fan canvi de rols. Dreta orienta els nens que ho necessiten dient-los o preguntant-los quin rol els correspon jugar ara.</p>
<p><i>Disputa i baralla.</i></p>	<p><i>Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen. Facilita la participació de tots. Pregunta.</i></p>
<p>23. (08:30:04) el Damià aixeca el dit des de darrera la mestra senyalant que en vol, ella no el veu i</p>	<p>S'aixeca i comença a organitzar el canvi de rols. Va mirant si els grups s'organitzen, dóna un cop de</p>

marxa. <i>Aproximació indirecta i poc decidida.</i>	mà a qui li demana. <i>Ofereix pautes de cara al desenvolupament de l'activitat. Col.labora en l'organització de l'espai. Observa i escolta abans de participar. Respon les demandes.</i>
24. (08:39:19) una nena li ofereix una tela i ell la rebutja, surt corrents a buscar la capa blava gran que duïa en Martí i que li ofereix. <i>Refus de la relació. Acceptació de la relació.</i>	Segueix ajudant els infants que es preparen per fer de monstres. <i>Estableix relació d'ajuda.</i>
25. (08:47:04) tot tapat amb la tela s'acosta a l'espai dels monstres. <i>Aproximació indirecta.</i>	Està dreta ajudant a posar capes, quan se li acosta en Damià l'ajuda. <i>Estableix relació d'ajuda.</i>
26. (09:02:22) A l'altra cap de la tela hi ha una nena, el Damià se li acosta i li vol prendre però la nena es resisteix i ell abandona, es queda sense capa. <i>Interfereix el joc dels altres.</i>	S'ajup per parlar amb en Martí i un altre nen que tenen un conflicte. <i>Ajust tònic postural. Promou el diàleg i l'acord entre els infants davant dels conflictes.</i>
27. (09:12:08) camina de puntetes per la sala, troba una tela a terra i agafant-la va directament a la psicomotricista perquè li posi. <i>Aproximació directa i decidida.</i>	Ajuda en Damià que se li ha acostat, a posar-se la capa, no el mira a l'acabar de fer-ho. <i>Estableix relacions d'ajuda material.</i>
28. (09:30:16) Amb la capa posada se'n va a l'espai dels monstres, agafa la pilota mitjana groga però la deixa de seguida per apropar-se a la mestra que els crida per preparar la "cacera", es queda un moment mirant una nena que colpeja amb una pica la pilota que ell acaba de deixar. Torna a prop de la mestra i escolta amb atenció. <i>Participació activa.</i>	"Va anem a preparar el castell". Agafa un bloc tou i va cap al nòpu espai. S'amaga al castell amb tots els seus "habitants" per protegir-se dels monstres. Està agenollada i quan arriben els monstres ensenya les dents a una nena-monstre que se li acosta, riuen, li fa pessigolles... <i>Posa paraules a l'acció. Col.labora en l'organització de l'activitat. Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen. Utilitza gestos i expressions fàcils.</i>
29. (10:47:08) Comença la cacera i ell atrapa una nena que li posa resistència i la deixa anar de seguida, torna a empaitar-la un moment i novament hi renuncia. <i>Cerca i renúncia de la relació. Aproximació indirecta.</i>	Continua agenollada dins el castell defensant-se dels diferents monstres que se li acosten amenaçants. <i>Ajust tònic postural. Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.</i>
30. (11:18:04) Se'n va a atrapar a la psicomotricista i la condueix a l'espai dels monstres. <i>Aproximació directa. Relació lúdica.</i>	Es deixa atrapar pel Damià que la condueix a l'espai dels monstres i la tira sobre els matalassos. Ella es col·loca darrera en Damià de manera que sembla que sigui ella qui ha atrapat al nen i no a l'inrevés. <i>Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen. Manca cert ajust postural.</i>
31. (11:40:21) Torna corrent al castell a atrapar un nen, ara insisteix malgrat la resistència del company, finalment hi renuncia, agafa i deixa de seguida el cilindre blau. <i>Aproximació directa i participació activa, renúncia.</i>	S'aixeca un moment per ajudar en Damià i en Ramon que tenen un conflicte, va mirant i escoltant ara l'un, ara l'altre, després torna a l'espai on els monstres deixen els presoners atrapats. <i>Promou el diàleg i l'acord entre els infants davant</i>

	<p><i>els conflictes.</i> <i>Observa i escolta abans de participar.</i> <i>Té en compte la seva situació en l'espai.</i></p>
<p>32. (12:09:23) S'afanya a atrapar en Ramon que d'una batzegada el tira a terra, ell s'hi torna i es barallen, s'hi acosta la psicomotricista per ajudar a resoldre el conflicte, finalment agafa en Ramon que s'ho deixa fer i el porta a l'espai dels monstres.</p>	<p>Quan veu el conflicte s'hi acosta per parlar amb els afectats.</p>
<p><i>Participació activa</i> <i>Disputa i baralla.</i></p>	<p><i>Mediació en els conflictes.</i></p>
<p>33. Atrapa encara un darrer company i el condueix a l'espai dels monstres.</p>	
<p><i>Participació activa</i></p>	

Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 1ª observació

Actuacions d'en Ramon	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1 (00:10:07) fent la barqueta inicialment no es miren amb el company, després ell tiba fort fins desequilibrar-lo.</p> <p><i>Descàrrega de tensions en el company.</i> <i>Actúa bruscament.</i></p>	<p>Agenollada amb el grup, canta amb ells i va indicant qui és el capità i el mariner.</p> <p><i>Ajusta la postura.</i> <i>Utilitza la mirada.</i></p>
<p>2 (00:22:10) va de dret a l'espai de la psicomotricista on comparteix amb altres nens un joc cos a cos amb ella.</p> <p><i>Aproximació directa.</i> <i>Relació tònica.</i></p>	<p>Agenollada a terra als matalassosjoc cos a cos amb una colla de nes i nenes, els hi fa pessigolles, riu...</p> <p><i>Accepta les aproximacions dels infants o el rol que li atorguen.</i> <i>Ajusta el contingut de la participació a les demandes.</i></p>
<p>3. (00:38:16) volta els matalassos per anar per darrera la psicomotricista i juntament amb una altra nena se li tiren a sobre per l'esquena.</p> <p><i>Cerca de la relació.</i> <i>Aproximació indirecta i impulsiva.</i> <i>Relació tònica.</i></p>	<p>Agafa la pilota gran, perquè li demana en Damià, i juga amb la mainada, va jugant amb tots els que se li acosten per davant, per darrera, pels costats...els hi diu coses a cadaun, se'ls mira, els "llença" al matalàs suaument.</p> <p><i>Respon les demandes.</i> <i>Ajusta la participació a les demandes i necessitats dels infants.</i></p>
<p>4. (00:53:06) segueix a l'espai de la psicomotricista, ara comparteix el joc de la psicomotricista i la pilota gran amb altres companys, volta el grup per col·locar-se davant de la psicomotricista, l'empeny endarrera i se li arrapa fort, ella l'abraça per la cintura, l'agafa a coll i el llença suaument al matalàs i li fa pessigolles, el Ramon riu.</p> <p><i>Aproximació directa i impulsiva.</i> <i>Relació tònica.</i> <i>Comparteix el joc paral·lelament.</i></p>	<p>Mira a en Ramon quan s'enfila a la pilota, mira la nena que puja després, ajuda a una nena, dona un col d'ull a la sala.</p>
<p>5. (01:34:01) s'aixeca, mira com la psicomotricista juga amb un altre nen surt corrent i s'entrebanca amb la "cua" de la tela blava, riu.</p> <p><i>Descàrrega tònica.</i></p>	
<p>6. (01:38:19) torna a l'espai de la psicomotricista, s'enfila d'un salt a la pilota, cau, volta l'espai fent saltirons i torna.</p> <p><i>Cerca de la relació.</i> <i>Manifestació emocional motora.</i> <i>Aproximació directa</i></p>	
<p>7. (02:03:18) un nen que du un cilindre tou li dona un cop, ell s'hi torna, l'empana un moment i ho deixa córrer, el company repeteix el cop de cilindre, ell el segeix un moment, parlen.</p> <p><i>Enutja i es baralla.</i> <i>Dialoga.</i></p>	
<p>8. (02:37:12) entra dins una caixa que un company té lligada amb una corda, però aquest li fa gest de que no i surt de seguida.</p> <p><i>Aproximació al joc de l'altre.</i></p>	
<p>9. (02:44:01) torna a l'espai de la psicomotricista i fa cua per enfilar-se a la pilota, mentres espera va fent saltirons, quan li toca s'hi enfila, salta i torna a posar-se a la cua, repeteix el joc varies vegades, riu,</p>	

espera tranquil.	
<i>Aproximació directa.</i> <i>Participa paral·lelament en el joc.</i>	<i>Estableix relacions d'ajuda.</i> <i>Manté la mirada perifèrica.</i>
10. (05:46:12) fa fora empenyent-la una nena que està jugant amb la psicomotricista, saltirona, es posa a la cua, saltirona sense parar.	Un salt del Martí fa rodolar la pilota separant-la de la psicomotricista. Al mateix moment una colla de nens i nenes se li tiren a sobre i fan un joc cos a cos amb ella. La psicomotricista els hi fa pesigolles. Uns altres mentrestant coloquen la pilota al lloc on era i comencen a picar-la com cridant l'atenció de la psicomotricista Mira els que piquen la pilota i els fa el gest d'esperar mentes segueix jugant amb els altres
<i>No respecta les actuacions dels altres.</i> <i>Actua bruscament</i>	<i>Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.</i> <i>Ajusta el contingut de la participació a les demandes.</i> <i>Estableix relacions d'ajuda material.</i> <i>Manté la mirada perifèrica.</i>
11. (06:30:14) fa fora d'una empenya una altra nena que està jugant cos a cos amb la P., es confronten i discuteixen un moment.	Coloca el Damià sobre la pilota, quan el nen marxa ella li fa gest d'animal que ensenya les urpes. Comença a jugar amb els que s'esperaven.
<i>No respecta les actuacions dels altres.</i> <i>Actua bruscament</i>	<i>Proposa però no imposa.</i> <i>Utilitza la mirada.</i> <i>Utilitza gestos.</i> <i>Respon als infants quan ha dit que ho faria.</i>
12. (06:50:13) la mestra fa l'STOP, mentre parla en Ramon va fent salts en un matalàs.	Fa extensiva a tot el grup la proposta que li han fet un grup de nenes de jugar a "monstres" tot preguntant-los si hi volen jugar.
	<i>Prioritza la iniciativa dels infants.</i> <i>Busca l'equilibri d'iniciatives.</i>
13. (07:00:00) torna a fer cua per enfilem-se a la pilota, un nen li passa al davant i s'espera.	Proposa preparar un castell i alguns nens i nenes comencen a fer-ho, de moment ella continua jugant amb el grup que volen enfilem-se a la pilota gran
<i>Aproximació directa.</i> <i>Respecta els altres.</i>	<i>Proposa però no imposa.</i>
14. (08:09:23) després de saltar s'acosta per darrera a un nen que du una tela i tibant-li el fa caure a terra.	Una nena li demana que li posi la capa, ella li diu que esperi un moment que ara ho fa .
<i>Actua bruscament.</i> <i>Interfereix el joc dels altres.</i>	
15. (08:22:05) volta per la sala, dona un cop de peu a un aïllant.	
<i>Moviments impulsius.</i>	<i>Està atenta a les demandes inclús si no les pot satisfer de moment.</i>
16. (08:33:08) entra bruscament a la caseta de les nenes i surt corrent tal com ha entrat, torna a l'espai de la psicomotricista saltirona, marxa, va mirant a un costat i a l'altre com si busques alguna cosa, xuta una pilota.	Li proposa en Ramon que vagi a muntar el castell i ell ho fa. "què et sembla Ramon, ajudes a preparar el castell?"
<i>Aproximació indirecta.</i> <i>Envaeix l'espai dels altres.</i> <i>Busca la relació.</i> <i>Descàrrega impulsiva sobre l'objecte.</i>	<i>Proposa però no imposa.</i>
17. (09:01:14) comencen a preparar-se els monstres, en Ramon al fons de la sala mira uns nens que es discuteixen i s'hi afegeix donant un cop de peu a un d'ells que surt corrent empaitant-lo, al cap d'un moment els papers s'inverteixen i és ell	Comença a ajudar a posar capes als monstres.

qui empaita el company.	
<i>Descàrrega impulsiva sobre un company. Aproximació impulsiva.</i>	<i>Estableix relacions d'ajuda material.</i>
18. (09:30:21) amb una tela vermella s'aproxima a l'espai on la psicomotricista està ajudant a posar capes als monstres. Queda en segon terme sense demanar ajuda directament, tira la tela enlaire i li cau al damunt tapant-li la cara.	"L'exces" de demanda fa que no pugui mirar tots els infants als que va posant les capes.
<i>Aproximació indirecta.</i>	<i>Estableix relacions d'ajuda material.</i>
19. (10:09:02) sense tela torna a costar-se a la psicomotricista i li diu alguna cosa, recull de terra la tela que tenia i torna cap a la psicomotricista La segueix perquè l'ajudi, comença a posar-se-la i la psicomotricista l'ajuda a acabar-ho de fer.	Contesta a en Ramon que li diu alguna cosa i l'ajuda a posar-se la capa. Pregunta a la mestra "tú què vols ser?"
<i>Aproximació indirecta.</i>	<i>Respon les demandes. Estableix una relació d'ajuda material. Negocia amb la mestra el rol en el joc.</i>
20. (11:12:24) a l'espai dels monstres en segon terme es prepara per empaitar., participa del ritual de picar la pilota.	"Els que no són monstres allà, al castell a viure al castell" ajupida diu als nens-monstre "Ens hem d'organitzar eh?" i als del castell "Que esteu preparats?" Enretira uns matalassos que poden dificultar la carrera dels nens
<i>Aproximació indirecta. Participació paral.lela.</i>	<i>Ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat. Vetlla per la seguretat dels infants.</i>
21. (12:02:18) ajuda a una nena a enretirar un matalàs perquè no els faci nosa per córrer, repeteixen el ritual.	Crida als monstres: "Monstres anem a fer un cop!!" convidant-los a fer un ritual picant la pilota gran. Algú els hi tira la pilota groga, canvia el posat i el to i mira seria dient "què ha passat" Crida una nena que està al marge del joc: "Marta vine, que encara no hem començat, vine", "sense pals avui" Dirigint-se als del castell "Senyors del castell que esteu preparats? Si?...doncs va!"
<i>Participació activa al joc. Relació de cooperació i complementarietat.</i>	<i>Proposa però no imposa. Posa límits. Facilita la participació de tots.</i>
22. (13:23:03) s'inicia la persecució, ell en lloc d'atrapar companys, agafa un cilindre del castell i el du a l'espai dels monstres, repeteix la mateixa acció una altre cop.	Inicialment es queda un moment a l'espai dels monstres després va de "cacera"
<i>Joc paral.lel.</i>	
23. (13:40:10) agafa suaument una nena i rient la porta a l'espai dels monstres.	
<i>Participació activa.</i>	<i>Té en compte la seva situació en l'espai. Observa abans d'actuar.</i>
24. (13:46:11) fa gest d'atrapar una nena que l'evita, ell no insisteix., volta corrent tota la sala, sense empaitar a ningú.	Encalça a en Damià i el du a l'espai dels monstres.
<i>Participació activa.</i>	<i>Ofereix moments de relació exclusiva.</i>
25. (13:54:11) atrapa un nen que ja està atrapat per un altre i entre els dos el tiren a terra.	
<i>Participació activa i brusca en el joc.</i>	

Actuacions d'en Martí i psicomotricista. 1ª observació

Actuacions d'en Martí	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. Al acabar la cançó de la barca es tira a terra endarrera aixecant les cames. Mentre canten no es miren amb el company. Tiba molt fort el company amb el que fa la barca</p>	<p>Agenollada amb el grup, canta amb ells i va indicant qui és el capità i el mariner.</p>
<p><i>Dificultats en la inhibició de moviments.</i> <i>Actua bruscament</i></p>	<p><i>Ajusta la postura.</i> <i>Utilitza la mirada.</i></p>
<p>2. Es situa fora de l'espai del joc inicial del grup, el volta i va al fons de la sala a buscar la tela blava (que avui la psicomotricista no ha tret de la caixa), li pren una tela vermella a un company (00:42:01), corre per la sala amb la tela agafada. Va corrent a la caixa de les teles, ara no té la vermella (1:05:23) agafa la blava, se la coloca i corre per la sala arrossegant-la, segueix corrent amb la tela (1:33:20) amunt i avall, sense mirar massa per on passa. (02:09:08) du la tela voltant-li el cos amb varies voltes i tot i això encara queda "cua"</p>	<p>La llençen al matalàs i es deixa fer, va jugant amb els que se li acosten responen als uns i als altres, alguns adopten actituds "amenaçants", ella els va dient: "aquest és un mico, oh, un lleó!" S'aixeca i llença el mico al matalàs. Dóna un cop d'ull a la sala.</p>
<p><i>Prescindeix del joc del grup.</i> <i>Invasió de l'espai dels altres.</i></p>	<p><i>Posa paraules al joc dels infants.</i> <i>Accepta les aproximacions dels infants o el rol que li atorguen.</i> <i>Ajusta el contingut de la participació a les demandes.</i></p>
<p>3. (02:21:23) segueix corrent amb la tela voltant l'espai, mira als nens i nenes que s'entrebanquen amb la seva cua. S'atura davant del mirall i es mira.</p>	<p>Agenollada al matalàs aguanta la pilota perquè puguin enfilarse i saltar els que ho volen. Acompanya els salts dels infants amb una exclamació per a cada un: "oh!, oh!" "bé...!", de tant en tant dóna un cop d'ull a la sala.</p>
<p><i>Joc solitari.</i> <i>Envaeix l'espai dels altres</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda material.</i> <i>Accepta i valora el joc dels infants.</i> <i>Utilitza sons.</i></p>
<p>4. (02:37:11) s'apropa a l'espai de la psicomotricista i es comença a treure la tela, es posa a la cua per enfilarse a la pilota. (03:09:21) s'enfila a la pilota i agenollat al damunt es mira al mirall.</p>	<p>Continúa facilitant el joc amb la pilota dels que hi salten.</p>
<p><i>Interès pel joc dels altres. Aproximació directa</i> <i>Joc paral.lel.</i> <i>Autocomplaença.</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda material.</i></p>
<p>5. (03:35:05) recupera la tela prenent-li a en Jordi que la duia.</p>	<p>La Pilar la tira al matalàs i la pilota se li escapa, juga amb ella cos a cos, el Damià per darrera se li enfila, ella li respón agafant-lo. Fa pessigolles a la Pilar i a en Damià i fa gest d'esperar a un nen que li demana per enfilarse a la pilota.</p>
<p><i>Interferència del joc del company.</i> <i>Actua bruscament.</i></p>	<p><i>Ajusta la participació a les demandes i necessitats dels infants.</i> <i>Utilitza gestos.</i></p>
<p>6. (03:54:12) torna a l'espai de la psicomotricista i es llença damunt la pilota com abraçant-la, li cedeix el lloc a en Jordi.</p>	<p>Coloca en Damià sobre la pilota i aquest marxa de seguida, ella canvia de postura i de to i aguanta la pilota pels que s'esperaven.</p>
<p><i>Aproximació directa</i></p>	<p><i>Proposa però no imposa.</i></p>

<i>Actua bruscament.</i> <i>Respecte envers el company.</i>	<i>Ajust tònic i postural.</i> <i>Estableix relacions d'ajuda.</i> <i>Respon als infants quan ha dit que ho faria.</i>
7. (04:11:22) espera a l'espai de la psicomotricista mirant els nen i nenes que juguen cos a cos amb la mestra. (04:31:134) comparteix la pilota amb en Jordi. Es posa a la cua per enfilarse, mentres espera es belluga saltant i bellugant els braços. Torna a enfilarse	El Damià la reclama tibant-li el braç, la Pilar se li enfila per darrera, ella aguanta la pilota. La mestra demana fer un STOP, ella s'aixeca i l'escolta.
<i>Interés en la relació.</i> <i>Joc compartit.</i>	
8. (05:11:20) empeny un nen que està amb la psicomotricista	
<i>Interferència del joc del company.</i> <i>Actua bruscament</i>	<i>Ajusta la participació a les demandes i necessitats dels infants.</i>
9. (06:10:23) comença a enfilarse a la pilota amb l'ajuda de la psicomotricista, no pot acabar de fer-ho perquè la psicomotricista atent uns altres nens, ell s'arrepentja a la pilota abraçant-la. (07:07:13) ara la psicomotricista està per ell, s'enfila agafant-se a les seves espatlles, es posa dret mirant-se de reüll al mirall.	Dreta continua el joc amb els que estaven amb la pilota, ajuda en Martí quan li toca. Diu: "Mireu la Marta, la Mar... m'han demanat per jugar a monstres, que voleu?" se senten molts sis i algun no. Aguanta la pilota pel Martí i al mateix temps diu "preparem un castell?" siiii!! "doncs va feu un castell que tingui portes" Encara dreta aguanta a en Martí, en un moment donat belluga la pilota i desequilibra el nen que cau al matalàs.
<i>Cerca de la complementarietat en l'altre.</i> <i>Busca la relació</i> <i>Relació de complementarietat.</i>	<i>Estableix relacions d'ajuda.</i> <i>Prioritza la iniciativa dels infants.</i> <i>Proposa però no imposa.</i> <i>Provoca.</i>
10. (07:33:04) belluga la pilota i desequilibra a la psicomotricista que s'agenolla. Deixa l'espai de la psicomotricista i va a buscar una pilota mitjana groga, s'aeju al seu damunt abraçant-la i s'hi engronxa., es desplaça amb la pilota abraçada a l'espai de la caseta de les nens i hi entra bruscament.	Agafa de nou la pilota i encara hi pugen alguns nens. Parla amb la mestra que comença a organitzar el joc dels monstres preparan el castell, a mesura que van saltant els que falten els va dient: "au! a muntar el castell"
<i>Joc solitari.</i> <i>Interferència del joc dels altres.</i> <i>Envaeix l'espai dels altres.</i>	<i>Senyala el final dels moments de la seva participació.</i> <i>Proposa però no imposa.</i>
11. (08:26:18) veu un nen que té la tela blava i tiba fins aconseguir-la, sense deixar la pilota. Embolica la pilota amb la tela i se la carrega com un sac, volta per la sala arrossegant la cua.	Comença a ajudar a posar capes als monstres, hi ha molta "demanda". Mira en Martí, manté una mirada perifèrica i respon preguntes i comentaris que li venen a fer uns i altres, quan els parla els mira però no ho fa tant quan els lliga la capa i al acabar de fer-ho.
<i>Actua bruscament.</i> <i>Juga sol.</i>	

<p>12. (09:34:00) sense pilota ni tela entra corrent a casa les nenes, sense mirar-les i trepitjant el que li sembla.</p>	
<p><i>Envaeix l'espai dels altres.</i> <i>Aproximació brusca i invasiva.</i></p>	
<p>13. (09:26:20) s'apropa a la psicomotricista que està posant capes, li diu alguna cosa i després de donar un cop d'ull a la sala surt corrent a agafar la tela blava, se la comença a posar i es tapa la cara i tot mirant-se al mirall.</p>	
<p><i>Autocomplaença.</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda.</i> <i>Manté la mirada perifèrica.</i> <i>Respon les demandes.</i></p>
<p>14. (11:25:10) s'acosta a l'espai dels monstres i juntament amb els altres monstres pica la pilota gran. S'enretira una mica del grup tot mantenint-se al límit de l'espai de joc, ara el volta, ara s'hi apropa...</p>	<p>Tot posant capes diu: "els que no són monstres allà, al castell, a viure al castell" Un grup d'infants comencen el ritual de picar la pilota gran tot entonant acompassadament: "monstres, monstres..." Ara agenollada a terra i voltada de monstres discuteixen i organitzen la cacera.</p>
<p><i>Joc paral.lel.</i> <i>Ambivalència.</i></p>	<p><i>Ofeix pautes de cara al desenvolupament de l'activitat.</i> <i>Ajust tònic i postural.</i></p>
<p>15. (12:33:21) torna a mirar-se al mirall.</p>	<p>"Sense fer mal eh?" "anem a treure aquestes capces". Saixeca i pregunta als del castell "que esteu preparats?" enretira un matalàs i ajuda unes nenes a enretirar-ne un altre. "Monstres anem a fer un cop!" s'ajup amb els nens al voltant de la pilota, incorpora una nena que quedava fora cedint-li el lloc i queda en segon terme observant els nens i participant en el ritual.</p>
<p><i>Autocomplaença.</i></p>	<p><i>Recorda les normes quan convé.</i> <i>Té en compte el temps dels infants.</i> <i>Facilita la participació de tots.</i> <i>Ajust tònic i postural.</i> <i>Observa i escolta abans de participar.</i></p>
<p>16. (13:26:13) és l'hora d'atrapar els companys però la capa li impideix bellugar-se còmodament. Va al castell fent gestos amenaçants però no atrapa a ningú.</p>	<p>Algú els hi tira la pilota groga, canvia el posat i el to i mira seria dient "què ha passat?" Crida una nena que està al marge del joc: "Marta vine, que encara no hem començat, vine monstre", "sense pals avui" Dirigint-se als del castell "Senyors del castell que esteu preparats? Si?...doncs va!"</p>
<p><i>Aproximació indirecta</i> <i>Aproximació ambivalent.</i></p>	<p><i>Posa límits.</i> <i>Facilita la participació de tots.</i> <i>Recorda les normes.</i> <i>Té en compte el temps dels infants.</i></p>
<p>17. (13:36:00) corre com pot voltant el castell sense acabar-hi d'entrar.</p>	<p>Quan comença la cacera es queda de moment a l'espai dels monstres.</p>
<p><i>Aproximació indirecta i ambivalent.</i></p>	<p><i>Observa i escolta abans d'actuar.</i></p>

18. (13:46:20) atrapa a en Jordi i el deixa anar.	Atrapa en Damià, l'agafa a coll per dur-lo a l'espai dels monstres, durant el trajecte el va mirant.
<i>Participació activa.</i>	<i>Ofereix moments de relació exclusiva. Utilitza la mirada.</i>
19. (14:04:16) s'està acabant la persecusió i es destapa la cara.	S'agenolla per consolar un nen que plora tot abraçant-lo per la cintura, atrapa encara una nena que quedava fora del joc.
	<i>Estableix relacions d'ajuda psicològica. Facilita la participació de tots.</i>
20. (14:11:16) veu a la psicomotricista que atrapa una nena i s'hi acostava per agafar-la ell també, l'atrapa i la nena se li escapa, ho deixa estar.	Es treu el mocador que duia al cap "ara fem canvi eh?". Enseya la roba que duia aixecant el braç: " ara els hi donem als que no han sigut monstres" Dreta mira què fan els infants i com s'organitzen.
<i>Participació activa. Renúncia.</i>	<i>Senyala l'inici i el final dels diferents moments. Proposa canvis. Ofereix paute pel desenvolupament de l'activitat. Observa i escolta abans d'actuar.</i>
21. (15:01:13) han de canviar de rol, es treu la tela , volta l'espai de joc i li dóna la tela a en Damià. Un nen li ofereix una tela a ell i no l'agafa.	Dóna explicacions del que ha de fer a un nen que va desorientat, fa el mateix amb els que li pregunten. Observa i espera una mica, respon les demandes d'ajuda, lliga capes...
<i>Participació activa. Rebutg.</i>	<i>Facilita la participació de tots. Observa i escolta abans d'actuar. Respon les demandes. Estableix relacions d'ajuda material.</i>
22. (15:30:02) empeny i tira a terra un company que li passa pel costat i es fa mal ell, va decidit a queixar-se a la psicomotricista que els escolta tots dos i els ajuda a resoldre el conflicte, fa un petó al company, volta un moment.	Escolta en Martí que se li va a queixar perquè s'ha fet mal, s'ajup per poder parlar amb els dos implicats en el conflicte i fa de mediadora entre ells.
<i>Actua bruscament.</i>	<i>Observa i escolta abans de participar. Ajust tònic i postural. Promou el diàleg i l'acord entre els infants davant dels conflictes.</i>
23. (16:30:15) agafa la pilota groga i la col·loca dins el castell.	Posa la capa a en Damià i va cap el castell per participar en la seva construcció.
<i>Relació amb l'objecte.</i>	<i>Estableix relacions d'ajuda material. Col·labora en l'organització de l'espai.</i>
24. (16:44:19) quan comença la persecusió surt de seguida del castell i corre voltant-lo entrant i sortint, evitant que l'atrapin.	Asseguda dins el castell es defensa dels "atacs" dels monstres.
<i>Participació paral·lela i ambivalent.</i>	<i>Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.</i>
25. (17:05:03) una nena l'atrapa i s'escapa queixant-se a la psicomotricista, fuig cap el castell, consegueix que no l'atrapin.	En Damià l'ha atrapat i la porta a l'espai dels monstres.
<i>Rebutg de la relació.</i>	<i>Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.</i>

Annex 7.2: 2ª observació focalitzada

Data: 30 de gener del 2003

Hora: 10-11

Grup: pàrvuls de 5 anys.

Persones presents: Els nens i nenes, les dues mestres i jo mateixa. Falta en Damià.

Organització inicial de l'espai: a diferència de les sessions anteriors, la mestra no ha preparat l'espai i ho fa amb els infants tal com explicaré de seguida.

Material disponible: els infants van triant el material a mesura que expliquen a què jugaran.

Registre de l'observació: escrit i enregistrament amb vídeo

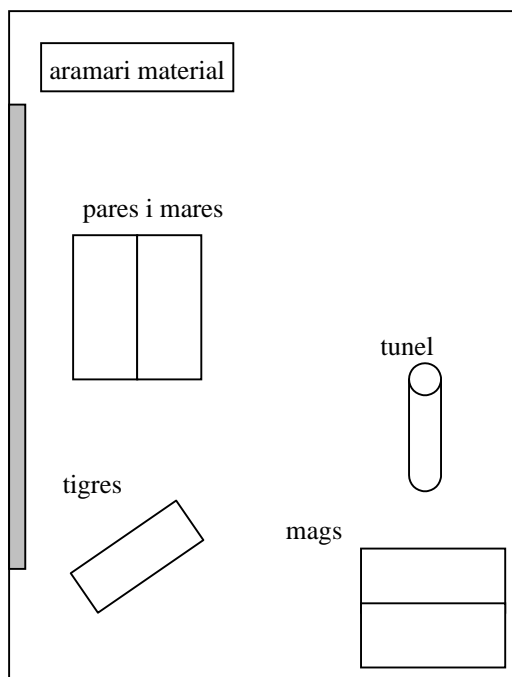
Hi ha hagut canvis importants en l'inici de la sessió, el material està endreçat al seu lloc i la sala buida. Quan arriben els infants seuen en uns bancs distribuïts en semicercle i s'inicia un diàleg en el que la psicomotricista els demana a què voldran jugar.

Quan algun nen o nena fa una proposta, la psicomotricista demana si n'hi ha d'altres que volen jugar al mateix i un cop fet això els proposa que agafin el material que els sembla que necessitaran, que el coloquin a la sala i que tornin a seure per veure què voldran fer els altres. D'aquesta manera l'espai es va organitzant partint de la iniciativa dels infants. La psicomotricista té especial cura en que no quedi cap criatura sense dir a què voldrà jugar.

Els jocs que han anat proposat i el material que han triat la mainada són els següents:

- Mags: 2 matalassos grans, teles de diferents mides, la tela blava llarga i la tela-tub.
- Tigres: material tou i un matalàs petit.
- Pares i mares: 2 matalassos grans, teles, la pilota gran, varies pilotes mitjanes i algunes peces de material tou.
- Túnel: un túnel en espiral cobert amb una xarxa de colors.

L'espai ha quedat distribuït com segueix:

Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 2º observació

A l'hora de triar el joc, en Ramon decideix formar part del grup dels "tigres".

Actuacions d'en Ramon	Actuacions de la Psicomotricista
1. (11:38:23) després de fer la barqueta es dirigeix a l'espai dels "tigres"	Observa l'inici del joc dels diferents grups. <i>Observa abans de participar. Dóna iniciativa als infants i la respecta.</i>
2. (11:52:02) comparteix l'espai i el joc amb els companys. Seguint un "tigre" passa per sota un pont que han construït amb blocs tous. <i>Comparteix l'espai i el joc. Participa activament</i>	Va a buscar uns quants aïllants i els porta a l'espai dels "mags", n'ajuda un que li demana lligant-li la capa, quan acaba de lligar-li es miren satisfets, ella li fa una carícia al cap "fas goig amb aquesta capa". <i>Estableix una relació d'ajuda material. Ofereix reconeixement verbal.</i>
3. (12:09:13) una nena que va una mica perduda va a l'espai dels "tigres" i hi entra sense demanar-ho, mentrestant un "tigre" tapa amb un bloc tou la sortida del túnel pel que està passant un nen aquest quan consegueix sortir s'enrabiava molt i en Ramon va a consolar-lo, després li comenta a la mestra que li suggereix parlar-ne amb els companys. <i>Relació empàtica amb un company. Busca directament a la psicomotricista per resoldre el conflicte.</i>	S'apropa a l'espai dels que juguen a "pares i mares" i mantenint-se al límit seu sobre els peus al costat d'un bloc tou, des d'allà observa el joc del grup i la sala en general. Escolta en Ramon i li repon <i>Ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat Observa abans de participar. Manté una mirada perifèrica</i>
4. (12:56:04) parla tranquilament amb la nena, li ensenya alguna cosa que té a les mans, sembla que s'entenen. La convida a jugar. <i>Relació empàtica.</i>	Respon amb el gest un parell de nens que l'amenacen amb les "urpes", tot protegint-se'n amagant-se darrera el bloc tou ben ajupida. N'arriben tres mes i s'afegeixen al joc, se li enfilen per l'esquena, els abraça, en convida un que mira des de lluny.
5. (13:21:20) en Martí el caça amb una tela, ell se'n desfà i riu, va amb la nena cap a casa els "tigres". <i>Accepta l'aproximació del company</i>	<i>Utilitza gestos. Facilita la participació de tots els infants.</i>
6. (13:28:12) reconstrueix la casa dels "tigres" amb el company d'abans, s'ajuden, parlen, posen els blocs en equilibri, juguen a passar per sota el pont... <i>Col.labora activament. Participació activa en el joc.</i>	Fugint dels que l'empaiten va a refugiar-se al costat de l'espai dels "mags". Seu a terra sobre els peus posturalment en direcció a la casa dels "mags" <i>Fa d'antagonista en el joc. Ajusta el to i la postura. Té en compte la orientació postural.</i>
7. (13:59:04) dins la casa dels "tigres" xerra amb els companys tranquil·lament. <i>Col.labora activament. Dialoga i comenta el que està fent.</i>	Juga a defensar-se dels seus perseguidors que la tapen amb els aïllants i la fan desaparèixer. <i>Fa d'antagonista en el joc.</i>
8. (14:21:16) s'ha tornat a enderrocar la construcció dels "tigres", surten de l'espai i tot gatejant i passant pel costat del túnel va cap a l'espai dels "mags", mira un moment dins i continua voltant <i>Busca indirectament a la psicomotricista. Observa el joc dels companys.</i>	Ha anat a veure com juguen el grup que estan amb el túnel i dreta aguantant la sortida mira com van entrant i sortint la mainada, quan surten els diu alguna cosa a cada un. Seu sobre els peu i continuant aguantant la sortida del túnel. Dóna un cop d'ull a la sala. <i>Observa abans de participar Ofereix un reconeixement verbal. Manté la mirada perifèrica.</i>

<p>9. (15:13:06) es dirigeix al túnel i allà juga de quatre grapes empaita un nen i una nena, segueix el nen que s'escapa i van cap a l'espai dels "tigres" on continuen el joc de lluita en un to ben lúdic.</p>	<p>Va arrossegant el túnel per la sala amb els nens dins. S'apropa amb el túnel a l'espai dels "tigres", i sense deixar d'aguanr-lo escolta un "tigre" que es queixa d'alguna cosa, se'l mira, l'escolta i fent un senyal d'espera al grup del túnel segueix el "tigre" que es queixava cap a casa seva.</p>
<p><i>Busca directament la relació.</i> <i>Proposa.</i> <i>Participació activa en el joc.</i> <i>Relació lúdica.</i></p>	<p><i>Ajusta la resposta a les diferents demandes.</i> <i>Fa d'interlocutor dels infants.</i> <i>Respon les seves demandes.</i> <i>Senyala el final de la seva participació.</i></p>
<p>10. (16:00:01) acaba la "lluita" i surt del seu espai, corrent agafa una pilota mitjana, s'hi balanceja, la fa rodolar per la sala tot anant cap a l'espai dels "tigres" on hi ha la psicomotricista Mira un moment i va cap al túnel, mira dins vol fer-hi passar la pilota, riu, entra i surt. Troba un nen que també du una pilota i juguen junts.</p>	<p>Segueix a l'espai dels "tigres", dóna un cop d'ull a la sala i va a aturar unes nenes que juguen amb piques dient-los que és un material que no havien triat i que per tant no poden agafar. Va al túnel fent cara de sorpresa tot veient el joc que fan. S'ajup un moment per aguantar-ne la sortida però torna a aixecar-se per avisar novament un grup que van amb piques. Veu un nen fent equilibri sobre un pont tou "quin lleó més valent"</p>
<p><i>Busca directament la relació.</i> <i>Aporta idees al joc d'altres.</i> <i>Participació activa en el joc.</i></p>	<p><i>Manté la mirada perifèrica.</i> <i>Posa límits.</i> <i>Ofereix un reconeixement afectiu.</i> <i>Posa paraules a l'acció.</i></p>
<p>11. (17:50:24) ell i l'altre nen un a cada boca del túnel es pasen la pilota.</p>	<p>Demana un matalàs als "mags" per posar-lo de protecció al costat del pont on juga el "lleó" i es queda en aquest espai ajudant el "lleó" i una colla de nenes i nens que s'ha afegit al joc. Una nena que jugava a "pares i mares" la reclama per algun conflicte i se'n va amb ella.</p>
<p><i>Participació activa en el joc.</i></p>	<p><i>Vetlla per la seguretat de la mainada.</i> <i>Estableix una relació d'ajuda i complement.</i> <i>Ajusta la resposta a diferents demandes.</i> <i>Ajuda a resoldre conflictes.</i></p>
<p>12. (18:22:06) una nena els hi pren un pont tou que cobria el túnel, l'empaita i el recupera, ella segueix insistint empaitant-lo i va a queixar-se a la psicomotricista que està ocupada posant límits als nens i nenes que juguen amb piques i no l'aten. Continuen disputant-se el pont agafant-lo un per cada banda amb un to més lúdic, intenta ficar-lo dins el túnel. Aprofitant una distracció d'en Ramon la nena s'endú el pont, ell cedeix sense enfadar-se. S'enganxa amb una corda amb la que juga un nen a arrossegar una caixa amb una nena dins.</p>	<p>Dreta atura unes nenes que jugaven amb piques dient-los que les desin que és un material que no han triat. Va també als "mags" a dir-los el mateix. Comença a mirar el rellotge. Recull una pica de terra i va a endreçar-la. Mira en Ramon tot passant pel seu costat.</p>
<p><i>Demana ajuda per resoldre conflictes.</i> <i>Discuteix.</i> <i>Accepta la frustració.</i></p>	<p><i>Posa límits.</i> <i>Gestiona el temps.</i> <i>Ofereix reconeixement a través de la mirada.</i></p>
<p>13. (20:09:13) s'engronxa amb el cavall de fusta mentres observa els companys.</p>	<p>Veu en Ramon engronxant-se, s'ajup al seu costat i se'l mira somrient. Dóna un cop d'ull general a la sala.</p>
<p><i>Juga sol.</i> <i>Observa els companys.</i></p>	<p><i>Ajusta la postura.</i> <i>Ofereix reconeixement no verbal.</i> <i>Manté la mirada perifèrica.</i></p>
<p>14. (20:25:13) va cap a la tela-tub, hi entra i al sortir es coloca darrera la psicomotricista ajudant-la a aguantar la tela. Diu coses als nens que surten.</p>	<p>Enxarrencada sobre la tela-tubva aguantant per ajudar a sortir la mainada. Els que són dins els hi toca el cap, "qui hi ha aquí...?".</p>

<p>Va a buscar un company-tigre i entren junts al túnel, surt i saltironant va cap a l'espai dels "tigres", el mig reconstrueixen entre dos o tres i juguen a passar per sota el pont. Torna a anar a passar pel túnel, surt i es queda assegut a terra mirant com la psicomotricista recull la tela-túnel.</p>	<p>Avisa "vinga... una sortida més i a recollir el material"</p>
<p><i>Busca directament la relació amb la psicomotricista.</i> <i>Mostra empatia envers els companys.</i> <i>Participa activament en el joc i col.labora.</i></p>	<p><i>Estableix relacions d'ajuda.</i> <i>Senyala el final dels moments de la seva participació.</i> <i>Senyala amb antelació el final del joc.</i></p>

Actuacions d'en Martí i la psicomotricista. 2º observació

Quan els nens i nenes comencen a dir a que voldran jugar en Martí s'afegeix a la proposta d'un company que tria jugar a "mags" i juntament amb dos mes construeixen aquest espai.

Actuacions d'en Martí	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. (00:07:22) comparteix l'espai amb els altres mags tot parlant amb ells, porta una capa petita i intenta posar-se al damunt la tela blava llarga.</p> <p><i>Comparteix l'espai i propostes amb els companys. Participació paral.lela.</i></p>	<p>Observa l'inici del joc dels diferents grups.</p> <p><i>Observa abans de participar. Reconeixement del joc dels infants.</i></p>
<p>2. (00:21:24) es situa a l'extrem de la sala on hi ha l'aramari del material i on no hi ha nens jugant amb la tela blava i corre de banda a banda en direcció al mirall passant a prop de la psicomotricista mirant-la, la tela li cau, la deixa i torna a córrer.</p> <p><i>Aproximació indirecta als companys. Busca indirectament a la psicomotricista.</i></p>	<p>S'apropa a l'espai dels "pares i mares", s'ajup a prop mirant com juguen, de tant en tant diu alguna cosa a la mainada.</p> <p>Mira i parla amb la Raxida que s'engronxa sobre la pilota gran.</p> <p><i>Respecta l'espai dels infants. Orienta la postura.. Ajust postural Utilitza la mirada. Relació exclusiva amb una nena.</i></p>
<p>3. (00:36:20) segueix corrent, s'atura davant les mampares on hi ha dos "mags" i comenten alguna cosa.</p> <p><i>Busca directament als companys.</i></p>	<p>Juga a amagar-se de la Raxida i una altra nena darrera d'un bloc tou, la descobreixen i l'atrapen abraçant-la.</p> <p><i>Fa d'antagonista.</i></p>
<p>4. (00:49:10) es lliga una tela al cap com un turbant, els altres mags marxen, ell se'ls mira. Fa un gest amenaçant de "karateka" i el turbant li cau. Volta un moment per la sala en direcció a l'espai dels "tigres", passant pel costat de la psicomotricista, atrapa pel coll amb el turbant a en Ramon que se'n desfà. Continua el camí fins a l'espai dels mags on es treu la capa petita que duia.</p> <p><i>Busca indirectament a la psicomotricista. Busca directament els companys. Actua amb certa brusquedat però amb un to lúdic.</i></p>	<p>Continua jugant amb les mateixes nenes, mentre van afegint-se altres infants al grup. Fan un joc tònic li pugen a l'esquena, l'abracen...</p> <p>De tant en tant mira en direcció a l'espai del túnel.</p>
<p>5. (01:16:20) es torna a posar la capa petita i surt de l'espai dels mags.</p> <p>Va a buscar una pilota i torna corrent al seu espai, surt fent rodolar la pilota per terra i passant novament pel costat de la psicomotricista</p> <p><i>Aproximació indirecta a la psicomotricista mitjançant el desplaçament</i></p>	<p><i>Ajusta el to i la postura. Observa abans de participar.</i></p>
<p>6. (01: 50:04) un nen que l'empaitava li tira al cap una pilota, juguen un moment junts, la pilota se li escapa i va parar als peus de la psicomotricista Recupera la pilota i va al seu espai.</p> <p><i>Accepta i segueix la proposta d'un company. Busca indirectament a la psicomotricista mitjançant l'objecte.</i></p>	<p>S'ha aixecat i donant la mà a la Raxida la convida a escapar-se d'un nen que vols empaitar-les, es dirigeixen a l'espai dels "pares i mares" i continuen amb el joc d'amagar-se</p> <p><i>Estableix una rleació de complicitat..</i></p>
<p>7. (02:15:09) al seu espai agafa l'extrem lliure de la tela-tub en la que hi ha un nen a l'altre extrem. El nen s'estira a terra tapant-se, un segon "mag" també ho fa, en Martí s'estira amb els companys ben tapat i des de el "llit" es mira el joc de la psicomotricista</p>	<p>Com que el nen que vol empaitar-les segueix "amenaçant", la psicomotricista i un parell de nenes surten corrent i es dirigeixen a l'espai dels "mags" on s'ajupen encongides al costat tapant-se amb uns aïllants i unes teles fent una mena de cabana. La cabana es destrueix i reconstrueix diverses</p>

Després d'un estona així juguen també a "lluïta" sobre els matalassos.	vegades mentre van fent un joc corporal "d'atac-defensa"
<i>Comparteix l'espai i el joc amb els companys. Relació amb sí mateix. Observa el joc de la psicomotricista</i>	<i>Estableix una relació de complicitat.. Ajusta el to i la postura.</i>
8. (03:56:04) s'agenolla i mira la sala, sobretot l'espai del túnel, on hi ha la psicomotricista, es treu la capa que duia, fa una correguda per la sala i torna a "casa" per estirar-se de nou.	Fa senyal de marxar i s'aixeca i deixa el joc de la cabana, va a mirar els que juguen al "túnel", els ajuda a sortir, els mira, els hi diu coses.
<i>Observa el joc de la psicomotricista</i>	<i>Senyala el final de la seva participació. Observa abans d'actuar. Estableix una relació d'ajuda.</i>
9. (04:47:10) s'aixeca i d'una altra correguda va a l'espai dels "tigres". S'estira sobre uns aïllants que hi ha tapant-se amb la tela-túnel. S'aixeca i torna a "casa" on hi ha un mag amb una pica.	Va a veure els "tigres", s'agenolla i juga amb ells. Parla amb ells, els ajuda a resoldre algun conflicte. Es despedeix i dona un cop d'ull a la sala.
<i>Aproximació directa a l'espai de la psicomotricista</i>	<i>Observa els diferents grups. Facilita la resolució de conflictes. Senyala el final de la seva participació. Manté la mirada perifèrica.</i>
10. (05:07:02) fa una correguda per la sala i torna al lloc dels "mags" amb una pica. Es paseja per la sala amb la pica agafada i saltirona entrant i sortint de "casa", parla amb l'altre "mag" i juguen plegats a "casa" estant.	Es dirigeix a l'espai dels "pares i mares"
<i>Comparteix l'espai i el joc amb els companys..</i>	<i>Observa els diferents grups.</i>
11. amb un gest compungit va a endreçar la pica i agafa unes xanques, amb les que també estan jugant uns altres i es paseja practicant. Un nen juga amb ell i vol ajudar-lo, en Martí cau i riuen, torna a enfilar-se, li ensenya al company el que sap fer, explora les possibilitats del material i les seves, va corrent cap a "casa" on hi ha dos "mags", xerren plegats.	Va a veure els dos "mags" i els diu que no poden agafar les piques perquè és un material que no havien triat de bon començament i amb el que poden fer-se mal.
<i>Accepta els límits i la frustració. Observa el joc dels companys i s'hi afegeix. Aproximació directa als companys.</i>	<i>Posa límits.</i>
12. (07:36:10) vol prendre la capa a un altre "mag" i es discuteixen, un tercer ajuda defensant la "víctima" i li restitueix la capa. En Martí i el "defensor" fan un joc de lluita cos a cos al matalàs en un to lúdic com mesurant-se les forces.	Mira amb sorpresa el joc d'en Ramon, dona un cop d'ull a la sala. Aguanta per un extrem la tela-tubi juga amb un grup de nens i nenes que van entrant i sortint. Els mira, els hi parla "ui, ui, quants nens i nenes surten..."
<i>Discuteix i rivalitza. Relació lúdica.</i>	<i>Utilitza la mirada.. Manté la mirada perifèrica. Estableix una relació d'ajuda. Posa paraules a l'acció.</i>
13. (08:51:09) aconseguix la capa vermella, s'enfila sobre un bloc tou mirant en direcció als "tigres", s'hi apropa i demana per jugar amb ells que no el deixen, va a explicar-ho a la psicomotricista. Torna als "tigres" i el foragiten. Emmirallant-se va a casa els "pares i mares" i s'hi llença de cap estirant-se al matalàs on es queda un moment.	Mira i escolta en Martí i intercedeix amb els tigres perquè el deixin jugar. Segueix amb la tela-tub dient alguna paraula a cada un dels que van entrant-hi, els hi toca el cap quan són dins...

<i>Demana ajuda per resoldre conflictes. Observa el joc dels companys. Envaeix l'espai dels altres.</i>	<i>Ajuda a resoldre conflictes. Utilitza el llenguatge no verbal. Posa paules a l'acció.</i>
14. (09:55:21) d'un salt va a l'espai de la tela-tub entra, passa per dins i surt, parla amb la psicomotricista	Des de l'espai de la tela-tub, sense deixar el joc avisa que aviat recolliran.
<i>Busca directament la relació amb la psicomotricista Comenta el que està fent.</i>	<i>Ajusta la resposta a diferents demandes i situacions. Senyala amb antel.lació el final del joc.</i>
15. (10:38:01) quan sent que s'acaba torna corrent per passar un altre cop pel túnel.	Avisa que s'acaba i que ja han d'anar-ho deixant. "últims" Es dirigeix directament a en Martí "vols entrar?, va ara tu"
<i>Aproximació directa a l'espai de la psicomotricista Comparteix l'espai i el joc.</i>	<i>Senyala amb antel.lació el final del joc. Té en compte el temps dels infants. Respon les demandes dels infants.</i>

Annex 7.3: 3ª observació focalitzada

Data: 3 d'abril del 2003	Hora: 10-11
Grup: Grup: 25 nens i nenes de pàrvuls de 5 anys.	
Persones presents: Els nens i nenes, la mestra, la psicomotricista i jo mateixa.	
Organització inicial de l'espai: com en dies anteriors els nens i nenes van dient a què els agradarà jugar i a mida que ho fan van triant el material i preparant-se l'espai.	
Material disponible: poden agafar el que els convingui del material de que disposen amb l'excepció d'agafar només un matalàs per grup.	
Registre de l'observació: escrit i enregistament amb vídeo	

Alguns nens volen començar la sessió enderrocant el mur de blocs tous com fan a vegades i d'altres volen començar triant el joc i preparant l'espai i el material, així és que la psicomotricista proposa fer una votació a mà alçada a veure quina és la proposta més acceptada. Resulta guanyadora la de començar dient a què jugaran.

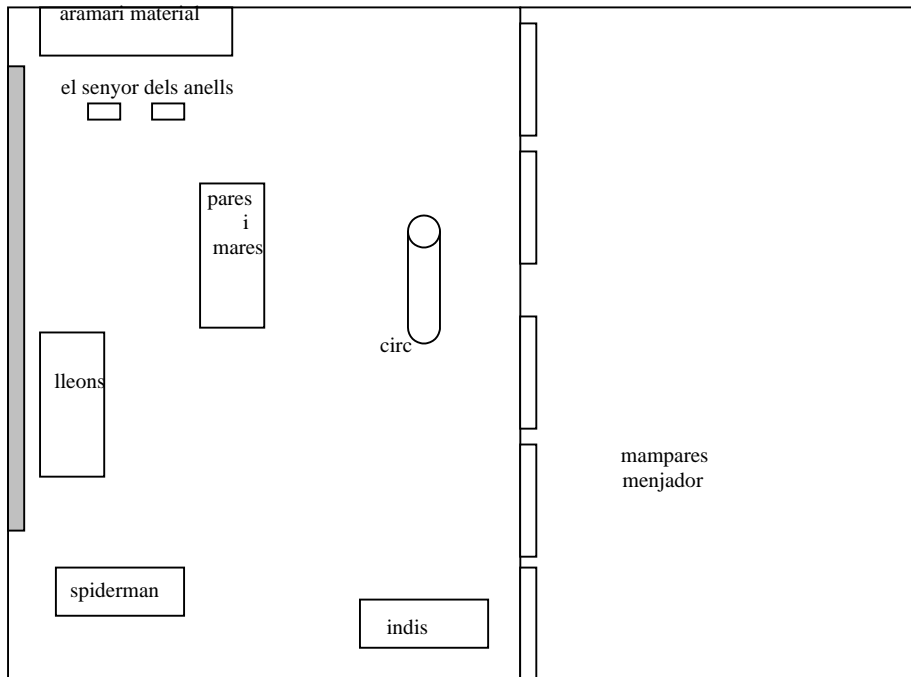
Han començat, doncs fent això. Com en la darrera observació enregistrada els infants han seguit als bancs i han començat a explicar a què voldran jugar, a formar els grups i a preparar el material i l'espai.

Un cop fet això, per parelles, com fan sovint, han cantat la cançó de la barca i després ha començat el joc.

Els jocs que han anat proposat i el material que han triat han estat els següents:

- Indis: 1 matalàs gran, teles, la tela-tub, piques, blocs tous, una caseta (és un material nous)
- Spiderman: 1 matalàs gran, blocs tous, teles.
- Pares i mares: 1 matalàs gran, teles
- Circ: blocs tous, una pilota gran
- El senyor dels anells: piques, caixes, teles,.

L'espai ha quedat distribuït com segueix:

Actuacions d'en Damià i la psicomotricista. 2º observació

En Damià ha triat jugar a indis. Recordem que a l'observació anterior en Damià no va ser-hi i per tant aquesta és la segona observació que he pogut fer d'ell.

Actuacions d'en Damià	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. (00:00:00) a l'acabar la cançó es dirigeix corrents l'espai dels indis, empenyent alguns nens i nenes que el volen avançar, s'ajup per entrar-hi però no acaba de fer-ho.</p> <p><i>Actua bruscament.</i> <i>Busca indirectament la relació.</i></p>	<p>Dóna un cop d'ull inicial a la sala, mira en Ramon tot fent-li el gest de "l'spiderman" i es dirigeix a l'espai dels indis.</p> <p><i>Observa abans d'actuar.</i> <i>Utilitza la mirada</i></p>
<p>2. (00:27:14) abandona l'espai i es situa al mig de la sala, mirant-se al mirall i fent amb la ma i la boca el so dels "indis". Volta una mica donant un cop d'ull al joc dels altres.</p> <p><i>Busca indirectament la relació.</i></p>	<p>Redistribueix el material, perquè els "indis" en tenen molt.</p> <p><i>Organitza el material</i></p>
<p>3. (00:42:24) va al racó oposat de la sala a agafar la pilota verda gran, li dóna un cop de peu, seu al banc al costat del mirall amb posat disgustat.</p> <p><i>Replegament i autoexclusió.</i></p>	<p>Amb l'ajuda d'una nena en paseja una altra per la sala arrossegant-la amb un aïllant. Dóna un cop al joc dels altres.</p> <p><i>Relació d'ajuda.</i> <i>Facilita la participació de tots.</i> <i>Mirada perifèrica.</i></p>
<p>4. (00:54:22) s'acosta a la pilota gran vermella amb la que està jugant un altre nen i comença a empenyer-la fent una mena de joc-lluita de força i confrontació.</p> <p><i>Actua bruscament sense respectar les actuacions dels altres i interferint en el seu joc.</i> <i>Envaeix l'espai dels altres.</i></p>	<p>Es despedeix i "aparca" l'aïllant i la nena, dóna un cop d'ull a la sala, respon algunes demandes puntuals i modula el joc de dos nens que fan esgrima amb les piques tot ensenyant-los a picar avall i no amunt per evitar que es facin mal.</p> <p><i>Senyala el final de la seva participació.</i> <i>Mirada perifèrica.</i> <i>Escolta i respon als infants. Actitud empàtica.</i> <i>Vetlla per la seguretat física dels infants, oferint pautes pel desenvolupament del joc.</i></p>
<p>5. (1:15:02) s'hi acosta un tercer nen que els hi diu alguna cosa, el Damià seu a terra replegant braços i cames i fa posat d'enfadat.</p> <p><i>Replegament i autoexclusió.</i></p>	<p>Es situa a prop d'on és en Damià tot jugant al matalàs amb un grup de nens i nenes que fan diverses activitats, esgrima, cabrioles..., l'observa sovint.</p>
<p>6. (1:22:19) s'aixeca de nou i d'una revolada es llença damunt de la pilota i d'un dels dos nens. S'hi acosta un quart company, el Damià, l'agafa per la roba i l'empeny amb força fins que el fa fora. Amb la mà i el cap va colpejant i empenyent la pilota, de tant en tant seu a terra replegant-se i adoptant novament el posat d'enfadat.</p> <p><i>Actua bruscament sense respectar les actuacions dels altres i interferint en el seu joc.</i> <i>Envaeix l'espai dels altres.</i></p>	
<p>7. (1:43:18) el nen, que fa un moment en Damià havia fet fora, s'acosta al grup fent gest de donar-li un cop de peu, en Damià reacciona amb energia per tornar-s'hi, assegut a terra es replega tot mirant-se al mirall.</p> <p><i>Actua bruscament.</i> <i>Autoexclusió.</i></p>	
	<p><i>Observa abans d'actuar.</i> <i>Reconeixement i valoració del joc dels infants.</i></p>

<p>8. (1:55:24) s'aixeca d'una revolada per agafar la pilota vermella gran a un nen que hi està jugant i que es defensa de l'embestida. El Damià l'empeny i el sacseja per apartar-lo.</p>	<p>Socorre una nena que amb una cabriola ha caigut, la consola i continuen el joc.</p>
<p><i>Actua bruscament sense respectar les actuacions dels altres i interferint en el seu joc. Envaeix l'espai dels altres.</i></p>	<p><i>Relació d'ajuda.</i></p>
<p>9. (02:19:13) replegat i assegut d'esquena al mirall, mira la sala i els companys. Un nen se li acosta amb posat provocador, ell s'aixeca amenaçant-lo amb la mà i l'empaita fins atrapar-lo i el tria a terra</p>	<p>Des del matalàs segueix amb la mirada la persecució d'en Damià i en un to lúdic s'hi acosta tot fent rodolar la pilota verda.</p>
<p><i>Busca indirectament la relació observant.</i></p>	<p><i>Observa abans d'actuar. Ofereix moments de relació exclusiva Estableix una relació lúdica i de complicitat.</i></p>
<p>10. (02:35:08) juga amb la psicomotricista que s'hi ha acostat amb la pilota verda. Tot rient aixeca la pilota amenaçant per llançar-li, juguen plegats un moment a passar-se la pilota fent-la rodolar per terra.</p>	<p>Ajupida juga a passar la pilota a en Damià. Quan en Damià fa l'acció de llançar-li la pilota, ella l'entoma i a partir d'aquest moment és ella que la controla.</p>
<p><i>Accepta la proposta de la psicomotricista.</i></p>	<p><i>Relació lúdica. Manca ajust tònic i postural.</i></p>
<p>11. (02:53:20) de cop i volta s'aixeca i marxa. Surt de l'espai de joc i va darrera una mampara a l'espai del menjador. No es deixa convèncer per les paraules de la psicomotricista que el va a veure.</p>	<p>Seu en un banc al costat de la mampara per parlar amb en Damià, demana a una nena que li diu alguna cosa que esperi un moment, es queda una mica parlant amb el nen i finalment marxa per anar a casa els "indis" (espai molt pròxim d'on hi ha en Damià amagat). Ajuda alguns indis a guarnir-se.</p>
<p><i>Rebutja la relació amb la psicomotricista. Autoexclusió.</i></p>	<p><i>Ofereix ajuda psicològica. Respecta el temps de l'infant i la distància que imposa. Estableix relacions d'ajuda amb altres infants ajustant la seva participació a les diferents demandes i necessitats.</i></p>
<p>12. (03:13:23) des del menjador amagat entre dues mampares mira la sala i els companys.</p>	<p>Es queda a l'espai dels indis, que és al costat del racó on ha anat en Damià, de tant en tant el mira de reüll mentre ajuda alguns nens i nens a guarnir-se amb teles.</p>
<p><i>Autoexclusió</i></p>	
<p>13. (03:20:00) surt un moment per empaitar una nena i torna al seu amagatall.</p>	
<p><i>Busca indirectament i brusca la relació amb els companys. Autoexclusió.</i></p>	<p><i>Observa abans d'actuar. Té en compte la seva situació en l'espai. Estableix relacions d'ajuda. Ajustant la participació a les diferents.</i></p>
<p>14. (03:30:15) torna a la sala, troba la pilota gran verda i l'empeny, travessa la sala corrent fins el mirall on mira un nen que se li acosta, torna a córrer sala a través, mira un instant els que juguen a indis i l'espai de "l'spiderman".</p>	<p>Continua al mateix lloc ajudant i observant.</p>

<i>Busca indirectament la relació amb els companys.</i>	
15. 3:50:03 agafa de terra un bloc tou llarg, pica la pilota verda, i els nens que hi juguen, s'hi queda un instant i marxa.	
<i>Busca indirectament la relació amb els companys.</i>	
16. 4:14:10 sempre amb el bloc, es dirigeix a una parella de "nens-indis" i juguen a lluita un moment amb un to tens.	
<i>Busca directament la relació amb els companys. Rivalitza.</i>	<i>Observa. Escolta. Relació d'ajuda.</i>
17. 4:41:05 sobre un matalàs fa un joc de lluita amb un nen en un to lúdic, en Damià li vol prendre una pica, al cap d'un moment s'aixequen junts i van plegats a buscar una pica per ell.	Asseguda davant per davant d'en Martíque s'ha fet mal al peu el cura, li fa un petit massatge a la cama.
<i>Rivalitza.</i>	
18. 5:16:11 junts s'afegeixen al joc d'un grup de nens i nenes que estan picant sobre unes "caixes-tambor", en Damià no té pica i li diu al company. Busca amb la mirada, dóna un parell de cops de peu a un bloc tou que té davant, queda dret mirant, com bloquejat per un moment.	
<i>Busca directament la relació amb els companys. Segueix propostes d'altres.</i>	<i>Ofereix ajuda material i psicològica. Ofereix un moment de relació exclusiva i privilegiada.</i>
19. 5:37:02 surten els dos a buscar una pica per en Damià, finalment agafa un bloc tou de l'espai dels "spidermans"	Un cop l'ha "ben curat" van plegats a fer d'espectadors de dues nenes que han organitzat un petit espectacle. Una de l'elles és la que demanava la seva atenció quan estava parlant amb en Damià darrera la mampara. Fa un STOP per avisar els infants que vigilin de no fer-se mal amb les piques. Seuen a terra i es disposen a veure què fan. S'afegeixen nous espectadors.
<i>Participa activament amb un company.</i>	<i>Promou la participació de tots. Respon quan ha dit que ho faria. Vella per la seguretat física dels infants. Valora el joc i promou la creativitat.</i>
20. 6:04:17 en Ramon l'empaita per recuperar el bloc, ell s'estira sobre un matalàs al centre de la sala abraçant el bloc i mirant al company, riuen un moment, segueixen lluitant pel bloc. "l'spider" amb la mà fa gestos de disparar. El Damià el pica amb el bloc i l'empaita per tot l'espai. "L'spider" va al seu espai i en Damià passant a la vora de l'espai on un grup de nens i nenes picaven les caixes abandona la persecució d'en Ramon i es dirigeix on era abans de començar-la.	Dóna un cop d'ull general i acabat l'espectacle, va a l'espai dels "l'spiderman" ajupint-se i "amençant" amb les "teranyines".
<i>Rivalitza. Participa activament amb un company.</i>	<i>Mirada perifèrica. Ajusta la postura. Accedeix al joc fent d'antagonista. Utilitza gestos</i>

<p>21. 6:57:21 Agafa una pica d'allà mateix (que fa un moment no havia vist tot i que n'hi havia varies), pica la pilota verda i es dirigeix al matalàs on hi ha la psicomotricista, se la mira, pica al matalàs, la torna a mirar i escolta com li diu que vigili amb la pica.</p>	<p>Va un moment al matalàs on ajuda un indi a posar-se bé la "ploma", es mira en Damià i li diu que vigili amb la pica.</p>
<p><i>Aproximació indirecta i amb provocació a la psicomotricista.</i></p>	<p><i>Relació d'ajuda, no entra en la relació de provocació. Vetlla per l'ús que fan els infants del material</i></p>
<p>22. 7:39:09 segueix a la psicomotricista a l'espai dels "spidermans", deixa la pica i al cap d'un moment deixa també de seguir-la tot mirant els indis i dirigint-se al seu espai.</p>	<p>Mira en Damià i el convida a jugar, es mira els "spidermans", i els crida començant a "amençar-los" de llançar-los "teranyines" Va cap a l'espai dels "spiders" l'atrapen, la tiren al matalàs. Ella els agafa i els llença al matalàs, ells la tapen...</p>
<p><i>Observa el joc dels companys.</i></p>	<p><i>Promou la participació de tots. Accedeix al joc fent d'antagonista. Utilitza gestos</i></p>
<p>23. 7:50:12 atrapa un company i juguen sobre el matalàs rodolant junts.</p>	
<p><i>Participa activament amb un company.</i></p>	
<p>24. 8:11:12 va a la casa del indis i seu a terra al costat, des de fora pica amb la mà, hi entra i des de dins mira la sala.</p>	
<p><i>Aproximació directa, comparteix l'espai amb els company.</i></p>	

Actuacions d'en Ramon i la psicomotricista. 3º observació

En Ramon primer diu que jugarà amb els indis, però de seguida rectifica i proposa jugar a Spiderman (és el primer que ho diu)

Actuacions d'en Ramon	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. (00:00:00) un cop acabada la cançó va cap a l'espai que havien preparat i comença a col·locar aïllants juntament amb una nena per fer-hi parets, els hi cauen, les refan.</p>	<p>Dóna un cop d'ull inicial a la sala, mira en Ramon tot fent-li el gest de "l'spiderman" i es dirigeix a l'espai dels indis. Allà redistribueix el material i reorganitza aquest espai. Redistribueix el material i reorganitza aquest espai.</p>
<p><i>Aproximació tranquil·la a l'espai de joc que comparteix.</i></p>	<p><i>Observa abans d'actuar. Organitza l'espai i el material.</i></p>
<p>2. (00:59:10) Mira la disputa d'en Martí amb una nena i riu. Mira com la psicomotricista va a buscar les nenes i se les endú.</p>	<p>S'acosta a l'espai dels "spiderman", i va a buscar un parell de nenes arreconades. Amb l'ajuda d'una d'elles passeja l'altra per la sala arrossegant-la amb un aïllant. Mentre les passeja dóna un cop d'ull a la sala.</p>
<p><i>Observa el altres i a la psicomotricista.</i></p>	
<p>3. (01:59:12) continua amb la construcció i reconstrucció de l'espai posant-hi teulada amb els aïllants. La companya que tenia marxa i ell queda sol.</p>	
<p><i>Juga sol amb interès per la construcció.</i></p>	<p><i>Relació d'ajuda. Facilita la participació de tots. Mirada perifèrica.</i></p>
<p>4. (01:56:05) comparteix l'espai amb un nen que s'hi acosta. Al cap de poc juga a empaitar-lo tot llançant-li "teranyines" amb les mans i torna cap al seu espai.</p>	<p>Continua arrossegant la nena de l'aïllant, finalment "l'aparca". Arrosegua la pilota gran verda i es situa a prop d'on és en Damià tot jugant al matalàs amb un grup de nens i nenes que fan diverses activitats, esgrima, cabrioles.</p>
<p><i>Comparteix l'espai i el joc, joc creatiu i constructiu.</i></p>	
<p>5. (2:23:18) segueix arreglant l'espai, tot sol i amb molta persistència.</p>	
<p>6. (03:35:10) s'hi acosten un parell de nens, ell les mira rient i es queden a refer la teulada.</p>	
<p><i>Accepta els altres en el seu joc, comparteix de manera constructiva. Relació lúdica.</i></p>	<p><i>Aproximació indirecta a l'espai d'en Damià, està atenta a la seva actitud. Valora i potencia el joc dels infants.</i></p>
<p>7. (04:05:10) les nenes es col·loquen "sota cobert" tapades amb els aïllants. En Damià s'acosta i s'endú un bloc tou.</p>	<p>S'aixeca i després de fer un STOP per avisar els infants que vigilin amb les piques per no fer-se mal, es dirigeix a l'espai dels indis i escolta què li diuen.</p>
<p><i>Comparteix. Relació lúdica.</i></p>	<p><i>Vetlla per la seguretat física dels infants. Els observa i escolta.</i></p>

<p>8. (04:11:15) surt a empaitar en Damià per recuperar el bloc, però no ho aconsegueix. Riu veient com en Damià s'estira damunt el matalàs abraçant el bloc per protegir-lo. En Ramon colpeja el bloc i llença "teranyines" amb la mà a en Damià.</p>	<p>Escolta les nenes del circ que també li diuen alguna cosa i es dirigeix cap a l'espai dels "spidermans" on es queda jugant amb els nens i nenes que hi ha tot llençant-se "teranyines" mútuament i embolicant-se amb els aïllants.</p>
<p><i>Defensa la seva "obra", relació lúdica, joc simbòlic.</i></p>	<p><i>Observa i escolta. Utilitza el gest. Fa evolucionar el joc.</i></p>
<p>9. (04:49:21) en Damià s'aixeca i amenaça i colpeja en Ramon amb el bloc, ell s'escapa, riu, volten per la sala finalment torna al seu espai sense el bloc que en Ramon ha deixat a terra.</p>	<p>S'aixeca, dóna un cop d'ull a la sala, mira el joc d'en Ramon i en Damià, va a veure uns nens que la criden i a ajudar-ne un que estava sol tot engrascent-lo perquè juguï amb els companys.</p>
<p><i>No entra en l'agressivitat, relació lúdica.</i></p>	<p><i>Mirada perifèrica Observa abans d'actuar. Promou la participació de tots.</i></p>
<p>10. (05:08:21) l'espai està ple de nenes i nens que juguen a rodolar entre els aïllants i entra sense dificultat.</p>	<p>S'acosta a l'espai dels "spidermans" fent el gest de llançar-los "teranyines".</p>
<p><i>Aproximació directa. Es mostra obert a compartir</i></p>	<p><i>Accedeix al joc fent d'antagonista. Utilitza gestos.</i></p>
<p>11. (05:13:11) comparteix el joc amb els companys que provoquen a la psicomotricista-spider i es defensen de les seves "teranyines". Plegats la tapen, i li llença "teranyines"...</p>	<p>S'ajup al matalàs per arribar a tots, els agafa i els llença al matalàs, es "protegeix" de les "teranyines" contràries. Cada cop s'acosten més nens i nenes a jugar a aquest espai.</p>
<p><i>Comparteix el joc. Relació tònica i lúdica.</i></p>	<p><i>Promou la participació de tots. Relació lúdica.</i></p>
<p>12. (05:42:14) el joc continua. Es situa un moment en segon terme, de seguida s'hi apropa i li llença "teranyines" amb molta "punteria", es llença damunt la psicomotricista abatent-la i embolicant-la amb "teranyines"</p>	<p>Amb les "teranyines" d'en Ramon queda "tocada" i mig cau. Es deixa "abatre" i des de terra el mira en tot rient.</p>
<p><i>Observa prenent distància. Participa activament. Aproximació directa a la psicomotricista. Busca la relació tònica.</i></p>	<p><i>Accepta el rol que els infants li atorguen. Ajusta el to i la postura.</i></p>
<p>13. (06:07:00) amb els companys segueix la psicomotricista que els marxa. Al seu costat comencen una nova construcció amb peces semicirculars tobes. Es tira sobre la pilota, després l'agafa i la posa dins l'espai que estan construint, la pica amb les mans en un to lúdic, la treu per ajudar un nen que arriba amb una nova peça. Les recoliquen. En Ramon s'ho mira i aplaudeix, s'espolsa les mans amb un gets de "feina feta"..</p>	<p>Deixa els "spidermans" i va a l'altre extrem de la sala, s'ajup per consolar un nen que plora. Escolta les "artistes" del circ que li expliquen què ha passat, fa un massatge a l'esquena al nen que plorava. Una nena li porta el "responsable" de l'accident, ella hi parla, juntament amb el nen afectat.</p>
<p><i>Joc de construcció, creatiu i compartit.</i></p>	<p><i>Observa i escolta. Ofereix moment de relació exclusiva. Promou el diàleg i la resolució de conflictes.</i></p>
<p>14. (07:28:18) alguns nens i nenes porten teles a la construcció, ell també en porta una, les coloquen dins com una estora, un llençol, una teulada... unes nens entren dins, ell observa. Coloca la roba que ha dut, però no el satisfà i se l'endú.</p>	<p>Continua al mateix espai, amb les nenes del circ que seguexien amb ella i al cap d'una mica va a seure al banc amb el nen que s'ha fet mal i que segueix adolorit.</p>
<p><i>Participa activament del joc i el comparteix. mostra certa inseguretat o dubte en ell mateix.</i></p>	<p><i>Ofereix moment de relació exclusiva. Relació d'ajuda psicològica.</i></p>
<p>15. (07:29:21) torna a la construcció que han fet, hi entra i juga amb els nens i nenes compartint.</p>	<p>Anuncia que falta poc per acabar l'estona de joc.</p>
<p><i>Segueix compartint. Relació lúdica.</i></p>	<p><i>Senyala amb antelació el final del joc..</i></p>

Actuacions d'en Martí i la psicomotricista. 3º observació

En Martí és el primer de triar i diu que vol jugar a indis. Uns nens comencen a col·locar el material però ell els fa col·locar-lo al lloc que decideix. A aquest joc és al que més nens i nenes s'han afegit, la psicomotricista comenta que pot ser pel fet de que disposen des de fa pocs dies d'una caseta nova.

En aquesta sessió en Martí ha passat bastantes estones dins la caseta dels indis, fet que ha limitant la quantitat d'imatges gravades de les seves actuacions.

Actuacions d'en Martí	Actuacions de la Psicomotricista
<p>1. (00:00:00) en acabar la cançó es dirigeix tranquil·lament a l'espai que han creat els "indis" tot agafant una roba i posant-se-la de capa. Un cop allà, escolta la psicomotricista que els diu alguna cosa.</p> <p><i>Aproximació a l'espai de joc compartit.</i></p>	<p>Dóna un cop d'ull inicial a la sala, mira en Ramon tot fent-li el gest de "l'spiderman" i es dirigeix a l'espai dels indis.</p> <p>Allà redistribueix el material i reorganitza aquest espai.</p>
<p>2. (00:38:23) va a defensar un bloc tou del seu "territori" que una nena vol apropiat-se.</p> <p><i>Aproximació directa d'afirmació, no hi ha agressivitat en la defensa de l'objecte.</i></p>	<p><i>Observa abans d'actuar.</i></p> <p><i>Utilitza la mirada</i></p> <p><i>Organitza l'espai el material.</i></p>
<p>3. (00:54:10) agafa el bloc amb força i aguanta "l'embestida" de la nena que enrabada tiba fort i li li pica les mans.</p> <p><i>Resolució de conflictes per mitjà de la força física, sense agressivitat. Afirmació.</i></p>	<p>Deixa que en Martí i la nena intentin resoldre el seu conflicte i ella es dirigeix a l'espai dels "spiderman".</p> <p>Allà va a buscar un parell de nenes arreconades i amb l'ajuda d'una d'elles paseja l'altra per la sala arrossegant-la amb un aïllant.</p> <p>Dóna un cop al joc dels altres.</p> <p><i>Dóna temps als infants i promou la seva autonomia en la resolució de conflictes.</i></p> <p><i>Facilita la participació de tots.</i></p> <p><i>Mirada perifèrica.</i></p>
<p>4. (01:22:14) acaba resolent el conflicte amb la mediació de la mestra. La nena es queda el bloc i ell entra a la caseta. (es queda dins durant ben bé uns 5 minuts)</p> <p><i>Accepta la frustració.</i></p>	<p>"Aparca" l'aïllant i la nena que pasejava, dóna un cop d'ull a la sala, respon algunes demandes puntuals i modula el joc de dos nens que fan esgrima amb les piques tot ensenyant-los a picar avall i no amunt per evitar que es facin mal.</p> <p><i>Mirada perifèrica.</i></p> <p><i>Escolta i respon als infants.</i></p> <p><i>Vetlla per la seguretat física dels infants.</i></p> <p><i>Vetlla l'ús que fan els infants del material.</i></p> <p><i>Ofereix pautes pel desenvolupament del joc.</i></p>
<p>5. (01:51:21) sent dins la caseta es fa mal i surt plorós.</p> <p><i>Comparteix l'espai amb els companys.</i></p>	<p>Seu davant per davant d'en Martí i el consola afectuosament, li fa un petit massatge a la cama.</p> <p><i>Relació d'ajuda psicològica.</i></p> <p><i>Ofereix moments de relació exclusiva.</i></p>

<p>6. (02:25:20) va amb la psicomotricista a veure l'espectacle de circ i seu al seu costat .</p>	<p>Un cop ben curat van plegats a fer d'espectadors de dues nenes que han organitzat un petit espectacle. Seuen a terra i es disposen a veure què fan. S'afegeixen nous espectadors.</p>
<p><i>Accepta la proposta de joc de la psicomotricista i el fet de valorar el joc dels altres.</i></p>	<p><i>Ofereix moments de relació exclusiva. Reconeixement i valoració del joc dels infants. Promou la creativitat.</i></p>
<p>7. (02:54:11) segueix l'espectacle amb atenció.</p>	<p>S'enretira una mica d'en Martí per fer lloc a nous espectadors.</p>
<p><i>Respecte el joc dels altres. Comparteix l'espai i el temps amb els altres.</i></p>	<p><i>Ajusta la participació a les necessitats de l'infant. Facilita la participació de tots.</i></p>
<p>8. (03:05:10) acabat l'espectacle s'aixeca, agafa una tela de terra i va cap a la caseta dels indis, s'ajup per mirar dins on hi ha un nen i parlen, al cap d'un moment el nen de dins surt i en Martí entra.</p>	<p>Dóna un cop d'ull general i en acabar-se l'espectacle, va a l'espai dels "spidermans" ajupint-se com jugant a "monstres".</p>
<p><i>Aproximació directa i respectuosa, comparteix l'espai.</i></p>	<p><i>Mirada perifèrica. Valoració i reconeixement del joc dels infants.</i></p>
<p>9. (03:28:24) han anat entrant més nens i nenes a la caseta, ara són 4. En Martí de dins estant mira enfora per la finestra.</p>	<p>És a l'espai dels "spiders" i'atrapen, la tiren al matalàs. Ella els agafa i els llença al matalàs, ells la tapen...</p>
<p><i>Comparteix l'espai.</i></p>	
<p>10. (03:45:15) en Damià s'acosta a la caseta, s'ajup per mirar dins, pica a en Martí, altre nen "enbesteixin" la caseta, en Martí continua dins.</p>	
<p><i>Comparteix l'espai. Accepta els altres en el seu joc.</i></p>	
<p>11. (04:20:15) surt de la caseta rient, es posa bé la capa i ajupit davant la porta, juga amb els de dins, va a la finestra i mira dins.</p>	
<p><i>Comparteix el joc en una relació lúdica i distesa.</i></p>	
<p>12. (04:51:17) va a l'espai dels "spiders" on hi ha la psicomotricista, el volta i va cap al mirall a mirar-se.</p>	
<p><i>Aproximació indirecta a la psicomotricista. Autoafirmació davant el mirall.</i></p>	<p><i>Accepta el rol que li atorguen els infants.</i></p>
<p>13. (05:08:12) va a buscar una pica i torna davant del mirall a mirar-se i remirar-se.</p>	<p>Surt de l'espai dels "spiders" seguida d'una bona colla de mainada, uns que la volen atrapar i altres defensar.</p>
<p><i>Autoafirmació davant el mirall.</i></p>	
<p>14. (05:29:13) se li acosten un nen i una nena que l'estaven mirant, parlen i inicien un joc de lluita en un to lúdic. En Martí controla la pica per no fer mal, primer pica l'aire i després simplement fa el gest. Segueix el joc i ara lluiten per una pilota.</p>	
<p><i>Relació tònica i lúdica.</i></p>	<p><i>Accepta el rol que li atorguen els infants. Ajusta la participació.</i></p>

Annex 8: Registres de les actuacions dels infants a les observacions focalitzades

8.1 Damia

<i>Relació</i>						
			1 ^a	2 ^a	3 ^a	
<i>Aprox.</i>	Paasivitat/ iniciativa	Evita els altres.				
		Rebutja l'aproximació dels altres.	X		X	
		Busca indirectament la relació apropant-se, observant...	X		X	
		Accepta les aproximacions, demandes o propostes dels altres.	X		X	
		Busca directament la relació proposant, demanant...	X		X	
<i>Participació</i>	Passivitat/ iniciativa	Segueix el joc dels altres sense convicció.	X		X	
		Participa paral.lelament.	X			
		Segueix el joc dels altres aportant algun element nou.				
		Fa propostes.				
	Aïllament/ sociabilitat	S'autoexclou	X		X	
		Juga sol.	X			
		En parella			X	
		En grup				
		Busca l'adult per jugar-hi			X	
	Estabilitat/ variabilit	Tendeix a jugar amb els mateixos companys.			X	
		Tendeix a jugar amb companys del mateix gènere			X	
		Canvia sovint de companys de joc				
		Té preferències però pot jugar amb diversos companys				
	<i>Modalitats</i>	Dep./ Aut.	Subordina les seves actuacions a les dels altres.			
			Subordina les seves actuacions als comentaris dels altres.			
Actua sense supeditar-se a les actuacions dels altres.						
Impuls/ reflexió		Actua amb brusquedat	X		X	
		Actua tranquil.lament.			X	
		Oberva abans d'actuar				
		Comenta el que farà o està fent				
		Inclou el simbolisme gestual en el joc				
Agres./ cordialitat		Interfereix el joc dels altres i enutja	X		X	
		Disputa i es baralla	X		X	
		Demana ajuda per resoldre conflictes				
		Mostra empatia envers els altres				
		Dialoga i negocia				
Imposició/ col.laboració		No respecta les actuacions dels altres.			X	
		Envaeix l'espai dels altres.			X	
		Tendeix a rivalitzar			X	
		Imposa les seves propostes				
		Comparteix l'espai i el joc	X		X	
		Accepta propostes dels altres			X	
		Respecta les actuacions dels altres			X	
	Col.labora activament amb els altres					

8.2 Ramon

<i>Relació</i>					
			1 ^a	2 ^a	3 ^a
<i>Aprox.</i>	<i>Paasivitat/ iniciativa</i>	Evita els altres.			
		Rebutja l'aproximació dels altres.			
		Busca indirectament la relació apropant-se, observant...	X	X	X
		Accepta les aproximacions, demandes o propostes dels altres.		X	X
		Busca directament la relació proposant, demanant...	X	X	X
<i>Participació</i>	<i>Passivitat/ iniciativa</i>	Segueix el joc dels altres sense convicció.	X		
		Participa paral.lelament.	X	X	
		Segueix el joc dels altres aportant algun element nou.		X	X
		Fa propostes.		X	X
	<i>Aïllament/ sociabilitat</i>	S'autoexclou			
		Juga sol.	X	X	X
		En parella		X	X
		En grup		X	X
		Busca l'adult per jugar-hi			X
	<i>Estabilitat/ variabilit</i>	Tendeix a jugar amb els mateixos companys.			
		Tendeix a jugar amb companys del mateix gènere			
		Canvia sovint de companys de joc			
		Té preferències però pot jugar amb diversos companys		X	X
	<i>Modalitats</i>	<i>Dep./ Aut.</i>	Subordina les seves actuacions a les d'algun company o adult.		
Subordina les seves actuacions als comentaris dels altres.					
Actua sense supeditar-se a les actuacions dels altres.			X	X	X
<i>Impuls/ reflexió</i>		Actua amb brusquedat	X	X	
		Actua tranquil.lament.		X	X
		Oberva abans d'actuar		X	X
		Comenta el que farà o està fent			
		Inclou el simbolisme gestual en el joc			X
<i>Agres./ cordialitat</i>		Interfereix el joc dels altres i enutja	X		
		Disputa i es baralla	X	X	
		Demana ajuda per resoldre conflictes		X	
		Mostra empatia envers els altres		X	X
		Dialoga i negocia		X	
<i>Imposició/ col.laboració</i>		No respecta les actuacions dels altres.	X		
		Envaeix l'espai dels altres.	X		
		Tendeix a rivalitzar			
		Imposa les seves propostes			
		Comparteix l'espai i el joc	X	X	X
		Accepta propostes dels altres		X	X
		Respecta les actuacions dels altres	X	X	X
		Col.labora activament amb els altres		X	X

8.3 Martí

<i>Relació</i>						
			1 ^a	2 ^a	3 ^a	
<i>Aprox.</i>	<i>Passivitat/ iniciativa</i>	Evita els altres.				
		Rebutja l'aproximació dels altres.	X			
		Busca indirectament la relació apropant-se, observant...	X	X	X	
		Accepta les aproximacions, demandes o propostes dels altres.			X	
		Busca directament la relació proposant, demanant...	X	X	X	
<i>Participació</i>	<i>Passivitat/ iniciativa</i>	Segueix el joc dels altres sense convicció.	X	X		
		Participa paral·lelament.	X	X	X	
		Segueix el joc dels altres aportant algun element nou.		X	X	
		Fa propostes.				
	<i>Aïllament/ sociabilitat</i>	S'autoexclou				
		Juga sol.	X	X	X	
		En parella				
		En grup		X	X	
		Busca l'adult per jugar-hi				
	<i>Estabilitat/ variabilitat</i>	Tendeix a jugar amb els mateixos companys.				
		Tendeix a jugar amb companys del mateix gènere		X	X	
		Canvia sovint de companys de joc				
		Té preferències però pot jugar amb diversos companys				
	<i>Modalitats</i>	<i>Dep./ Aut.</i>	Subordina les seves actuacions a les d'algun company o adult.			
			Subordina les seves actuacions als comentaris dels altres.			
Actua sense supeditar-se a les actuacions dels altres.						
<i>Impuls/ reflexió</i>		Actua amb brusquedat	X	X		
		Actua tranquil·lament.			X	
		Oberva abans d'actuar				
		Comenta el que farà o està fent		X	X	
		Inclou el simbolisme gestual en el joc				
<i>Agres./ cordialitat</i>		Interfereix el joc dels altres i enutja	X			
		Disputa i es baralla	X	X		
		Demana ajuda per resoldre conflictes		X		
		Mostra empatia envers els altres				
		Dialoga i negocia		X		
<i>Imposició/ col·laboració</i>		No respecta les actuacions dels altres.	X			
		Envaeix l'espai dels altres.	X	X		
		Tendeix a rivalitzar	X	X		
		Imposa les seves propostes			X	
		Comparteix l'espai i el joc		X	X	
		Accepta propostes dels altres		X	X	
		Respecta les actuacions dels altres		X	X	
		Col·labora activament amb els altres				

Annex 9: Registre de les actuacions generals de la psicomotricista en iniciar les sessions i durant les observacions focalitzades

<i>Organització</i>					
		Inici	1 ^a f.	2 ^a f.	3 ^a f.
<i>Org. espai.</i>	Delimita l'espai d'alguna manera	X	X		
	Hi distribueix el material	X	X		
	Col.labora en l'organització de l'espai	X	X	X	X
<i>Gestió temps</i>	Senyala l'inici i el final dels diferents moments.		X	X	X
	Respon als infants quan ha dit que ho faria.		X	X	X
	Senyala amb antel.lació el final del joc.		X	X	X
<i>material</i>	Selecciona el material per la sessió.		X		
	Afegeix material durant l'activitat.				X
	Permet als infants agafar material.			X	X
	Vetlla l'ús que fan els infants del material.		X	X	X
<i>l'activitat</i>	Vetlla l'ús que fan els infants del material.		X	X	X
	Fa propostes obertes.	X	X	X	
	Fa propostes semiobertes.	X	X		
	Fa propostes tancades.				
	Proposa però no imposa.	X	X	X	X
	Promou el diàleg entre els infants davant dels conflictes.		X	X	
	Manté sovint una mirada perifèrica.		X	X	X
Ofereix pautes pel desenvolupament de l'activitat.		X		X	

<i>Fonaments de la participació</i>					
		Inici	1 ^a f.	2 ^a f.	3 ^a f.
<i>Qualitat de la relació.</i>	Respon les demandes.		X	X	X
	Ajusta el contingut de la participació a les demandes		X	X	X
	Facilita la participació de tots.	X	X	X	X
	Ofereix moments de relació exclusiva als infants.		X	X	X
	Mostra una actitud empàtica.		X		X
	Observa i escolta abans de participar.		X	X	X
	S'interroga sobre la pròpia pràctica.	Tant l'entrevista inicial com les reunions de treball palesen aquests aspectes.			
	Treballa amb mètode.				
	Disposa de referents teòrics.				
<i>Acompanyar el joc</i>	Accepta i valora el joc		X		
	Ofereix reconeixement als infants en el seu joc.			X	X
	Estableix relacions d'ajuda material.		X	X	X
	Estableix relacions d'ajuda psicològica.		X		X
	Estableix relacions de cooperació i complicitat.			X	X
<i>Respectar e iniciatives.</i>	Dóna iniciativa als infants.	X	X	X	X
	Prioritza la iniciativa dels infants.		X		
	Busca l'equilibri d'iniciatives.				
	Ajusta la seva iniciativa a la dels infants.			X	X
	Valora i promou la creativitat.				
	Demana permís per intervenir en el joc.				
	Senyala quan entra en el joc.				
Senyala el final dels moments de la seva participació.			X	X	

	Respecta l'espai i la distància dels infants.		X		X
	Té en compte el temps dels infants.		X	X	
	Ajusta la seva participació modulant el temps.				
<i>Ser un referent.</i>	Emmarca les normes generals de l'activitat.	X	X	X	X
	Posa límits quan convé.		X	X	
	Recorda les normes si convé.		X	X	
	Consensua normes i propostes amb els infants.		X		X
	Vetlla per la seguretat dels infants.		X	X	X

<i>Implicació</i>					
		Inici	1ª f.	2ª f.	3ª f.
<i>Utilització estratègies</i>	Observa "des de dins".				
	Accedeix al joc fent d'antagonista.		X	X	X
	Imita				
	Juga la oposició.				
	Utilitza objectes.				
	Provoca		X		X
	Accepta les aproximacions dels infants i el rol que li atorguen.		X	X	X
<i>llenguatge verbal</i>	Posa paraules a l'acció.		X	X	X
	Pregunta.		X		
	Planteja canvis.		X		
	Promou l'accés a la representació.	Al final del joc sempre.			
<i>llenguatge no verbal</i>	Ajust tònic postural		X	X	X
	Utilitza la mirada.		X	X	X
	Utilitza gestos i expressions facials.		X	X	X
	Utilitza sons.				
	Vetlla la postura i l'orientació corporal		X	X	X